

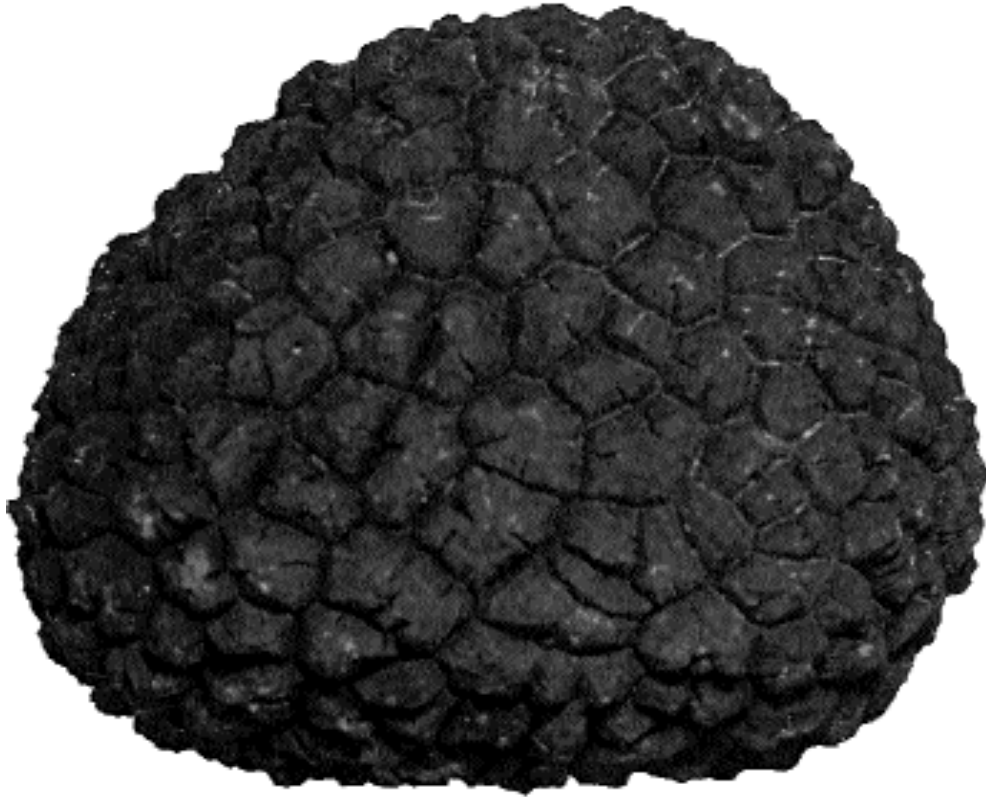
SVAMPE

29
1994

Et år med trøfler

Christian Lange, Biologisk Institut, Afd. f. Systematisk Botanik, Nordlandsvej 68,
8240 Risskov

Er trøfler virkelig så sjældne, eller er de blot overset? Inspireret af en ekskursion sidste sommer til nogle af de berømteste engelske trøffelokaliteter bestemte jeg mig for at prøve at finde sådan nogle sager i Danmark. At der samtidig blev udgivet to nye bøger om trøfler (anmeldt andetsteds i bladet) gjorde ikke lysten mindre. Der findes både basidiesvampe og sæksporesvampe (endog også koblingsvampe), der er trøfler. Trøfler er blot en fællesbetegnelse for de svampearter, der danner deres frugtleger under jorden eller lige i overfladen og som ikke har en aktiv spredning af deres sporer. Derimod bliver sporerne spredt af dyr, der graver trøflerne op og æder dem. Karakteristisk for trøflerne er

nemlig, at de ved modenhed ofte har en markant lugt – for ikke at sige stank – netop for at tiltrække dyrene.

Men hvordan finder vi mennesker, der jo ikke har dyrenes veludviklede lugtesans, så trøfler? Se, det er faktisk hele fidusen ved trøffeljagt. Det gælder om at kunne se de egnede steder og så skrabe løs. Det giver alt for lidt bare at lede på må og få. De fleste trøffelarter er mykorrhizadannere, hvorfor de skal findes i nærheden af mykorrhizadannende træer. Bøg, Eg, Hassel, Lind, Bævreasp, Gran og Fyr er fine trøffelværter. Jordbunden skal være muldrig, ikke for kompakt og leret, men heller ikke for tørvepræget. En luftig, mineralrig muld er helt perfekt.

Trøffeljægere i Fosdalen, fra venstre mod højre Jan Vesterholt, Steen Elborne og Erik Rald. Foto Jens Mårbjerg.

Næste trin er indkøb af et passende graveredskab! Enten hugger man riven fra ungernes sandkassesæt eller også aflægger man nærmeste byggemarked et besøg og indkøber den billigste lille trefligede haverive, man kan finde. Plasticriverne er generelt ikke solide nok til at vende jorden, men kan kun skrabe overfladen. En lille metalrive er derimod god. Den kan vende jorden i de øverste 5-10 centimeter, som er dem man skal interessere sig for.

Og så er det ellers ud i skoven, finde et egnet sted og så ned på knæ og rode løs! Kunsten er nu at få sorteret de klumper fra, der er trøfler og ikke jord, nødder, frø, plantedele, sten eller lignende uinteressanter! Under denne proces må man acceptere at blive anset for at være idiot eller noget lignende af forbigående skovgæster. Hvem ellers kan finde på at ligge på knæ ude i skoven og rive blade sammen i mærkelige mønstre med en haverive . . .

Enten har jeg blot været heldig, eller også er trøfler mere almindelige end som så. I hvert fald er det blevet til en del trøffel fund med flere

sjældne arter imellem i år. Ikke bare jeg, men også andre har fundet trøfler. Det kunne tyde på, at det har været et godt år, da det ikke bare er min forøgede aktivitet, der har resulteret i flere fund. Mange af de fundne arter er ivotrigt ikke angivet siden halvtredserne, hvor især Morten Lange samlede en del trøfler. Jeg vil her knytte et par kommentarer til fem af fundene fra 1993.

Sommer-Trøffel (*Tuber aestivum*)

Sommer-Trøffel er den af de danske trøfler, der står tættest på de fine, spiselige trøfler, man kan finde i Syd- og Mellemeuropa, men den har ikke den helt specielle smag, der karakteriserer disse arter. Sommer-Trøffel er en karakteristisk art; den er sort og overfladen er dækket af pyramideformede vorter. På en tur i Århus-skovene havde jeg lige rodet jorden under nogle hasselbuske igennem, da jeg besluttede mig for at undersøge jorden under et par store lindetræer. Bingo! Sort og vortet, på størrelse med en valnød. I Danmark kan det kun være Sommer-Trøffel. Vi har

ikke andre sorte, vortede arter. Mikroskopisk har den typiske *Tuber*-sporer: Sporesække med 1 til 5 store, brunlige sporer med netagtigt ornament. Sommer-Trøffel er fundet fire gange før: I 1903 i Herlufsholm og i 1951 ved Vordingborg og Holbæk, samt i 1988 i Søndermarken i København af Erik Rald. Egentlig var det nu en anden, der fandt trøfelen, nemlig et egern! Erik Rald var bare vågen, da han så egernet ivrigt beskæftiget med at rode i et hul i jorden. Han så nemlig efter, hvad det var egernet havde så travlt med, og nede i hullet så han trøfelen. Det var jo et slående bevis for dyrespredningen af trøfler og et apropos til artiklen andetsteds i bladet om egern og svampe.

Da Sommer-Trøffel er en relativt stor og karakteristisk art, er den uden tvivl sjælden i Danmark og ikke blot overset.

MATERIALE: Ø-JYLL.: Århus, Hestehave Skov v. Thors Mølle, 31.8.1993, C. Lange (CL93-193).

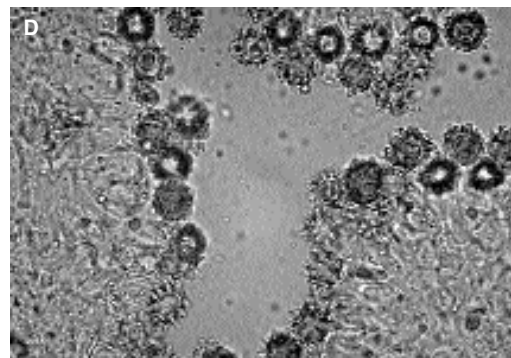
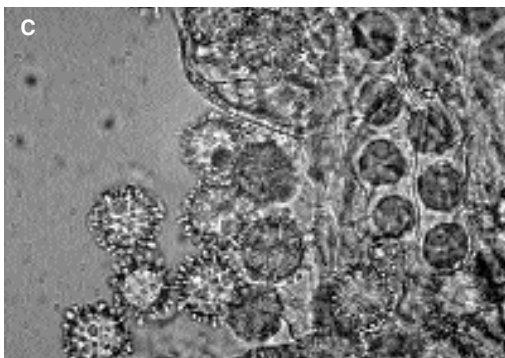
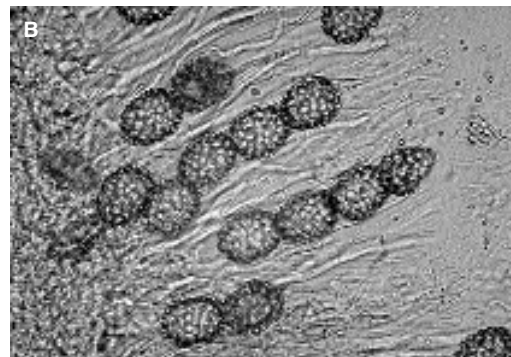
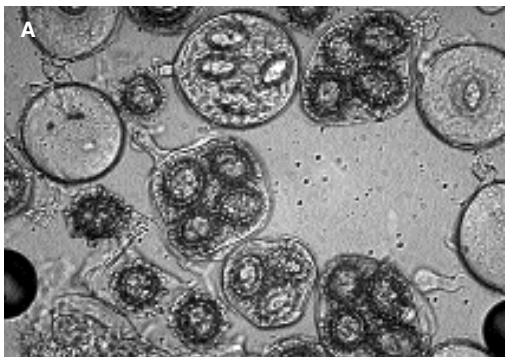
Borchs Trøffel (*Tuber borchii*)

Denne art tilhører samme slægt som Sommer-Trøffel og har også den samme type sporer. Den blev i september indleveret til Botanisk Museum, hvor Henry Dissing og Henning Knudsen bestemte den. Den blev fundet i Fredensborg af J. Werner Nielsen, der under efterårsgravningen fandt 12 „valnødlignende knolde“ 12-15 cm under jorden under en Hænge-Birk. Da de lugtede af svamp, blev han mistænkelig og tænkte, at det kunne være trøfler. Svampene blev sendt til Jagt- og Skovbrugsmuseet, der sendte dem videre til Botanisk Museum, hvor de så blev bestemt. Her noterede Henry Dissing ivotrigt, at trøflerne lugtede kraftigt, vammelt-sødt. Da svampene havde været et par dage undervejs er de simpelthen modnet mere og er derved blevet mere stinkende. Modne trøfler er ikke noget for sarte næser!

Borchs Trøffel, som jeg her vil foreslå at man kalder den, er kun fundet en gang tidligere, nem-

Kartoffeltrøffel (*Choironomyces meandriiformis*), Marielund, Kolding, 20.7.1993 (JV93-249). Foto Jan Vesterholt.

A – Sommer-Trøffel (*Tuber aestivum*) med oppustede sporesække og netornamenterede sporer. B – Håret Halvtrøffel (*Genea hispidula*) med aflange sække og vortede, hyaline sporer. C – Kartoffeltrøffel (*Choioomyces meandriiformis*) med kuglerunde sporer med grenagtige udvækster. D – Vellugtende Løvtrøffel (*Arcangeliella asterosperma*) – en basidietrøffel. Her sidder de stjerneformede sporer på et lag af basidier. Fotos Christian Lange.

lig i 1952 i Århus. At arten blev fundet under en Hænge-Birk i en have kunne tyde på, at den ikke er særligt krævende hvad angår biotopen, men sjældent er den uden tvivl.

MATERIALE: NØ-SJÆLL.: Fredensborg, 26.9.1993, J. Werner Nielsen (C).

Håret Halvtrøffel (*Genea hispidula*)

Denne art ligner en lille, allerhøjest centimeterstor, brun, filthåret, fladtrykt bægersvamp, der er blevet under jorden. Det er vist også deraf den har fået navnet Halvtrøffel. Jeg havde længe drømt om at få arten at se, men måden jeg fandt den på var ret særpræget: På en tur til Buderupholm sammen med Morten Christensen kom Morten pludselig med en håndfuld trøfler han havde gravet frem under en hasselbusk. Det viste sig at være halvtrøfelen. Jeg satte min kurv for at beundre kræene og lægge dem i en lille æske.

Da jeg ville tage min kurv op igen opdagede jeg en trøffel på jorden lige ved siden af min kurv – en Halvtrøffel! Siden fandt Morten iøvrigt arten igen: På en efterårstur til Fosdalen i Vendsyssel samlede han en hel håndfuld! (jeg fandt kun én selv, suk . . .).

Håret Halvtrøffel er fundet ret hyppigt i halvtredserne, men sidste fund er i 1967, hvorefter den ikke er angivet før disse fund. Sjældent? – nok snarere overset.

Slægten *Genea* har også karakteristiske sporer: Store, vortede og ufarvede. Sjovt nok skal man ikke mikroskopere sporerne i kaliumhydroxid: Det opløser ornamentet og sporerne bliver glatte!

MATERIALE: NØ-JYLL.: Fosdal Plantage, Fosdalen, 19.10.1993, M. Christensen & C. Lange (CL93-299 & 304); Buderupholm Bjergeskov, frueskostedet, 9.9.1993, M. Christensen & C. Lange (CL93-220 & 221).

Vellugtende Løvtrøffel (*Arcangeliella asterosperma*)

Denne art er i modsætning til de tre første en basidiesvamp. Den var en af de fire arter af trøfler, der blev fundet på den østjyske trøffeltur til Firgårde Skov i efteråret. Den var på størrelse med en hasselnød (uden skal), lyst brun og med en helt karakteristisk lugt af mørk chokolade! Arten er fundet flere gange i halvtredserne, i 1967, 1969 og så i 1979. Den er nok også mere overset end sjældent. Mikroskopisk er den let genkendelig på sine stjerneformede, brune sporer. Da den blev fundet af en turdeleger, ved jeg ikke præcist, hvad den voksede under. Selvturen samlede iøvrigt ca. 25 deltagere, der i silende regn kløede på med krum hals med grene, planteskæer, haveriver, feltspader og andre graveegnede redskaber!

Børge Rønne fortæller, at Vellugtende Løvtrøffel også er fundet på Sjælland i år: I Norskeskoven ved Sorgenfri Slot blev der fundet omkring 25 frugtlegermer under tre gamle bøgetræer. Frugtlegermerne lå lige i jordoverfladen mellem det tætklippede græs. Børge Rønne fortæller, at mange af frugtlegermerne var flænsede og hakkede og mener, at det kan være fugle, der står bag, hvilket lyder meget sandsynligt. Det største af frugtlegermerne var 6,5 cm og vejede 58 gram, hvilket er bemærkelsesværdigt stort for denne art.

MATERIALE: Ø-JYLL.: Firgårde Skov v. Ry, 10.10.1993, B. Hansen (CL93-284) – NØ-SJÆLL.: „Dansebakken“ i Norskeskoven v. Sorgenfri Slot, 26.6.1993, B. Rønne (C).

Kartoffeltrøffel (*Choioomyces meandriiformis*)

Denne Danmarks største trøffel blev fundet af Jan Vesterholt i Marielund i Kolding. Det er en stor, uregelmæssigt knoldet sag, der ofte ligger lige i overfladen. Iøvrigt er det en udmærket spisesvamp. Jan spiste en mindre del af indsamlingen og fandt, at den smagte af nødder. Dens markante, ikke videre behagelige lugt forsvandt under opvarmning. I Uppsala i Sverige skulle der i en park hvert år blive samlet en del af denne art i den tro, at det er en af de „fine“ trøfler, altså en *Tuber*-art.

Kolding er sjovt nok også det sted, Kartoffeltrøffel sidst er samlet, nemlig i 1931 af Poul Larsen. Og Poul Larsen gik meget i Marielund, så det er muligvis det selvsamme mycelium. Ellers er arten fundet tre andre steder i Danmark; i 1915 ved Århus, 1888 ved Munkebjerg syd for Vejle Fjord og 1888 og 1907 ved Fakkegrav nord for Vejle Fjord. Selvom det ikke er en særlig „flot“ art, er den dog i kraft af sin størrelse ganske bemærkelsesværdig, og den må anses for at være sjældent.

MATERIALE: Ø-JYLL.: Marielund, Kolding, 20.7.1993, J. Vesterholt (JV93-249).

Summary

In 1993 several rare truffles were found in Denmark. The author reports on findings of *Tuber aestivum*, *T. borchii*, *Genea hispidula*, *Arcangeliella asterosperma* and *Choioomyces meandriiformis*.

Diplomtagere 1993

Følgende personer har bestået diplomprøven i svampekundskab i 1993:

Hans Henrik Løvangreen, Virum
Leif Olsen, Store Merløse
Tina Møller, Hellerup
Vibeke Sünksen, Ribe
Arne Jakobsen, Herning

Foreningen ønsker diplomtagerne tillykke!

Foråret er på mange måder sæksvampenes tid: Der kan søges morkler til gryden, eller måske er der en specialtur efter små bitte kernesvampe på barken af træer. Eller jagten kan gå på medlemmerne af vårbægerfamilien, der netop er navngivet således, fordi næsten alle dens medlemmer træffes fra sen vinter til det tidlige forår (se Petersen og Vesterholt 1993). Her finder man arter som den tidligere „sæsonens art“ Sortbæger (Petersen 1990:6), den skarlagensrøde Pragtbæger eller dette forårs art: Dukatbæger.

Dukatbæger (*Pithya vulgaris* Fuckel) er en 3-10 (-15) mm bred, skiveformet bægersvamp med et lysende orange sporebærende lag og en hviddugget yderside. Dens sporesække har hver otte, kuglerunde, 10-15 µm store, glatte sporer med én stor oliedråbe. Dukatbæger findes fra december til maj, men er nok hyppigst i perioden fra februar til april. Den vokser på nåle og døde, tynde grene af Ædelgran (*Abies*), hvor den kan være ganske almindelig. Den er i Danmark især kendt fra egne med næringsrig jord, men det skyldes formodentlig, at Ædelgran er hyppigst på netop de gode jorder.

Nu findes der i slægten Dukatbæger tillige en anden art *Pithya cupressina* (Pers.: Fr.) Fuckel, der danner 1-3 mm store, gulorange, kortstilkede skiver på grene og nåle af arter af Ene (*Juniperus*). Visse forfattere betragter de to svampe som værende en og samme art, således fx Ryman og Holmåsen (1984), der bringer et fotografi af *Pithya cupressina*. Andre, der har arbejdet mere indgående med gruppen, holder imidlertid på, at der er tale om to veladskilte arter, og der synes da også at være rigeligt med karakterer til adskillelse på artsniveau (Benkert 1991). Det rejser imidlertid spørgsmålet om vi har begge arter i Danmark. Ser man efter i registre til Svampe, er der adskillige indgange på *Pithya vulgaris* men ingen på *P. cupressina*. Spørger man blandt vennerne er svaret det samme: Ingen har set nogen Dukatbæger på Ene – den må altså efter al sandsynlighed være sjælden. Slår man så på den anden side op i rødlisten (Vesterholt og Knudsen 1990) er den ej heller at finde her, hvorved man fristes til at udlede

at arten ikke er kendt fra Danmark. Det ville imidlertid være en forhastet konklusion, idet der er endnu et værk man altid bør forsøge sig med, når det drejer sig om små, undseelige svampe.

Professor E. Rostrup var på mange måder den person, der grundlagde den danske tradition for at samle og bestemme svampe. Rostrup udgav adskillige floraer, der bl.a. omfattede svampene, og han skabte i slutningen af atten-hundrede- og i starten af nittenhundrede-tallet et stort svampeherbarium, der nu befinder sig på Botanisk Museum i København. Efter hans død i 1907 fik J. Lind til opgave at lave en liste over svampene i E. Rostrups herbarium og dette resulterede i det imponerende værk „Danish fungi as represented in the herbarium of E. Rostrup“ (Lind 1913), hvori Lind udover selve listen over arter har samlet enorme mængder af historiske oplysninger og referencer angående den danske svampeforskning i de forrige århundreder. I „Lind“ (og dermed i Rostrups herbarium) finder man overhovedet *ingen* bladhatte og kun ganske få andre store, kødede arter. Nej, det der havde Rostrups interesse var tydeligvis småtingene – gerne småting med økonomisk betydning, såsom rust- og brandsvampe. Derfor er Lind et oplagt værk at konsultere i tilfældet Dukatbæger – og sandelig om man ikke på side 118 finder to arter opregnet: *Pithya vulgaris* og *P. cupressina*, sidstnævnte fundet på Ene nær Viborg!

Så skulle sagen være klar: Vi har begge arter af Dukatbæger i Danmark. Det rejser imidlertid det nye spørgsmål: Hvad skal vi kalde dem på dansk? Som så ofte i tilfælde hvor man kun har kendt en art fra pågældende slægt, er slægts- og artsnavn ens: Dukatbæger. Den almindelige praksis, når der i sådanne tilfælde pludselig optræder en „ny“ art, er at kalde den oprindelige art for „Almindelig -“, altså i dette tilfælde Almindelig Dukatbæger. Så gælder det om at finde et godt navn til makkeren, og der melder sig straks to oplagte muligheder: Ene-Dukatbæger eller Liden Dukatbæger. – Ikke to navne der hører til blandt de mest fantasifulde svampnavne, men begge fuldt ud brugbare. Jeg fore-

Dukatbæger (*Pithya vulgaris*) fra foreningens ekskursion den 12. april 1992 til Rævevej, Rubjerg Knude i Vendsyssel, hvor den voksede i store flokke på nåle og grene af Ædelgran (*Abies*). Foto Jens H. Petersen.

slår Ene-Dukatbæger, idet oplysningen om voksestedet i dette tilfælde synes at være vigtigere end størrelsen.

Er de nu til at kende, disse dukatbægere? Tja, det de lettest synes at kunne forveksles med er visse arter af *Lachnellula* (Frynseskive). Disse er 1-5 mm store skivesvampe med et orange sporebærende lag og tydelige hvidlige hår i randen og på ydersiden. Adskillige af arterne vokser på Lærk (fx Lærke-Frynseskive (*Lachnellula willkommii*)) eller på Gran og Ædelgran (fx Ædelgran-Frynseskive (*L. calyciformis*)). I forhold til arterne af Dukatbæger kendes frynseskiverne først og fremmest på den kraftige behåring. I mikroskopet kan frynseskiverne desuden kendes på sporerne, der hos de danske arter er ellipsoidiske. Dukatbægerarterne har ingen hår og kuglerunde sporer. (Fotografier af begge de nævnte arter af Frynseskive kan ses i Breitenbach & Kränzlin 1981).

Tilbage står at gå ud og finde de to arter i løbet af vinteren eller det tidlige forår på hen-

holdsvis Ædelgran og Ene (forsøg evt. med enebusken i haven eller på kirkegården – det har givet gode resultater i udlandet). Og gør I fund af Ene-Dukatbæger, vil jeg naturligvis meget gerne høre nærmere om det – det ville jo være spændende at finde ud af, om den virkelig er sjælden. Måske er der blot aldrig nogen, der har ledt efter små, orange prikker på enegrenene under sneen!

Litteratur

- Benkert, D. 1991. Bemærkelsesværdige Ascomyceten der DDR. 12. Sarcoscyphaceae und Sarcosmataceae (Pezizales). – Gleditschia 19:173-201.
- Breitenbach, J. & F. Kränzlin 1981. Pilze der Schweiz, Band 1. – Luzern.
- Lind, J. 1913. Danish fungi as represented in the herbarium of E. Rostrup. – København.
- Petersen, J.H. 1990. Sæsonens art: Sortbæger (*Pseudopeziza nigrella*). – Svampe 21:6-7.
- & J. Vesterholt 1993. De danske svampnavne – en kommenteret navneliste. – Århus.
- Ryman, S. & I. Holmåsen 1984. Svampar. – Stockholm.

En svampeelsker: John Cage 1912-1992

Kasper Nefer Olsen, Århusgade 12, 5. th, 2100 København Ø.

I den vestlige, europæiske kultur har mennesket, i det mindste siden Aristoteles, forholdt sig til verden gennem en modsætning mellem på den ene side det almene, universelle, på den anden side det individuelle, singulære. Al vor kunst og teknik – i videste forstand – synes at gå ud på at underordne det individuelle det almene, at betragte det som blot et „tilfælde“, et eksempel på en abstrakt kategori eller en regel der skal følges: hvad enten jeg stiller en diagnose, steger en bøf, anslår en akkord på klaveret eller udnøgler en svamp. Vi fornemmer, med rette eller urette, at hvis vi ikke skulle forholde os på denne vis, ville vi slet ikke kunne forholde os: vi ville stå stumme, afmægtige over for ethvert fænomen der mødte os.

Netop denne mulighed var det imidlertid som interesserede den nylig afdøde amerikanske komponist John Cage, og som førte ham ud på veje og stier som ingen kunstner før havde betrådt – og herunder, som vi skal se, sågar på svampejagt. Kunne kunsten, tænkte Cage, ikke netop bestå i at lade det singulære være og forblive singulært? („Let sounds be themselves!“, som parolen kom til at lyde inden for musikken). Og kunne ikke netop en sådan kunst være en kunst i allervideste forstand, nemlig selve den kunst som er at leve livet? Vi vil alle gerne være os selv; men forudsætter det ikke at vi lærer også at lade alle andre væsener og ting først og fremmest gælde for sig selv, og ikke at se dem først og fremmest som eksempler på vore almene begreber og regler?

Cage lod disse tanker finde udtryk på mangfoldige måder i sin kunst. Men en af de måder han særligt yndede, var at fortælle historier, små anekdoter, som oftest uden nogen „højere“ mening, men netop derved så meget bedre udtryk for det singulære. Anekdoterne handler ikke bare om det singulære, men er det i sig selv. Mange af disse handler om svampe og mykologer, som fx. følgende:

„Dorothy Norman inviterede mig til middag i New York. Der var en dame fra Philadelphia til stede, og hun viste sig at være en autoritet inden for buddhistisk

kunst. Da hun fandt ud af at jeg var interesseret i svampe, sagde hun: „Har De en ud-lægning af det symbolske i at Buddha døde af at spise svampe?“. Jeg svarede at jeg aldrig havde været interesseret i symboler, at jeg foretrak at tage tingene for hvad de var, ikke som symboler for noget andet. Men så et par dage efter, da jeg gik tur i skoven, kom jeg til at tænke over det igen, og jeg kom i tanke om den indiske opfattelse af forbindelsen mellem menneskelivet og årstiderne. Forår er skabelse. Sommer er bevaring. Efterår er ødelæggelse. Vinter er hvile. Svampene vokser med størst vitalitet om efteråret, i ødelæggelsens periode, og mange af dem har den botaniske funktion at føre til endelig opløsning af rådne materiale i naturen. Faktisk læste jeg et sted at verden ville være en ufattelig bunke gammelt skrald, hvis det ikke var fordi svampene havde denne evne til at accelerere opløsningen af naturens affald. Så jeg sendte et postkort til damen i Philadelphia. Jeg skrev: „Svampenes funktion er at befri verden for gammelt møg. Buddha døde en helt naturlig død“.

Hvorledes kom Cage selv til svampene? Ved et tilfælde, kunne man sige (ifølge anekdoten fordi han ikke havde råd til at købe mad!), men i så fald et tilfælde af den art som ikke kommer alene. Brugen af tilfældigheden som „metode“ i musikken var netop en af de „udveje“ af den traditionelle kunst som Cage blev berømt – og berygtet – for. Tænk, siger Cage, om vi kunne høre den musik som opstår når svampene kaster deres millioner af sporer! Men naturligvis er det ikke så enkelt at svampeverdenen simpelthen er frihedens rige, det singulæres paradys; det menneskelige undslipper vi ikke så let:

„Engang, da jeg var i Ann Arbor hjemme hos Alexander Smith, sagde jeg at en af de ting, jeg kunne lide ved botanik, var at den var fri for al den jalousi og egoistiske forfængelighed som plager kunstverdenen, og at jeg af den grund godt ville starte for-

fra på mit liv og blive botaniker og ikke musiker. Han sagde: „Det viser hvor lidt De ved om botanik“. Senere i samtalen nævnte jeg tilfældigt navnet på en mykolog, der var ansat på et andet universitet i Midt-vesten. Smith sagde straks skarpt: „Nævn ikke den mands navn i mit hus“.

Al kærlighed eller fascination har et moment af tvetydighed: det éntydige bliver vi hurtigt færdige med. Således også med Cages livslange kærlighed til svampene. På den ene side er svampene en demonstration af det singulæres evne til at undslippe reglen:

„Jo mere man ved om svampe, des mindre sikker føler man sig på at bestemme dem. Hver af dem er noget for sig. Hver svamp er hvad den er – sit eget centrum. Det er nytteløst at foregive at man kender svampene. De unddrager sig ens lærdom. Jeg har studeret svampe temmelig meget.

En svamp lever i så kort et tidsrum at det at møde den, mens den er frisk, er som at møde en tone der også kun lever i et kort tidsrum“.

På den anden side tiltrækkes Cage imidlertid også af svampene som en „modgift“ mod dén form for tilfældighed som på en måde kun er bagsiden af den menneskelige hang til regler: det menneskeligt tilfældige, kunne vi sige. Svampene har jo også – ikke mindst for den der spiser dem – et moment af nødvendighed eller ligefrem skæbne:

„Betty Zogbaum spurgte Marian Powys Grey om hun kunne kende forskel på spiselige og giftige svampe. Marian sagde: „Jeg tror det nok. Men tænk på, kæreste, hvor kedsommeligt livet ville være uden en smule usikkerhed!“.

„Vi føler ofte at vi ingenting lærer; men som årene går, genkender vi flere og flere

svampe og opdager at deres navne begynder at fæstne sig i vore hoveder. Og desuden: vi lever endnu. Men vi må fortsat være forsigtige. Guy Nearing siger sommetider, at alle svampeeksperter dør af svampeforgiftning. Donald Malcolm finder at farerne ved at gå på løvejagt langt hen ad vejen er indbildte, mens farerne ved at gå på svampejagt er fuldstændig reelle“.

Cages mangeårige ven Marcel Duchamp – der ligesom Cage havde „opgivet“ kunsten, men i hans tilfælde for at spille skak – forærede ham engang en bog om skak forsynet med ordene: „Kære John, pas på: endnu en giftig svamp!“. Svampe og skak demonstrerer, på hver sin måde, at det singulære har en egen nødvendighed.

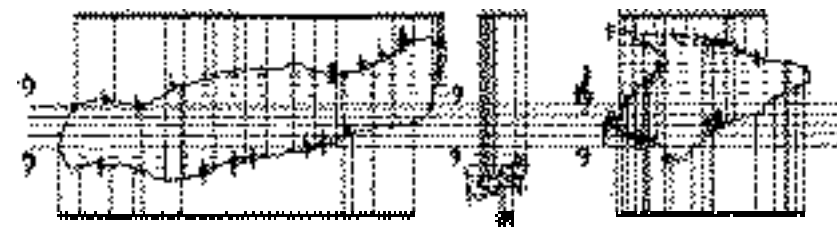
Svampene er således for Cage altid mere end blot en „hobby“: de er snarere en livsfilosofi. Og selvom Cage er amatørmykolog, for så vidt som han ikke er uddannet sporeplantebotaniker, er han undertiden mere professionelt engageret i svampene end i kunsten:

„Jeg besluttede mig til at lære noget om svampe og andre spiselige vilde planter. Først fik jeg fat i nogle bøger – og blev forvirret. Så mødte jeg Guy Nearing og begyndte endelig at lære en hel del om svampe.

Fire år senere var jeg med i en TV-quiz i Italien som jeg vandt ved at svare på spørgsmål om svampe, og det var den første betragtelige sum penge, jeg nogensinde havde tjent. Det var først to år senere, i 1960, at jeg begyndte at tjene penge på min musik.

Så begyndte jeg at undervise i svampebestemmelse på New School of Social Research, og siden udviklede det kursus sig til New York Mycological Society, som jeg var

Cages mycelieagtige noder.

med til at starte.“

Det hører med til denne anekdote, at Cage brugte den „betragtelige sum“ (\$ 6000!) til at købe en bil til danseren Merce Cunninghams trup som Cage på det tidspunkt turnerede med i Europa.

At gå på svampetur er at opsøge det singulære, i dets uforudsigelige og kortvarige opdukken. Cage betragter svampejagten som et lærestykke i det moderne liv: den moderne verden er gennemorganiseret, alt har sit forudsigelige sted og øjeblik, og dog, siger Cage – optimist hvor mange andre nutidige kunstnere og tænkere kun ser håbløshed – er der også her hele tiden nye, usete, singulære fænomener som dukker op, hvis vi blot har blikket for at se dem, „svampejægerblikket“.

Men samtidig er alt dette kun den ene side af sagen. Det uforudsigelige har sin tid; herpå følger imidlertid atter reglen, ritualet, hvilket for svampejægeren som bekendt vil sige: tilberedningen. Mon ikke vi alle, til syvende og sidst, fejrer svampemåltidet først og fremmest som ritual, hvor mange gode grunde vi end kan hente i gastronomien og ernæringslæren? Er det ikke grunden til at vi ofte hellere spiser de beskedne fløjlsfod vi selv har fundet i sneen end selv de lifligste importerede morkler og trøfler? Svampemåltidet har, om man vil, „religiøs“ betydning: det er fejringen af at miraklet – endnu en gang – er sket. Og således tror jeg de fleste vil nikke genkendende til tonen i Cages gastronomiske betragtninger (også opskriften er først og fremmest en god historie!):

„Jeg tilbereder dem ofte blot med smør, salt og peber. Det er først og fremmest smagen af svampene, man er interesseret i. Hver art har sin egen karakteristiske smag. Når jeg samler forskellige slags, opvarmer jeg dem i ovnen i separate små skåle med smør, og jeg følger dem opmærksomt, idet de blødeste bliver først færdige. Når jeg har en masse af samme svamp, steger jeg dem på komfuret. Man skal altid først tilsætte salt til sidst. Tilberedning er et spørgsmål om principper: salt trækker saften ud, og svampe består mest af vand. Blækhatte indeholder en masse vand. De har bedst af at blive stegt på kraftigt blus; undervejs tipper man panden, så man slipper af med væsken.

Jeg er måske opfinder af denne op-

skrift: jeg rister hattene af Violet Hekseringshat under grillen, indtil de er ganske sprøde. Så fylder jeg dem med et fyld af de hakkede stokke, blandet og stegt sammen med en anden art, Elledans-Bruskhat. Lækkert.“

„Engang fulgte jeg en opskrift på stuede morkler opbevaret på glas. Da vi senere skulle spise dem, kunne vi ikke afgøre hvad det var, vi smagte på. Retten mindede os om det finere franske køkken“.

Det vigtige er at høre og se: hvis vi har regler og principper, er det for at hjælpe os til at sanse, ikke for at gøre det overflødig. Svampeverden blev for Cage – mere end selv musikken som han elskede – en bestandig påmindelse om at vi skylder enhver oplevelse det singulære og uforudsigelige. Lad mig slutte denne præsentation af svampeelskeren Cage med endnu to af de litterære kortformer som han dyrkede: levereglen og digtet. Hvem ved om vi en dag vil finde det naturligt at betragte disse former som - sprogets svampe?

„Tag på svampetur så ofte som muligt. Om muligt hver dag. Hvis ikke, så hver anden dag. Hvis dét ikke er muligt, så i hvert fald en gang om ugen“.

Guy Nearing fortalte os: det er en god idé på svampe jagt at vælge sig et udsøgt mål, et vandfald for eksempel, og derpå gå tilbage ad en anden vej. Men når vi nødsages til at gå ud og hjem den samme vej, bemærker vi netop de svampe vi overså, da vi gik ud.

Noter om litteratur

Anekdoterne er oversat af Erik Rald, Dan Turèll (fra: Lutter latter. Et udvalg af Dan Turèlls yndlingshumor, København 1987) og KNO, først og fremmest fra Cages to vigtigste bøger: Silence, Middletown Conn. 1961, og A Year from Monday, New York 1968. Digtet er oversat af KNO. Flere anekdoter findes i tidsskriftet Mushroom the Journal, Winter 92/93, s. 5-9. Om og af Cage som kunstner kan fx anbefales: Karl Aage Rasmussen: John var her, i: Dansk Musiktidsskrift 92/93, nr. 3, s. 75-83; Niels Frank: Yucatán, København 1993; temanummer om musik af litteraturtidsskriftet Den Blå Port, nr. 24/93.

Egern-deponerede svampe

Annelise & Birger Jensen, Vedøvej 13, 8560 Kolind

Svamp i Rødgran.
Tegning: Georg Kim Jensen.

Det er velkendt, at mange dyr sætter pris på svampe. Blandt pattedyr gælder det i Danmark især egern, smånavere, harer og hjortearter. Det er også kendt, at egernet kan deponere svampe som forråd. Fra dansk side har fænomenet ikke været ofret megen opmærksomhed, mens der findes ret nye artikler om emnet fra bl.a. Norge, Sverige og Finland (Eckblad 1983, Grönwall 1975, 1977 & 1982, Sulkava & Nyholm 1987). Kendskab til egerens interesse for tørrede svampe er dog ikke af ny dato. Blandt andet Ekman omtaler, hvorledes et stykke tørret rørhat anvendtes som lokkemiddel i egern-fælder i Norrland i Sverige (Ekman 1910).

Med efterfølgende iagttagelser vil vi gerne henvende svampeinteresseredes opmærksomhed på, at også danske egern kan deponere svampe.

I 1990-92 blev der foretaget undersøgelser over egern i Taastrup Plantage vest for Tirstrup Lufthavn af DMU – afdeling for flora- og faunaøkologi under ledelse af Tommy Asferg. I forbindelse med observationer af mærkede dyrs færden blev Anneli-

se Jensen i efteråret 1990 opmærksom på nogle tilfælde af svampe placeret på de nedre grene i Rødgran. Siden har vi ved godt en snes besøg indenfor månederne september til december i årene 1990-92 fundet ialt 75 svampe eller dele heraf deponeret oppe i træer. Direkte er deponering ganske vist ikke blevet iagttaget, men en enkelt gang er egern set gnave af svampe i skovbunden, og gnavspor på svampe tydede på, at de var et almindeligt fødeemne i efterårsmånederne. Taastrup Plantage er en meget varieret fællesskov på 38 ha, anlagt på flyvesandsbund i forrige århundrede. Bevoksningerne er små og ikke skarpt afgrænsede, og Skovfyr, Østrisk Fyr og Rødgran er de dominerende træarter; men der er også bl.a. Lærk, Birk og Eg. Skovbunden er mange steder lysåben med en del græsvekst.

Der blev alle tre år fundet deponerede svampe over en stor del af skoven, men ofte i flere træer i nærheden af hinanden i samme bevoksning. I syv tilfælde også to i samme træ og i et tilfælde tre, men

ikke altid deponeret samtidig at dømmen efter svampenes tilstand. Observationer af mærkede egern viste, at bestanden i området var af størrelsesordenen 10-15 individer, hvoraf de flestes aktivitetsområde var kendt. På grundlag heraf må det antages, at det var flere dyr, der foretog deponeringen.

Alle 75 fundne deponeringer lå i Rødgran. Ofte test i ældre træer i udkanten af en bevoksning op mod Skov-Fyr, hvorunder svampene formodentlig tit blev hentet (i Fennoskandien er der iagttaget deponering i en række arter af både løv- og nåletræer af forskellig alder). Som regel var svampene anbragt på en af granens nedre, døde grene eller på den inderste tørre del af levende grene i 1-2,5 meters højde (60%). 15% sad under 1 m oppe og 20% i fra 2,5 til 5 meters højde. Nogle sad tæt ved stammen, men de fleste 20-60 cm ude på grenen og nogle mere end 1 m ude.

Det var oftest hele svampen med hat og stok, der var deponeret, og største mål på disse svampe var som regel 4-8 cm i frisk tilstand. Hat eller stok alene kunne også være deponeret og til tider mindre dele af svampen.

Så længe den deponerede svamp var frisk, var den ret synlig, når den sad fastklemt i en forgrening ovenpå en tør grangren, men deponeringerne faldt hurtigt sammen og fik eventuelt et „muggent“ overtræk, eller de tørrede ind. Herved kom især de mindre til at ligne barkflager eller fortykkelser på kvisten som kræftskader eller lusegaller og kunne være vanskelige at få øje på i halvmørket mellem granerne.

Vi fulgte ikke de fundne deponeringer systematisk, men så lejlighedsvis til dem. Nogle forsvandt hurtigt, og i et par tilfælde synes egern at have flyttet dem indenfor træet eller til et nærtstående træ. Andre forsvandt i løbet af efteråret og først på vinteren, men en del blev siddende længere, og i et par tilfælde hang svampene skrumpet ind til ukendelighed på deres plads endnu et år efter deponeringen. I nogle tilfælde kan de forsvundne deponeringer være blæst ned, men svampene syntes hurtigt at klæbe godt til ophængsstedet. Dét mærkedes, hvis man ville tage dem ned til nøjere betragtning. Til gengæld var de vanskelige at hænge sikkert op igen, så vi undlod som regel at pille ved egerens forråd.

Blandt andet af ovennævnte grund, men primært fordi vi intet kendskab har til svampe, er der ikke foretaget artsbestemmelse af deponeringerne. I ca. 50 tilfælde drejede det sig dog om rørhatte, og i mindre end en halv snes om lamelsvampe. Ved en

rundtur til deponerede svampe den 25. november 1991 kunne naturvejleder Jan Kjærgaard konstatere, at hovedparten af de deponerede rørhatte var Brunstokket Rørhat (*Boletus badius*).

Ovenstående iagttagelser fra Taastrup Plantage viser, at egerens deponering af svampe også i Danmark kan være et generelt fænomen. Den beskedne egerbestand, vi nu i en årrække har haft her i landet, gør det dog vanskeligt at få et indtryk af, hvor udbredt deponeringen er. Her skal kun tilføjes at vi selv har fundet enkelte deponerede svampe i en lille skov nær Kolind, og bl.a. gennem Jan Kjærgaard har fået kendskab til et par tilfældige iagttagelser af svampe deponeret af egern.

Oplysninger i litteraturen tyder på, at det omtalte fænomen er mere udbredt i Fennoskandien og Rusland end i vore nabolande i syd og vest. Det kunne tænkes både at have forbindelse med muligheden for at opbevare svampe hensigtsmæssigt under forskellige klimatiske forhold og med forskellige behovet for at have forråd om vinteren. I sig selv er det fascinerende, at egeret kan hænge svampe til tørre som forråd, mens det som regel deponerer kogler, nødder m.m. fugtigt i jorden. Her er noget at se på, både for den der interesserer sig for svampe, og den, der er interesseret i egern, og vi hører gerne om andres iagttagelser af egern-deponerede svampe.

Summary

A number of observations on squirrel-deposited stores of mushrooms made by the authors during the years 1990-1992 in the Taastrup Plantation at Djursland (Denmark) are reported. A total of 75 stores made by the red squirrel (*Sciurus vulgaris* L.) were found. The majority of the specimens deposited represented the species *Boletus badius* (Fr.: Fr.) Fr. and were placed at the innermost part of the lower branches of *Picea abies* (L.) Karsten.

Litteratur

- Eckblad, F.-E. 1983. Sopp og ekorn. – Agarica 4:1-6.
Ekman, S. 1910. Norrlands jakt och fiske. – Uppsala, 482 sider.
Grönwall, O. 1975. Vår ökända konkurrent i svampskogen. – Svensk jakt 113: 580-583.
- 1977. Ekorren – svampskogens gourmet. – Svensk jakt 115: 588-589.
- 1982. Aspects of the food ecology of the red squirrel (*Sciurus vulgaris* L.). – Thesis, Dept. Zoology Univ. Stockholm.
Sulkava, S. & E.S. Nyholm 1987. Mushroom stores as winter food of the Red squirrel, *Sciurus vulgaris*, in northern Finland. – Aquilo, Ser. Zool. 25: 1-8.

De rodslående og sødtduftende arter af Tåreblad (Hebeloma)

I den traditionelle inddeling af Tåreblad-slægten har Pælerods-Tåreblad (*Hebeloma radicosum*) været placeret alene i underslægt *Myxocybe*. De øvrige danske arter har stået i underslægt *Hebeloma*, fordelt på to sektioner – én for arter med slør og én for arter uden.

Nærmere studier af tårebladenes mikroskopiske karakterer og feltkarakterer har dog afsløret, at Pælerods-Tåreblads position i slægten ikke synes at være helt så isoleret.

Emnet for denne artikel er Pælerods-Tåreblad og dens nærmeste slægtninge.

Karaktererne hos Pælerods-Tåreblad

Pælerods-Tåreblad har adskillige bemærkelsesværdige karakterer, som skiller den fra mange af de mere anonyme, brunsporede svampe.

For det første har den en veludviklet ring, der er rester af et fællessvøb. En lige så veludviklet ring forekommer ikke hos andre af slægtens arter, og det er således forståeligt, at den, også på grund af hattens skæl, tidligere har været placeret blandt skælhattene. Andre af slægtens arter kan godt have rester af fællessvøb som flager på stokken men dog sjældent i et omfang, så der er tale om en egentlig ring. Nogle tåreblade har et spindelvævsagtigt slør, der udgør et lamelsvøb. Der kan altså være svøb af to ganske forskellige oprindelser, og disse har forskellig konsistens. Lamelsvøbet findes kun hos en mindre gruppe arter, hvoraf Lerbrun Tåreblad (*Hebeloma mesophaeum*) er den mest almindelige. Fællessvøbet kan derimod findes hos mange arter, men ofte er det så flygtigt, at det kun kan anes i knopstadiet. Lerbrun Tåreblad har i øvrigt begge typer af slør.

En anden iøjnefaldende karakter hos Pælerods-Tåreblad er den tydelige pælerod, der ved nærmere eftersyn viser sig ofte at have sit udspring i musegange. En sådan rod kan også forekomme hos andre arter, men den er sjældent lige så veludviklet.

En tredje god feltkarakter er Pælerods-Tåreblads kraftige marcipanlugt – en lugt der dog undertiden kan mangle. Præcis denne lugt kendes ikke fra andre af slægtens arter, men der findes en gruppe arter med en stærkt sødlig, men dog ganske anderledes lugt.

Forholdet til de andre arter

Pælerods-Tåreblad afviger fra flertallet af slægtens arter – f.eks. Almindelig Tåreblad (*H. crustulini-forme*) og Lerbrun Tåreblad (*H. mesophaeum*) – ved at have en rodagtig stokforlængelse og fravær af den ellers så slægtskarakteristiske ræddikelugt. Mikroskopisk afviger den ved at have korte, „primitive“ cylindrisk-uregelmæssige cystider på lamelæggen. Hos de fleste andre arter er de ret lange og enten regelmæssigt udvidede i den nederste del (±flaskeformede) eller i den øverste del (±kølleformede) – eller en kombination.

Det interessante er, at der også findes andre tåreblade, der har „primitive“ cystider, fravær af ræddikelugt og mere eller mindre rodagtig stokforlængelse, altså den samme kombination af „afvigende“ karakterer. Det synes derfor rimeligt at antage, at disse arter er nært beslægtede.

Japanske forskere har opdaget, at to arter af rodslående tåreblade kan udspringe fra efterladte Gedehams-boer. De antager, at det er kvælstof-forbindelser fra larvernes ekskrementer, svampene opnår adgang til på denne måde (Sagara m.fl. 1985). En af de nedenfor beskrevne arter har været fundet på formuleret gødning og én har været fundet i tilknytning til et fugleådsel. I forlængelse af dette kunne man måske formode, at rodens længde kunne variere efter, hvor dybt kvælstoffet skulle findes – altså hvis man går ud fra, at kvælstofbehovet er noget generelt for flere af disse arter.

De sødtduftende tåreblade, dvs. artskomplekset omkring Sødtduftende Tåreblad (*H. sacchariolum*), synes også nært knyttet til denne gruppe af svampe. De har sjældent en tydelig rodforlængelse, men de har den samme cystidetype og savner også ræddikekomponenter i lugten. Der findes 5 danske arter i denne gruppe, og det er de to tyskere Gröger og Zschieschang (1981), der på udmærket vis har udredt denne gruppes taksonomi.

I denne artikel behandles den gruppe af tåreblade, som jeg anser for at have nære relationer til Pælerods-Tåreblad. Man kan sige det sådan, at det drejer sig om de arter, der helt savner ræddikekomponenter i lugten. Alle ±rodslående og alle sødtduftende arter hører hjemme her og ingen af disse har lameldråber eller spindelvævsagtigt lamelsvøb.

Nøgle til „rodslående“ og sødtduftende arter af Tåreblad (<i>Hebeloma</i>)	
1. Stok med veludviklet ring; typisk med marcipanlugt. Stok uden veludviklet ring; uden marcipanlugt	1. Pælerods-Tåreblad (<i>H. radicosum</i>) 2
2. Med kraftig, sødlig lugt Uden kraftig, sødlig lugt	3 7
3. Hat tæt filtet til opsprækkende småskællet, altid tør. Hat glat, ofte fedtet eller klæbrig	6. Filtet Tåreblad (<i>H. tomentosum</i>) 4
4. Sporer smalle, længde/bredde typisk 1,9-2,2. Sporer ret brede, længde/bredde typisk 1,5-1,9	5. Kandis-Tåreblad (<i>H. fusisporum</i>) 5
5. Sporernes ydervæg ikke eller sjældent løsnende; stok tydeligt frugget-skællet. Sporernes ydervæg markant løsnende (ses som en parantes omkring sporen); stok kun sparsomt frugget	2. Sødtduftende Tåreblad (<i>H. sacchariolens</i>) 6
6. Sporer gennemsnitligt længere end 14 µm; hat brun; på fugtig bund under Pil (<i>Salix</i>), El (<i>Alnus</i>) etc. Sporer gennemsnitligt kortere end 14 µm; hat smudsigt hvidlig til læderbleg; i parker, haver og løvskove, ofte under Eg (<i>Quercus</i>), Lind (<i>Tilia</i>) etc., sjældent under Pil (<i>Salix</i>).	4. Storsporet Tåreblad (<i>H. gigasperum</i>) 3. Parfume-Tåreblad (<i>H. pallidoluctuosum</i>)
7. Sporer ±cylindriske. Sporer ±citron- eller mandelformede	9. Fyrre-Tåreblad (<i>H. spoliatum</i>) 8
8. Sporer uden løsnende ydervæg Sporer med løsnende ydervæg	9 10
9. Sporer ret bredt mandelformede, 9,5-11 × 5,5-6,5 µm. Sporer ret smalt mandelformede, 8,5-10,5 × 4,5-5,5 µm.	7. Kakao-Tåreblad (<i>H. edurum</i>) 8. Hekserings-Tåreblad (<i>H. circinans</i>)
10. Hatrand ofte hvidlig; kød udpræget elastisk; på brandpletter; stok sjældent tydeligt rodslående. Hatrand grålig eller brunlig; kød ikke udpræget elastisk; ikke kun på brandpletter; stok ofte tydeligt rodslående.	11. Kul-Tåreblad (<i>H. anthracophilum</i>) 10. Rodslående Tåreblad (<i>H. birrus</i>)

Den første bestemmelsesnøgle – den hvori mikroskopiske karakterer indgår – må anses som den sikreste. I alternativnøglen anvendes udelukkende feltkendetegn, og dette giver en lidt mindre sikkerhed i bestemmelserne, i hvert fald inden for visse artsgrupper.

Artsbeskrivelser

1. Pælerods-Tåreblad (*H. radicosum* (Bull.: Fr.) Ricken)

Hat 25-80 mm bred, halvkugleformet til hvælvet, efterhånden udbredt, ofte tiltrykt skællet, klæbrig til slimet, midte ofte brunlig, randen lysere grålig

til smudsighvid. Lameller udrandede, ret tætte og ret smalle, snart gråbrune, til sidst ret mørkt brune. Stok 35-120 × 8-15 mm, kølleagtigt udvidet mod basis, frugget, hvidlig, efterhånden brunanløbende nedefra. Rodforlængelse veludviklet, sommetider meget lang. Fællessvøb kraftigt udviklet, danner en tofliget ring på stokken. Lugt marcipanagtig, sjældnere ubetydelig, aldrig med ræddikekomponenter. Smag bitter. Tørrede indsamlinger sjældent sortanløbne.

Sporer 8-9,5 × 5-5,5 µm, mandelformede, ru, dextrinoide, uden løsnende ydervæg. Cheilocystider korte og uregelmæssigt cylindriske til kølleformede.

I bøgeskove, sjældnere under Eg, ofte rodslåen-

Hjælpenøgle uden brug af mikroskopiske karakterer

1. Stok med veludviklet ring; typisk med marcipanlugt. Stok uden veludviklet ring; uden marcipanlugt	1. Pælerods-Tåreblad (<i>H. radicosum</i>) 2
2. Med kraftig, sødlig lugt. Uden kraftig, sødlig lugt	3 7
3. Hat tæt filtet til opsprækkende småskællet, altid tør. Hat glat, evt. fedtet til klæbrig	6. Filtet Tåreblad (<i>H. tomentosum</i>) 4
4. Hat hvid eller tydeligt brun; under Pil (<i>Salix</i>) eller El (<i>Alnus</i>) Hat smudsigt hvidlig eller læderbleg; voksested evt. anderledes	5 6
5. Hat brun, 20-50 mm bred; tørrede frugtlegemer næsten altid sortanløbne. Hat hvid, 10-22 mm bred; tørrede frugtlegemer ikke sortanløbne.	4. Storsporet Tåreblad (<i>H. gigasperum</i>) 5. Kandis-Tåreblad (<i>H. fusisporum</i>)
6. Stok tydeligt frugget-skællet; hat ±hygrofan; især under Pil (<i>Salix</i>); tørrede frugtlegemer ikke sortanløbne. Stok ikke tydeligt frugget; hat ikke tydeligt hygrofan, men gamle eksemplarer kan have vandfyldt hatkød; især under Eg (<i>Quercus</i>), Lind (<i>Tilia</i>), etc., sjældent under Pil (<i>Salix</i>); tørrede frugtlegemer som regel sortanløbne.	2. Sødtduftende Tåreblad (<i>H. sacchariolens</i>) 3. Parfume-Tåreblad (<i>H. pallidoluctuosum</i>)
7. På brandpletter Voksested anderledes	8 9
8. Hatrand ofte hvidlig; kød udpræget elastisk; stok sjældent tydeligt rodslående. Hatrand grålig eller brunlig; kød ikke udpræget elastisk; stok ofte tydeligt rodslående.	11. Kul-Tåreblad (<i>H. anthracophilum</i>) 10. Rodslående Tåreblad (<i>H. birrus</i>)
9. Hatmidte hvidlig til lyst læderbrun; udelukkende på kalkholdig bund Hatmidte udpræget gulbrun til rødbrun; ikke udelukkende på kalkholdig bund	10 11
10. Hat 30-80 mm bred; stoktop 5-17 mm bred, stok kraftigt brunanløbende nedefra med alderen. Hat 25-45 mm bred; stoktop 5-11 mm bred, stok brunanløbende nedefra med alderen men ikke så kraftigt.	7. Kakao-Tåreblad (<i>H. edurum</i>) 8. Hekserings-Tåreblad (<i>H. circinans</i>)
11. I sandede fyrreskove. I løv- og nåleskove.	9. Fyrre-Tåreblad (<i>H. spoliatum</i>) 10. Rodslående Tåreblad (<i>H. birrus</i>)

de til musegange. August til oktober.

Arten er umiskendelig, også når den mangler sin karakteristiske marcipanlugt.

MATERIALE: NØ-JYLL.: Vandværksskoven ved Frederikshavn, 8.8.1984, D. Boertmann (DB84034); Bjerreskov ved Buderupholm, 9.9.1993, J.H. Petersen, C. Lange & M. Christensen (JV93-899) – Ø-JYLL.: Rugård Sønderdskov NØ for Ebeltoft, 15.10.1991 (JV91-661); Riis Skov N for Århus, 25.9.1980, S.A. Elborne; Frederikshøj, Marselisborg Skov S for Århus, 25.9.1971, H. Nielsen; 31.8.1987, M. Mondrup (JV87-620); Ørnereden, Marselisborg Skov, 28.9.1985 (JV85-971); 31.8.1985

(JV85-753); 2 km V for Himmelbjerget, 18.10.1981, P. Rabenborg; Staksrode Skov N for Vejle Fjord, 19.9.1992, ekskursionsdeltager (JV92-543) (AAU); Vejle Nørreskov, 7.9.1992 (JV92-382) (AAU); Trelde Skov N for Fredericia, 5.10.1984, J.H. Petersen (JHP-173.84) – S-JYLL.: Åbenrå Nørreskov, 11.9.1988, R. Toft (RT88-361); Åbenrå Sønderdskov, 27.8.1988, R. Toft (RT88-343); 27.8.1989, E. Guldborg (RT89-879); Als Nørreskov, 20.10.1983, S. Klug-Andersen (JV/He83-150) – FYN: Markusminde Skov S for Nyborg, 25.9.1970, E. Ohenoja (OULU); Tiselholt ved Elsehoved, 17.10.1991 (JV91-731); Langeland, Ravnebjerg Skov, 19.9.1981, P.G. Sørensen; Tolshave Skov, 16.10.1984, T. Læssøe

(TL-0997) – NØ-SJÆLL.: Tisvilde Hegn, 29.8.1965, K. Hauerlev; Grib Skov, 19.9.1970, G. Gulden (O); Højbjerg Hegn ved Helsinge, 23.9.1984 (JV84-1331); Rude Skov, 12.10.1975, leg.?.; 11.9.1979, O. Lomholdt; Jægersborg Hegn, 27.7.1985, M. Rasmussen; Jægersborg Dyrehave v. Mølleåen, 28.9.1982, T. Læssøe – NV-SJÆLL.: St. Bøgeskov, 11.10.1974, H. Knudsen – S-SJÆLL.: Sorø Sønderkov, 10.10.1965 & 22.10.1976, H. Dissing; Vallø Storskov, 27.20.1965, H. Dissing; Vemmetofte Strandskov, 19.9.1990, H. Knudsen – LOLL.: Roden Skov ved Frejlev, 22.10.1986, S. Klug-Andersen (JV86-899) – MØN: Faneffjord Skov, 29.9. 1984, J.W. Møller.

2. Sødtduftende Tåreblad

(*H. sacchariolens* Quélet.)

Hat 15-50 mm bred, hvælvet til udbredt, typisk med lav, bred pukkel, glat og svagt klæbrig, noget hygroman, som fugtig læderbrunlig, uregelmæssigt udtørrende til creme. Lameller smalt tilvoksede, middeltætte, ret brede. Stok 30-70 × 3-9 mm, cylindrisk, fint længdefibret, tydeligt fnugget, fra begyndelsen creme, ikke udpræget brunanløbende nedefra. Rodforlængelse manglende. Fællessvøb ikke set. Kød hvidligt til creme. Lugt kraftig, tungt blomsteragtig. Smag svagt bitter. Tørrede indsam-

linger ikke sortanløbne.

Sporer 10-13 × 6-7 µm, mandelformede, ru, ±dextrinoide, uden tydeligt løsnende ydervæg. Cheilocystider ret lange, cylindriske til kølleformede.

I krat under Pil (*Salix*), muligvis også med andre løvtræer. September. Ret sjælden eller overset.

Arten kan tilsyneladende kendes i felten fra andre sødtduftende arter på den læderblege, noget hygroman hat og den tydeligt fnuggede stok.

MATERIALE: Ø-JYLL.: Bredballe N for Vejle, 7.10. 1991 (JV91-538); 11.10.1991 (JV91-573); 7.9.1992 (JV92-395) – S-JYLL.: Draved Skov S for Løgumkloster, 20.9.1991, K. & U. Nørskov (JV91-371); J. Heilmann-Clausen (JV91-372); B.S. Larsen (JV91-383).

3. Parfume-Tåreblad

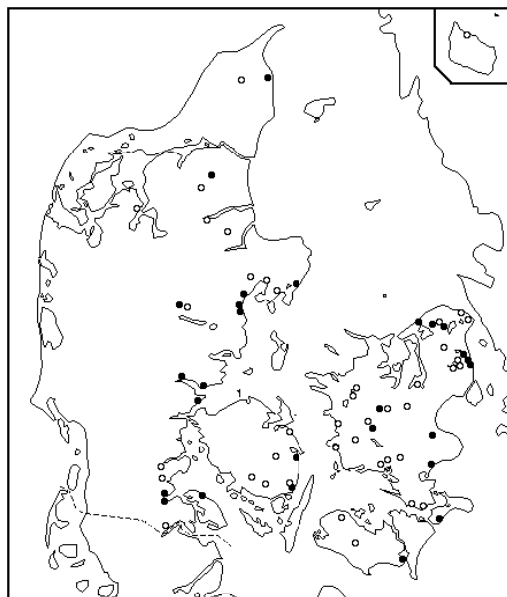
(*H. pallidoluctuosum* Gröger & Zschiesch.)

(*H. latifolium* Gröger & Zschiesch., non P.Karst.)

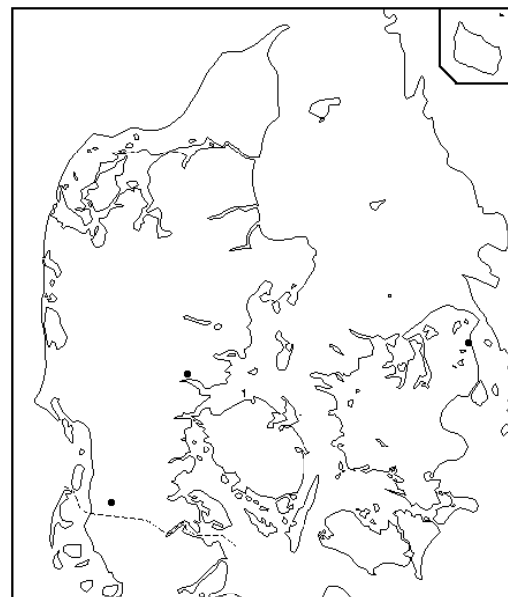
Hat 15-50 (-85) mm bred, halvkugleformet til hvælvet, siden udbredt, somme tider svejftet, glat og svagt klæbrig, smudsigt creme til læderbleg. Lameller udrandede til smalt tilvoksede, middeltætte, brede til meget brede, snart gråbrune. Stok 20-70 ×

Pælerods-Tåreblad (*Hebeloma radicosum*), Trelde Skov nord for Fredericia, 5.10.1984 (JHP-173.84). Foto Jens H. Petersen.

Figur 1. Pælerods-Tåreblad (*Hebeloma radicosum*), fyldte cirkler: med belæg, åbne cirkler: uden belæg.

Figur 2. Sødtduftende Tåreblad (*Hebeloma sacchariolens*).

4-8 mm, cylindrisk eller tilspidset nedefter, længdefibret, fint fnugget i den øverste del, fra begyndelsen creme, efterhånden brunanløbende nedefra. Rodforlængelse kort eller manglende. Fællessvøb ikke set. Kød creme til brunligt. Lugt kraftig, tungt blomsteragtig. Smag noget bitter. Tørrede indsamlinger næsten altid sortanløbne.

Sporer 10-15 × 6-8 µm, bredt mandelformede, stærkt ru, ±dextrinoide, med tydeligt løsnende ydervæg. Cheilocystider kort cylindrisk-uregelmæssige, ofte svære at „genoplive“ på tørret materiale.

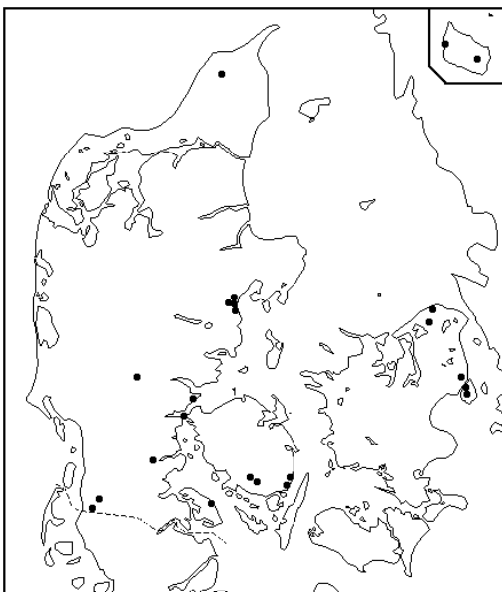
I parker, haver og løvskove, især under Eg (*Quercus*), men også under Lind (*Tilia*), Avnbøg (*Carpinus*) og Bøg (*Fagus*), sjældnere under Pil (*Salix*) eller Birk (*Betula*). Juli til oktober. Arten er langt den almindeligste af de sødtduftende arter.

Det kan synes pudsigt, at en så almindelig art har så nyt et navn. Den „oprindelige“ sødtduftende art *H. sacchariolens* er beskrevet af franskmændene Quélet, og da Gröger & Zschieschang i 1981 udredte gruppens taksonomi var det deres vurdering, at den oprindelige beskrivelse passede bedst på førnævnte art. I øvrigt gav de i den forbin-

delse den her beskrevne, almindelige art navnet *H. latifolium* (på grund af dens brede lameller). De havde overset, at dette navn allerede var anvendt af finnen P.A. Karsten på en helt anden art, som typestudier i øvrigt har vist slet ikke er en Tåreblad. Dette førte til, at de nogle år senere introducerede navnet *H. pallidoluctuosum* for nærværende art.

Billedfloraerne viser ofte denne art under navnet *H. sacchariolens*. Dette er uden tvivl tilfældet hos Ryman & Holmåsén (1984) og antagelig også hos Lange & Lange (1961).

MATERIALE: NØ-JYLL.: Hjørring, Sct. Knuds Kilde, 31.8.1992, D. Boertmann (DB92003) – Ø-JYLL.: E. Rahrsvvej, Brabrand, 2.9.1985 (JV85-774); 4.9.1985 (JV85-779); Århus, ved Århus Å, V for Ringgaden, 6.9.1984 (JV84-1131 & 1134); Århus, Universitetsparken, 5.9.1990-30.7.1993 (JV90-296 m.fl., 4 koll.); Moesgård Skov S for Århus, 28.9.1983, (JV/He83-49); 31.8.1992 (JV92-317); Trelde Vesterskov N for Fredericia, 27.8.1992 (JV92-271) – V-JYLL.: Gødding Skov N for Randbøl, 17.8.1989 (JV89-413) – S-JYLL.: Pamhule Skov ved Haderslev, 21.9.1991, J. Heilmann-Clausen (JV91-388); Draved Skov S for Løgumkloster, 20.9.1991, B. Ing (JV91-373); Gallehus Skov NV for Tønder,

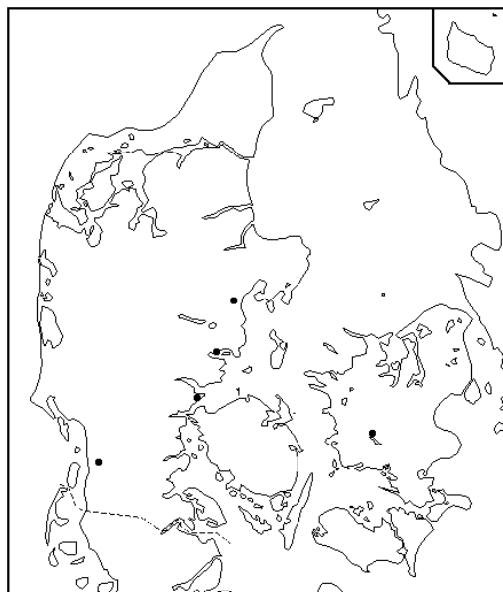

Figur 3. Parfume-Tåreblad (*Hebeloma pallidolucosum*).

2.9.1989, R. Toft (RT89-709); Als, Blommeskobbel, 20.10.1983 (JV/He83-158) – FYN: Fænø, 31.7.1993, J. Heilmann-Clausen (JHC93-70); Kirkeby, 26.9.1936, J.E. Lange (sporeaftryk); Loddenlung, Snarup V for Kværndrup, 28.8.1993 (JV93-722); Purrekov ved Lundeborg, 25.10.1991 (JV91-852); Tiselholt ved Elsehoved, 17.10.1991 (JV91-732) – NØ-SJÆLL.: Højbjerg Hegn ved Helsingø, 23.9.1984 (JV84-1328 & 1329); Kvistgård, Fairy Hill, 27.9.1992, D. Boertmann (DB92011); København, Frederiksberg Have, 19.7.1984-2.7.1990 (JV84-758 m.fl., 13 koll.); København, Søndermarken, 5.8.1984 (JV84-872); 30.9.1984 (JV84-1429); Amager Fælled, 6.8.1985, E. Rald (herb. ER); Amager, Kongelunden, 29.9.1984 (JV84-1387) – BORNH.: Blykobbø Å, Rønne Nordskov, 12.10.1992, J. Heilmann-Clausen (JV92-736); Paradisbakkerne, 27.9.1985, D. Boertmann (DB85130).

4. Storsporet Tåreblad (*H. gigasperum* Gröger & Zschiesch.)

Hat 20-50 mm bred, hvælvet til udbredt eller let nedtrykt, glat, svagt klæbrig, midte brun, mod randen lysere. Lameller udrandede, middeltætte, ret brede, snart gråbrune. Stok 40-90 × 3-9 mm, cylindrisk eller tilspidset nedefter, længdefibret, fint fnugget i den øverste del, fra begyndelsen lyst brun, efterhånden kraftigere brunanløbende nedefra. Rodforlængelse svag eller manglende. Fælles-

Figur 4. Storsporet Tåreblad (*Hebeloma gigasperum*).

svøb ikke set. Kød brunligt. Lugt kraftig, tungt blomsteragtig. Smag noget bitter. Tørrede indsamlinger næsten altid sortanløbne.

Sporer 13-19 × 7-11 µm, mandelformede, stærkt ru, dextrinoide, med tydeligt løsnende ydervæg. Cheilocystider cylindriske, ofte længere end 50 µm, men ofte svære at „genoplive“ på tørret materiale.

På næringsrig og ret fugtig bund under Pil (*Salix*) eller El (*Alnus*), især i moser. August til oktober. Der foreligger kun få danske indsamlinger, men arten ser ret trist ud og synes at vokse på steder, hvor mykologer ikke kommer så ofte. Derfor er den snarere overset end sjælden.

H. gigasperum har frem til 1981 været inkluderet i *H. sacchariolens*, og hos Dähncke & Dähncke (1981) er den afbildet under dette navn.

MATERIALE: Ø-JYLL.: Århus, ved Århus Å lige V for Ringgaden, 25.8.1985 (JV85-692); Brabrand Sø V for Århus, 22.10.1983 (JV/He83-168); 24.8.1985 (JV85-675); Vørsø i Horsens Fjord, T. Læssøe (TL-Vørsø-883); Trelde Vesterskov N for Fredericia, 9.10.1991 (JV91-550); Trelde Østerskov N for Fredericia, 20.9.1990, J. Heilmann-Clausen – S-JYLL.: Hviding S for Ribe, 19.10.1983 (JV/He83-132) – S-SJÆLL.: Suserup Skov, 23.9.1984, E. Dybkjær.

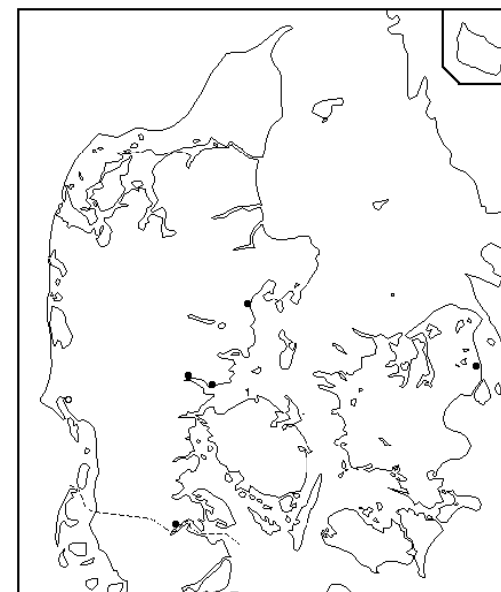
5. Kandis-Tåreblad (*H. fusisporum* Gröger & Zschiesch.)

Hat 10-22 mm bred, hvælvet til udbredt, glat og næsten tør, hvid. Lameller udrandede til smalt tilvoksede, middeltætte, middelbrede, snart gråbrune. Stok 30-70 × 2-5 mm, cylindrisk, fint længdefibret og fnugget i den øverste del, hvidt, ikke udpræget brunanløbende nedefra. Rodforlængelse ikke set. Fællessvøb ikke set. Kød hvidligt. Lugt kraftig, tungt blomsteragtig. Smag lidt bitter. Tørrede indsamlinger ikke sortanløbne.

Sporer 12-16 × 6-7,5 µm, smalt mandelformede, stærkt ru, dextrinoide, mange sporer med tydeligt løsnende ydervæg. Cheilocystider kort cylindriske.

Under Pil (*Salix*), i Danmark fundet på næringsfattig bund under Gråris (*Salix arenaria*). September. Arten angives hermed som ny for Danmark, og der foreligger kun en dansk indsamling. Den synes også at være sjælden i andre lande. Jeg har set materiale fra Sverige (Örstadius) og Tyskland (Gröger, typelokaliteten i det forhenværende DRR). Af Arnolds (1984) er den angivet fra flere steder i Holland, men angivelser fra andre lande kender jeg ikke til.

Arten er ret veladskilt fra de andre sødtduftende-

Figur 5. Åben cirkel: Kandis-Tåreblad (*Hebeloma fusisporum*), fyldte cirkler: Filtet Tåreblad (*Hebeloma tomentosum*).

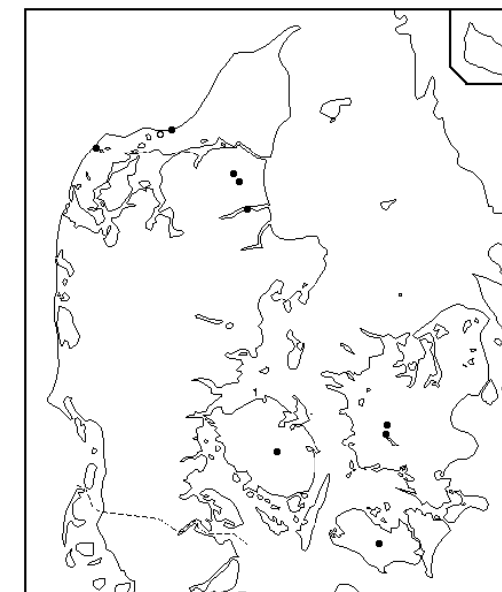
de arter på de mere aflange sporer og de spinkle, hvidlige frugtlegerer.

MATERIALE: V-JYLL.: Marbæk Plantage N for Esbjerg, 20.9.1992, V. Sünksen & J. Vesterholt (JV92-548).

6. Filtet Tåreblad (*H. tomentosum* (Mosser) Gröger & Zschiesch.)

Hat 10-50 mm bred, halvkugleformet til hvælvet, siden udbredt, somme tider svejftet med opadvendt rand, tæt filtet til opsprækkende i småskæl, tør, smudsigt lædergul til læderbrunlig. Lameller smalt til bredt tilvoksede eller stregformet nedløbende, middeltætte, ret brede, snart gråbrune. Stok 20-60 × 3-8 mm, cylindrisk eller tilspidset nedefter, længdefibret, fint fnugget i den øverste del, fra begyndelsen hvidlig, efterhånden ofte noget brunanløbende nedefra. Rodforlængelse svag eller manglende. Fællessvøb ikke set. Kød hvidligt. Lugt kraftig, tungt blomsteragtig men lidt behageligere end hos de andre sødtduftende arter. Smag bitter efter nogle sekunder. Tørrede indsamlinger ofte sortanløbne.

Sporer 12,5-17 × 7-9 µm, mandelformede, stærkt ru, dextrinoide, med tydeligt løsnende ydervæg.

Figur 6. Fyldte cirkler: Kakao-Tåreblad (*Hebeloma edurum*), åben cirkel: Hekserings-Tåreblad (*Hebeloma circinans*).

Sødtduftende Tåreblad (*Hebeloma sacchariolens*), Bredballe nord for Vejle, 11.10.1991, i ret nyplanted krat af Pil (*Salix*) på leret bund med bl.a. Skov-Hullæbe (*Epipactis helleborine*) (JV91-573). Foto Jan Vesterholt.

Parfume-Tåreblad (*Hebeloma pallidoluctuosum*), Århus, Universitetsparken, 30.7.1993, i græsplane under Eg (*Quercus*) (JV93-319). Foto Jan Vesterholt.

Storsporet Tåreblad (*Hebeloma gigaspermum*), Finland: Etelä-Häme, Valkeakoski, Mälkiäinen, Kariniemi, 8.9.1990, under Selje-Pil (*Salix caprea*) på muldbund (US 1768). Foto Unto Söderholm.

Kandis-Tåreblad (*Hebeloma fusi-sporum*), Marbæk Plantage nord for Esbjerg, 20.9.1992, på fugtig, hedeagtig bund under Gråris (*Salix arenaria*) (JV92-548). Foto Jan Vesterholt.

Filtet Tåreblad (*Hebeloma tomentosum*), Bredballe nord for Vejle, 7.9.1992, i ret nyplanted krat af Pil (*Salix*) på leret bund med bl.a. Skov-Hullæbe (*Epipactis helleborine*) (JV92-394). Foto Jan Vesterholt.

Kakao-Tåreblad (*Hebeloma edurum*), Schweiz, Kanton Bern, Gampelen, 19.9.1993, i blandskov på kalkbund (JV93-946). Foto Jan Vesterholt.

Cheilocystider ægformede til kort cylindriske.

På næringsrig og i flere tilfælde på ret fugtig bund under Pil (*Salix*) eller El (*Alnus*). September til oktober. Der foreligger kun få danske indsamlinger, men det er uvist om arten er overset eller sjælden.

H. tomentosum blev først beskrevet af østrigeren Moser som en varietet af *H. sacchariolenis*, men Gröger og Zchieschang gav den i 1981 artsrang.

MATERIALE: Ø-JYLL.: Århus, ved Århus Å V for Ringgaden, 19.9.1985 (JV85-906); 23.9.1985 (JV85-923); Bredballe, N for Vejle, 3.10.1991 (JV91-489); 7.10.1991 (JV91-537); 11.10.1991 (JV91-576); 7.9.1992 (JV92-394); Staksrode Skov 26.9.1991 (JV91-434) – S-JYLL.: Munke-mølle ved Rønshoved, 19.9.1988, T. Læssøe – NØ-SJÆLL.: Brobæk Mose ved Gentofte Sø, 6.10.1983, D. Boertmann & E. Rald (DB83120).

7. Kakao-Tåreblad

(*Hebeloma edurum* Métrod ex Bon)

Hat 15-75 mm bred, først halvkugleformet, siden hvælvet til udbredt, glat, klæbrig, midte creme til lyst læderbrun, rand hvidlig. Lameller udrandede til smalt tilvoksede, ret tætte, middelbrede, snart gråbrune. Stok 30-75 × 4-14 mm, basis kølleagtigt udvidet og op til 20 mm bred, fnugget til skællet, hvidlig, efterhånden stærkt brunanløbende nedefra. Rodforlængelse tydelig og kraftig, op til 4 cm lang. Fællessvøb svagt udviklet. Lugt svagt kakaoagtig, aldrig med ræddikekomponenter. Smag noget bitter. Tørrede indsamlinger ofte sortanløbne.

Sporer 9,5-11 × 5,5-6,5 µm, mandelformede, stærkt ru, dextrinoide, uden løsnende ydervæg. Cheilocystider korte og cylindriske.

I løv- og nåleskove på kalkbund, sjælden, tilsyneladende dog lokalt almindelig, f.eks. i Nystrup Plantage. Ofte i hekseringe. September til oktober.

Arten er afbildet i Flora Agaricina Danica og denne afbildning er gentaget i „Illustreret svampflora“ (Lange & Lange 1961). Her er den kaldt „Bugtet Tåreblad (*H. sinuosum*, *sinapizans*)“. Navnet *H. sinapizans* er fejlanbragt her, idet det skal anvendes på den almindelige, kraftigt ræddikelugtende art, der i dag kaldes Ræddike-Tåreblad. Navnet *H. sinuosum* har man i dag valgt at opfatte som utolkeligt, selv om det passer ret godt på den her behandlede art. Navnet *H. edurum* er nu så indarbejdet for denne art, at det ville kræve meget solide argumenter at ændre det.

Fra Dalsland i Sverige foreligger et fund af en lignende art, som især afviger ved at have helt brun

hat. Den vil senere blive nybeskrevet andetsteds.

MATERIALE: NØ-JYLL.: Svinkløv Plantage N for Fjerritslev, 20.10.1993, K.B. Nielsen (JV93-1511); Storbjerg ved Støvring, 15.10.1988, D. Boertmann (DB88131); Bjergeskov ved Buderupholm, 26.9.1990, J. Vesterholt (JV90-540); 21.10.1991, J. Vesterholt & D. Boertmann (JV91-785) – NV-JYLL.: Nystrup Klitplantage, 19.10.1993, J. Vesterholt (JV93-1330); M. Christensen & J.H. Petersen (JV93-1322) – Ø-JYLL.: Hov Skov S for Mariager Fjord, 27.9.1985, J. Vesterholt & S. Svane (JV85-939); 4.10.1985, J. Vesterholt (JV85-1051); 18.9.1986, A. Lillevang & J. Vesterholt (JV86-734); 9.9.1987, J.H. Petersen, J. Vesterholt & S. Svane (JV87-671) – FYN: Pederstrup, 10.1900, J.E. Lange (FAD119D, uden belæg) – S-SJÆLL.: Kongebrokskoven v. Sorø, 2.10.1993, J. Heilmann-Clausen (JHC93-199); Suserup Skov, 20.10.1991, J. Heilmann-Clausen (JHC91-295) – LOLL.: Skelnæs ved Maribo Sø, 22.10.1986 (JV86-898).

8. Hekserings-Tåreblad

(*Hebeloma circinans* Sacc.)

Hat 20-45 mm bred, hvælvet til udbredt, glat, svagt klæbrig, midte hvidlig til lyst læderbrun, randen hvidlig. Lameller udrandede, ret tætte og ret smalle, snart gråbrune. Stok 30-80 × 6-11 mm, cylindrisk eller med kølleagtigt udvidet basis, dunet til fnugget, efterhånden svagt brunanløbende nedefra. Rodforlængelse kort. Fællessvøb svagt udviklet. Lugt svagt the- eller sæbeagtig, aldrig med ræddikekomponenter. Smag efter nogen tid bitter. Tørrede indsamlinger som regel sortanløbne.

Sporer 8,5-10,5 × 4,5-5,5 µm, smalt mandelformede, ru, dextrinoide, uden løsnende ydervæg. Cheilocystider korte og cylindriske.

I nåleskove på kalkbund, i Danmark fundet under Ædelgran (*Abies*) i oktober. Den angives at kunne vokse i hekseringe. Arten er ikke tidligere angivet fra Danmark, og der foreligger kun et dansk fund.

MATERIALE: NW-JYLL.: Klim Bjerg V for Fjerritslev, 18.10.1993, T. Læssøe (JV93-1358).

9. Fyrre-Tåreblad

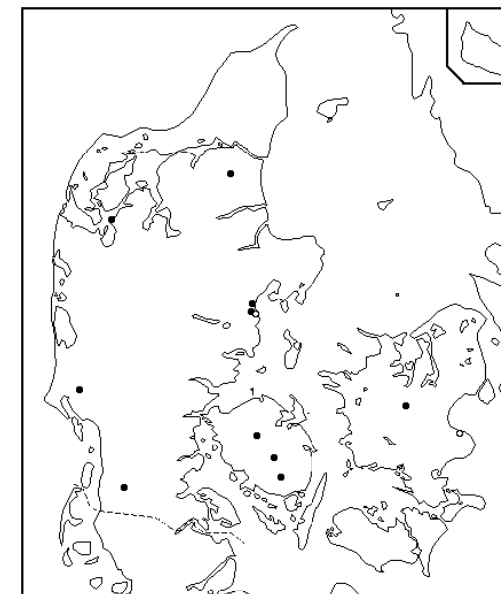
(*Hebeloma spoliatum* (Fr.) P.Karst.)

(syn. *H. cylindrosporum* Romagn.).

Hat 15-60 mm bred, hvælvet til udbredt, ikke tydeligt puklet, glat, klæbrig, midte rødbrun til gråbrun, noget hygroman, randen som regel lysere og mere grålig, ofte markant tofarvet som på fotoet. Lameller udrandede til smalt tilvoksede, tætte og ret

Figur 7. Fyrre-Tåreblad (*Hebeloma spoliatum*).

Figur 8. Fyldte cirkler: Rodslående Tåreblad (*Hebeloma birrus*), åbne cirkler: Kul-Tåreblad (*Hebeloma anthracophilum*).

smalle, snart gråbrune til ret mørkt brune. Stok 30-80 × 3-10 mm, cylindrisk, fint fnugget, hvidlig til lyst grålig, efterhånden svagt brunanløbende nedefra. Rodforlængelse somme tider næsten manglende, sommetider nogle få cm lang, sjældent op til 5 cm lang. Fællessvøb svagt eller meget svagt udviklet. Lugt svag, aldrig med ræddikekomponenter.

Sporer 8-10,5 × 4-4,5 µm, cylindriske (til smalt ellipsoidiske), ru, dextrinoide, ydervæg ofte løsnende. Cheilocystider korte og cylindriske. Tørrede indsamlinger ikke sortanløbne.

I sandede fyrreskove, ret almindelig men sjældent indsamlet, antagelig på grund af sit kedelige udseende. August til november.

Mikroskopisk er arten let at kende på grund af sporeformen. I felten kan den være vanskeligere at kende, men voksestedet i sandede fyrreskove og den ±hygrofane hat synes karakteristisk.

Arten har siden 1965 været kendt under Romagnesis navn *H. cylindrosporum*, men jeg har valgt at følge Bresadola (1930), Gröger (1987) og til dels Stridvall (1989), som bruger det ældre Friesnavn *H. spoliatum*. Fries' oprindelige beskrivelse af *Agaricus spoliatus* (1836-1838) passer langt bedre på denne art end på nogen anden, bl.a. fordi den angives at have rodforlængelse og at vokse i tørre

nåleskove. Det må anses for sandsynligt, at Fries har set denne ret almindelige svamp. Det er i øvrigt min erfaring, at denne art ofte er blevet anbragt i de nordiske herbarier under navnet *H. spoliatum*.

J.E. Langes opfattelse af *H. spoliatum* vedrører den art, som her kaldes *H. birrus*, en art der næppe vokser i sandede fyrreskove.

MATERIALE: NW-JYLL.: Tved Plantage, 2.10.1983 (JV/He83-74) – Ø-JYLL.: Vrads Sande SV for Silkeborg, 18.10.1982, E. Rald (herb. ER); Hårup Sande v. Silkeborg, 20.10.1982-17.10.1987 (JV87-923, m.fl., 15 koll.); Anholt, Hermannsgave, 13.10.1991, S.A. Elborne (JV91-611); J. Heilmann-Clausen (JV91-619) – V-JYLL.: Husby Klitplantage, 29.9.1984, H. Knudsen; Oksby Klitplantage SV for Oksbøl, 21.10.1989 (JV89-1141) – S-JYLL.: Rømø, 19.10.1983, B. Dybkjær (JV/He83-135) – NØ-SJÆLL.: Melby Overdrev, 16.9.1988, E. Rald (ER) – BORNH.: Dueodde, 14.10.1992, J. Vesterholt, E. Rald & M. Christensen (JV92-782).

10. Rodslående Tåreblad

(*Hebeloma birrus* (Fr.) Sacc.)

Hat 10-60 mm bred, hvælvet til udbredt med eller uden lav, bred pukkel, glat eller meget fint rynket, klæbrig, midte rødbrun til gulbrun eller smudsigt

Hekserings-Tåreblad (*Hebeloma circinans*), Schweiz, kanton Neuchâtel, skov ved Les Cadolles, Neuchâtel, 22.9.1993, under Ædelgran (*Abies*) og Bøg (*Fagus*) på kalkbund (JV93-1026). Foto Jan Vesterholt.

Fyrre-Tåreblad (*Hebeloma spoliatum*), Melby Overdrev, 16.10.1988. Foto Erik Rald.

Rodslående Tåreblad (*Hebeloma birrus*) i sin spinkle form. Åland, Lemland kommune: Västerånga, nordvest for Märvikarna, 10.9.1992, på åben skråning med Eg (*Quercus robur*) og spredt Skov-Fyr (*Pinus sylvestris*), Rødgran (*Picea abies*) og Røn (*Sorbus*) (7381F). Foto Jukka Vauras.

brun, randen af samme farve eller lysere og mere grålig. Lameller udrandede, ret tætte og ret smalle, snart gråbrune. Stok 25-70 × 3-10 mm, cylindrisk eller med kølleagtigt udvidet basis, dunet eller fnugget, hvidlig, efterhånden brunanløbende nedfra. Rodforlængelse somme tider næsten manglende, sommetider op til 12 cm lang. Fællessvøb svagt eller tydeligt udviklet. Lugt svagt kakao- eller frugtagtig, aldrig med ræddikekomponenter. Smag efter nogen tid bitter.

Sporer 8-11 × 5-6 µm, skævt ellipsoidiske til næsten mandelformede, stærkt ru, dextrinoide, med tydeligt løsnende ydervæg. Cheilocystider korte og cylindriske. Tørrede indsamlinger sjældent sortanløbne.

I løvskove, især under Bøg (*Fagus*), sjældnere i vejkanter i nåleskove, under tiden på brandpletter, endda fundet på formuldet hestegødning (norsk indsamling), ret sjælden i Danmark. August til oktober.

Rodslående Tåreblad, som den er opfattet her, kan variere på en lang række karakterer, og jeg har derfor forsøgt at underindele mine indsamlinger efter forskellige kriterier. De „nemme“ karakterer synes dog ikke at virke, for sporerne ligger nogle gange i den høje ende af intervallet, andre gange i den lave – endda i en indsamlig varierende mellem de enkelte frugtlegerer fra samme brandplet. Somme tider ses et tydeligt fællessvøb, andre gange intet, somme tider en lang rod, andre gange ingen. Også disse karakterer kan variere inden for samme kollektion, og der synes ingen korrelation af være mellem dem. Også Stridvall (1989) har gjort bemærkninger om variationsbredden hos denne art.

Muligvis kan man alligevel tale om to former, men om de kan fortjene adskillelse, f.eks. på varietetsniveau, synes usikkert.

Der er den kraftige type med nedadtil udvidet stok, sommetider er den endda knippevoksende. Hatten hos denne er typisk rødbrun og kan ofte vise tydelig stokforlængelse. Denne type afbildes på sort-hvid billedet side 26. I bind 3 af Flora Agaricina Danica (Lange 1938) kaldes den *H. spoliatum*, og den har senere været nybeskrevet under navnene *H. nitidum* Hesler, *H. politum* Hesler, *H. herrmanniae* Gröger (typeindsamlinger studeret) og *H. danicum* Gröger. Det er nok denne type, der stemmer bedst overens med Fries' oprindelige beskrivelse af *Agaricus birrus*, som angives at være en ret kraftig, rodslående svamp med tydelige slørres-

ter, og som vokser i bøgeskove.

Den anden type er spinklere og har typisk en overvejende gulbrun hat. Den er i det hele taget mere ensfarvet. Denne form er ofte kort rodslående, men næppe langt, og stokken er cylindrisk. Den har været beskrevet som *H. pumilum* Lange og er afbildet under dette navn i „Illustreret svampeflora“ (Lange & Lange 1961). Farvefotoet side 24 forestiller denne type, der synes at være den almindeligste.

At artsnavnet er birrus og ikke birrum, skyldes at birrus (latin: en kappe til at holde regnen ude) er et navneord, og sådanne skal ikke bøjes. Arten er oprindeligt beskrevet som *Agaricus birrus* og endelsen skal bibeholdes i slægten *Hebeloma*.

MATERIALE: NØ-JYLL.: Bjergskov ved Buderupholm, 26.9.1990 (JV90-532) – NV-JYLL.: Kås Skov V for Skive, 26.10.1989, A. Lillevang (JV89-1396) – Ø-JYLL.: Thors Mølle, Marselisborg Skov ved Århus, 30.9.1985, A. Lillevang & J. Vesterholt (JV85-986 & 987); Moesgård Skov S for Århus, 20.10.1984 (JV84-1649 & 1656); 16.9.1985 (JV85-867); 18.9.1985, A. Lillevang & J. Vesterholt (JV85-879 & 880) – V-JYLL.: Varde Søndre Plantage, 20.10.1991, V. Sünksen & J. Vesterholt (JV91-766) – S-JYLL.: Lovrup Skov S for Arnum, 21.10.1983, H. Knudsen (JV/He 83-162) – FYN: Rudme, 1912, J.E. Lange (FAD119B, uden belæg); Hestbjerg, 10.1901, J.E. Lange (FAD 120A, uden belæg); Kværndrup, 29.9.1937, J. E. Lange (sporeaftryk) – NØ-SJÆLL.: Vrangskov, Valsømagle, 6.10.1963, K. Hauerslev.

11. Kul-Tåreblad (*Hebeloma anthracophilum* Maire)

Hat 10-60 mm bred, hvælvet til udbredt med lav, bred pukkel, klæbrig og glat, gråligt dugget, midttest rødbrun til gulbrun, randen lysere til hvidlig og fint filtet. Lameller udrandede til smalt tilvoksende, ret tætte og ret smalle, snart gråbrune. Stok 20-75 × 3-14 mm, cylindrisk, fnugget, hvidlig, evt. brunanløbende nedfra. Rodforlængelse manglende eller svagt udviklet. Konsistens udpræget elastisk. Fællessvøb ikke set. Lugt svag og behageligt kakaoagtig, aldrig med ræddikekomponenter. Smag bitter. Maires to efterladte indsamlinger fra Algeriet er dårligt tørrede og sortanløbne, men de øvrige indsamlinger, jeg har set, har været lyse.

Sporer 10-13,5 × 6-8,5 µm, skævt ellipsoidiske til næsten mandelformede, stærkt ru, dextrinoide, med stærkt løsnende ydervæg. Cheilocystider korte og cylindriske.

På brandpletter, meget sjælden. September-oktober.

Rodslående Tåreblad (*Hebeloma birrus*) i sin kraftige og tydeligt rodslående form. Marselisborg Skov ved Århus, 16.9.1985, under Bøg (*Fagus*) på morbund (JV85-867). Foto Jan Vesterholt.

Beskrivelsen baserer sig dels på de danske fund, dels på svensk og algerisk herbariemateriale. På visse punkter er der dog sket til Konrad & Maublanc's beskrivelse (1924-1930).

Ud fra mikroskopiske karakterer er afgrænsningen i forhold til Rodslående Tåreblad ikke særlig skarp. Sporerne hos Kul-Tåreblad synes at være lidt større, men efter mine observationer er sporestørrelsen en karakter, der kan variere en del inden for denne gruppe af svampe.

Tavlen og beskrivelsen hos Konrad og Maublanc (1924-1930) passer særdeles fint med min opfattelse af arten, og denne svamp ligner ikke Rodslående Tåreblad. Den er lysere i hatranden og på stokken, og den er mere robust og kødet, akkurat som i de danske og svenske indsamlinger, jeg har set.

MATERIALE: Ø-JYLL.: Moesgård Skov S for Århus, 20.10.1984 (JV84-1647) – S-SJÆLL.: Askemose, Magleby Skov N for St. Heddinge, 21.9.1964 & 6.10.1964, H. Dis-sing.

Vedrørende materialelisterne

Med mindre andet står anført er indsamlingerne foretaget af mig selv, og de er, ligeledes med mindre andet står anført, opbevaret på Botanisk Museum i København (C) eller vil blive overført dertil.

Summary

Hebeloma radicosum is traditionally placed in an isolated position in subgenus *Myxocybe*, due to its outstanding characters, viz. the membranous ring, the rooting stipe and the remarkable smell of marzipane, a smell which is very different from the more or less raphanoid smell known from a majority of *Hebeloma* species. The cheilocystidia of *H. radicosum* are little differentiated and primitive compared to the long clavate or ventricose cystidia found in many other species of the genus. Similar cystidia are found in a number of species, which also lack raphanoid smell, and which often are found to be more or less rooting as well. Therefore, these taxa are considered to be rather closely related to *H. radicosum*, including the species complexes around *H. edurum*, *H. birrus* and *H. sacchariolens*. A key to the 11 accepted species known from Denmark is given, and descriptions are provided. *H. circinans* and *H. fuisporum* are reported as new to Denmark.

A key to *Hebeloma* species with non-raphanoid smell.

1. Fruitbodies with a membranous ring; typically with smell of marzipane.	<i>H. radicosum</i>
Fruitbodies without a membranous ring; without smell of marzipane	2
2. Smell strong and sweetish (sacchariolens-odour)	3
Smell different, of cocoa, tea, faintly fruity or weak	7
3. Pileus densely velutinate or breaking up to become squamulose, always dry.	<i>H. tomentosum</i>
Pileus smooth, often viscid	4
4. Spores narrow, $Q \approx 1,9-2,2$.	<i>H. fuisporum</i>
Spores rather broad, $Q \approx 1,5-1,9$	5
5. Perispore not or rarely loosening; stipe rather conspicuously floccose.	<i>H. sacchariolens</i>
Perispore distinctly loosening; stipe only slightly floccose	6
6. Spores on average longer than 14 μm ; pileus brown; on damp soil with <i>Salix</i> , <i>Alnus</i> , etc.	<i>H. gigaspermum</i>
Spores on average shorter than 14 μm ; pileus sordid whitish to alutaceous; in parks, gardens and in deciduous forests, often with <i>Quercus</i> , <i>Tilia</i> , etc., rarely with <i>Salix</i> .	<i>H. pallidoluctuosum</i>
7. Spores \pm cylindric.	<i>H. spoliatum</i>
Spores \pm amygdaloid to citriform	8
8. Perispore not loosening	9
Perispore loosening	10
9. Spores rather broad, $9,5-11 \times 5,5-6,5 \mu\text{m}$.	<i>H. edurum</i>
Spores rather narrow, $8,5-10,5 \times 4,5-5,5 \mu\text{m}$.	<i>H. circinans</i>
10. Margin of pileus often whitish; flesh elastic; on burnt ground; stipe rarely rooting; sp. often longer than 11 μm .	<i>H. anthracophilum</i>
Margin of pileus greyish or brownish; flesh not elastic; not exclusively on burnt ground; stipe often rooting; spores rarely longer than 11 μm .	<i>H. birrus</i>

Litteratur

- Arnolds, E. 1984. Standardlist van Nederlandse macrofungi.
- Bresadola, G. 1930. Iconographia Mycologia, XV. – Milano.
- Bruchet, G. 1970. Contribution a l'étude du genre *Hebeloma* (Fr.) Kummer. – Bull. Soc. Linn. Lyon 39, suppl. au no. 6.
- Dähncke, R.M. & S.M. Dähncke 1981. 700 Pilze in Farbfotos. – Stuttgart.
- Gröger, F. 1987. Würzelnde *Hebeloma*-Arten. – Zeitsch. f. Mykol. 53: 49-58.
- & G. Zschieschang 1981. *Hebeloma*-Arten mit sacchariolens-Geruch. – Zeitsch. f. Mykol. 47: 195-210.
- Konrad & Maublanc 1924-1930. Icones selectae fungorum I. - Paris.
- Lange, J.E. 1938. Flora Agaricina Danica, vol. 3. – København.
- & M. Lange 1961. Illustreret svampeflora. – København.
- Ryman, S. & I. Holmåsen 1984. Svampar – en fälthandbok. – Stockholm.
- Sagara, N., Y. Kitamoto, R. Nishio & S. Yoshimi 1985. Association of two *Hebeloma* species with decomposed nests of vespine wasps. – Trans. Brit. Myc. Soc. 84 (2): 349-352.
- Stridvall, L. & A. Stridvall 1989. Om en bortglömd fränskivling *Hebeloma birrus* (Fries) Gillet, och andre fränskivlingar utan rätticklukt. – Jordstjärnan 10 (3): 17-31.

Svampebørn

Foreningen til Svampekundskabens Fremmes „normalmedlem“ er formodentlig en m/k i alderen fra 30 år og opefter – nogen ungdomsforening har vi aldrig haft ry for at være! I de senere år er der imidlertid sket ændringer i demografien: Ikke kun har foreningens bestyrelse nok i øjeblikket den laveste gennemsnitsalder nogensinde, men et par ganske unge medlemmer har desuden på det seneste markeret sig på den hjemlige svampehimmel.

Siden midten af firserne har man i Silkeborgområdet kunnet træffe et ekskursionsmakkerskab mellem mor og søn: Ulla og Klas Nørskov. Det førte til et diplom i svampekundskab til førstnævnte i 1985, tæt fulgt af junior i 1988. Klas – der dengang var elleve år – blev hermed svampeforeningens suverænt yngste diplomtager. Men han har nu fået konkurrence fra en anden kant.

Vort yderst aktive svampesamlende og studerende bestyrelsesmedlem Jan Vesterholt har nemlig også ofte medbragt sin ældste søn Lasse på sine indsamlingsture. Det var for eksempel tilfældet på

en tur til Tinnat Krat i Midtjylland engang i januar 1992. Tinnat Krat bugnede ikke just ved denne lejlighed af friske hatsvampe – det blev faktisk udelukkende til indsamlinger af barksvampe og lignende – lige bortset fra den flok millimeterstore bruskhatte som Lasse fik øje på under den løstsiddende bark af en af krattets mange ege. Barken blev pillet af og hjembragt, men bruskhatten lod sig ikke bestemme. Den blev derfor tegnet og beskrevet, og derefter sendt til hollænderen Machiel Noordeloos, i håb om at han kunne klare bestemmelsen. Efter 14 dage kom svaret: Han kendte heller ikke svampen. Sagen stod så stille indtil november 1993, hvor Antonin og Noordeloos' nye revision af Europas bruskhatte dumpede ind af brevsprækken hos Jan og Lasse i Hedensted. Deraf fremgik det, at Lasses svamp var en hidtil ubeskrevet art, nu navngivet til ære for finderens: *Marasmiellus lassei* eller Lasses Bruskhat!

At få en svamp opkaldt efter sig er kun de få beskåret – faktisk kan jeg kun mindes fire andre nulevende danskere for hvem dette er sket, nemlig

Klas Nørskov (tv) og Lasse Vesterholt med en veludvokset blomkåls-svamp, september 1989. Foto: Jens Mårbjerg.

Morten Lange (fx *Amanita martenii*), Torbjørn Borgen (*Entoloma borgenii*), David Boertmann (*Lepiota boertmannii*) samt foreningens æresmedlem Knud Hauerslev med arterne *Vararia hauerlevii* og *Sistotremella hauerlevii*. Som man kan ane, er det ikke en ære man almindeligvis oplever i sin ungdom, og Lasse – der på indsamlingsøjeblikket var 5 år – er sandsynligvis den eneste person i mykologiens historie, der har „haft sin egen art“ i så ung en alder! Tillykke Lasse!

Summary:

This note is featuring the Danish junior-mycologists Klas Nørskov and Lasse Vesterholt. At the age of only eleven, Klas took the diploma in fungal-knowledge at The Danish Mycological Society, and is now a leader of field trips in the Silkeborg area. Recently he has, however, been surpassed by Lasse, who at the age of five found a new species of *Marasmiellus*, which is now by Machiel Noordeloos named to Lasses honour: *Marasmiellus lassei* Noordel. Congratulations!

Jens H. Petersen

Et eventyr om Almindelig Østershat

Vi har altid holdt meget af Almindelig Østershat som spisesvamp. Og derfor har vi også de forskellige steder, hvor vi før har boet, haft et par gode findesteder. Der kunne vi især i løbet af de frostfrie perioder om vinteren hente os et velsmagende tilskud af østershatte til maden.

Men da vi i 1986 flyttede fra Sjælland til Nørhoved ved Nørre Snede i Jylland, var det os umuligt det første par år af finde Alm. Østershat i den ellers så svamperige Palsgård Skov, som vi per vor nye bolig var blevet naboer til. Vi søgte flittigt de mest typiske steder i skoven. Men nej! Vi fandt ingen.

Imidlertid oplevede vi følgende: I den ret store og meget tilgroede have, som vi overtog her, altså nær skoven, var der nogle gamle balsam-popler, hvoraf vi straks (1986) fældede nogle af de ældste, som tydeligt var mærket af alderen. Vi lod stødene stå. To år efter fældningen fandt vi nogle smukke, dueblå østershatte på det ene stød. Og allerede året efter havde østershattene bredt sig til alle poppel-stødene.

Efter yderligere et par år (1990) skete der nu det, at en Stor Flagspætte kom på besøg og tog for sig af stødene med vore østershatte. Spætten nærmest totalt rydder hvert et stød ned til jordhøjde. Således forgår en del af verdens herlighed for os. Men vi nyder dog den flittige, smukke flagspætte.

Trods flagspættens vandalisme breder østershattene sig i vores have. I 1990 fandt vi en del frugtlegermer på et stød af en gammel Alm. Hyld, som vi havde fældet året før.

Dr. Jan Kielmann, som også er ivrig svampejæger, og som i 1992 besøgte og fotograferede østershattene på hyldestødet, fortalte os, at han havde fundet østershatte på gamle bøgetræer i Velling Skov på en skrånning, som vendte ned mod Hundsø. Vi tog derud, det var i november 1992, og fandt en stor mængde af den gode velsmagende, dueblå Alm. Østershat på både levende og døde bøgetræer på nordskrånningen ned mod søen. På et skilt neden for skrånningen kunne vi i øvrigt læse, hvorfor skovsøen hedder Hundsø:

Der var engang, og det er sandt nok, en flok grumme røvere, som boede i en røverstue over for søen ved Gammel Ry Landevej. Engang overfaldt de en vogn med rejsende og slog alle ihjel undtagen en køn ung pige, som de mente at kunne bruge til andre gøremål. Med trusler dresserede de pigen til at hente forråd i den nærliggende Krude Mølle, idet de ville slå hende ihjel, hvis hun røbede dem til noget menneske.

Pigen sagde intet om røverne til noget menneske. Men en dag fortalte hun historien til en stor sten i nærheden af møllen. Det hørte mølleren og hans mænd. De fulgte efter hende og fangede røverne, som de straks henrettede og smed i søen med ordene: „Så lig da dér, i hunde!“.

Siden da har søen heddet Hundsø. Røverne fik en velfortjent skæbne, men hvad der blev af pigen, har vi forgæves spurgt til. Imidlertid spejler de gamle bøge med deres væld af østershatte sig i søen . . .

Lis & Ejgil Trykel

Svampeuren til Tjekkiet og Prag

Foreningens udlandstur gik i år til det sydøstlige hjørne af Tjekkiet. Svampemæssigt hører disse egne til de bedst undersøgte i Europa og vores forventninger var store. Som hovedkvarter havde vi valgt byen Telc 30 km nord for den øst-rigske grænse. Byen Telc er usædvanlig rig på historiske kulturminde på grund af sin beliggenhed på den gamle forbindelsesvej mellem Prag og Wien. I dag er egnen et relativt fattigt, tyndt befolket landbrugsområde med store skove og talrige søer og damme der bruges til opdræt af karper. I omegnen af Telc besøgte fire forskellige lokaliteter. Den første var et nåleskovs område tæt ved byen Slavonice. På mange punkter mindede lokaliteten og svampefloret om skovene i Sydsverige. F.eks. fandt vi talrige eksemplarer af Hvidlig Fåreporesvamp (*Albatrellus ovinus*). De øvrige fund adskilte sig i øvrigt ikke væsentligt fra hvad man under gunstige omstændigheder kunne have set i Nordsjælland, omend arter der er sjældne herhjemme f.eks. Gråspættet Kam-fluesvamp (*Amanita submembranacea*) og Okkergul fluesvamp (*A. gemmata*) blev fundet i betydeligt antal. Set med mykofagøjne fandt vi overraskende mange spisesvampe, som personalet i hotelkøkkenet villigt tilberedte til os, selv om de gav udtryk for, at de under ingen omstændigheder ville have spist de pågældende svampe selv.

Lokalbefolkningen samler ivrigt svampe, men man holder sig traditionelt til ganske få arter af champignoner og rørhatte (Spiselig Rørhat, Rødsprukken Rørhat og Filtet Rørhat) Adskillige af de arter vi havde indsamlet som f.eks. Fåreporesvamp og Tragtkantarel blev afvist som uanvendelige. Efter vi havde bedyret, at de var spiselige, var kokken på hotellet dog villig til at tilberede dem for os. Resultatet var overordentligt velsmagende. Mest overraskende var brugen af kommen, et krydderi der viste sig at klæde mange svamperetter. Een form for tilberedning var, at svampene blev skåret i små stykker, blandet med pisket æg, tilsat salt, peber og lidt kommen og det hele stegt på panden som „scrambled eggs“. I en anden tilberedning blev store svampe vendt i æg og

rasp og stegt hele.

Anden lokalitet var et blandskovs område ved byerne Lasenice og Chlum. Ved Lasenice var et stort område afmærket på kortet som løvskov, men da vi nåede frem opdagede vi at det meste af løvskoven var fældet, og et bøgekrat med store mængder af Violetrandet Slørhat (*Cortinarius nemorensis*) var det eneste der var tilbage. Skovene her bar iøvrigt præg af intensiv drift med udstrakt brug af plantebeskyttelsesmidler. Her fandt vi eksemplarer af Stor Kam-Fluesvamp (*Amanita ceciliae*). I nærheden af Chlum besøgte vi et fugtigt nåleskovs område med mange rørhatte, skørhatte og slørhatte. Tredie lokalitet var en skov 15 km nord for Telc ved den gamle borg Rostejn. Et område omkring borgen var i hovedsagen bevokset med Bøg, og de faldne stammer havde fået lov til at ligge urørt. Stedet var derfor blevet et eldorado for Korallpigsvamp (*Hericium coralloides*), Løv-Tjæreporesvamp (*Ischnoderma resinotum*) og andre træboende poresvampe. En stor væltet Bøg var spækket med Alm. Østershat (*Pleurotus ostreatus*). Det blev til en stor kasse fyldt med svampe, som blev tilberedt på hotellet, og serveret til aftensmaden. Den aften var der så mange svamperetter, at vi ikke formåede at spise op. Fjerde lokalitet var en naturpark nær Vranov med kalkrig blandskov i et kuperet terrain med stejle klippesider og dybe dale fulde af Avnbøg. Dette område var desværre ret tørt og det blev kun til ca. 40 arter ialt, turens dårligste resultat.

På tilbagerejsen til Prag besøgte et meget spændende klippeområde Prakovske Skaly nær byen Liberec ca. 70 km nord for Prag, men det tørre vejr havde også her sat sit præg på svampefloret, og vi fandt kun almindeligheder. De to sidste dage tilbragte vi i Prag, hvor man på egen hånd kunne bese de pragtfulde kulturskatte og dyrke teater- og musikinteresser.

Benny T. Olsen har udfærdiget en liste over de fundne svampe, som kan rekvireres via Svampetryk.

Jørgen Albertsen & Preben Graae Sørensen

Usædvanlige danske svampefund

red.: Jan Vesterholt

En gul varietet af Tragtkantarel

(*Cantharellus tubaeformis* var. *lutescens*)

Den 8. september 1993 fandt jeg en flok på ca. 30 rent gule tragtkantareller omkring et bøgestød i Palsgård Skov i Midtjylland. Voksestedet var i en bevoksning med ca. 125 år gamle bøgetræer. Træernes alder er meddelt mig af skovfoged Jens Christiansen. Bortset fra farven lignede frugtlegerne den almindelige Tragtkantarel.

Efter en gennemgang af min svampelitteratur fandt jeg den gule varietet af tragtkantarellen beskrevet ét sted, nemlig hos Michael & Hennig (1964), hvor der om *Cantharellus tubaeformis* skrives: „doch gibt es eine rein gelbe Varietät (var. *lutescens* Fr.).“

Om den tilsyneladende samme svamp skriver Rinaldi og Tyndalo (1974): „Cap yellow with olivaceous shades.“ Jeg fandt imidlertid ingen olivengrønne farvetoner på mit fund.

Man skal være opmærksom på, at navnet *Cantharellus lutescens* anvendes på en ganske anden art end den her beskrevne, en art med lave rynker på undersiden af hatten og ikke lamelagtige lister. Denne anden art er ikke fundet i Danmark.

Den her beskrevne svamp synes kun at afvige fra den velkendte Tragtkantarel ved at savne brunt farvepigment i hatten. Derfor opfattes den som en varietet, ikke som en selvstændig art.

Ejgil Tryel

Pighud (*Dentipellis fragilis*) i Jylland

Ved lidt af en tilfældighed fandt vi for år tilbage et meget spændende område i Silkeborg Vesterskov. Området, der kaldes Knagerne, består af gamle bøge, der får lov at blive liggende når de falder – et pragtfuldt sted, hvor man kan høre

Pighud (*Dentipellis fragilis*) fotograferes på voksestedet – en stor, væltet bøg i Silkeborg Vesterskov. Foto Jens H. Petersen.

sortspættten tromme på de stående stammer, hvorfra tøndersvampe stritter til alle sider. Et billede fra skoven blev bragt i Svampe 25 (Petersen 1992:2).

De første år kom vi der for at samle østershatte, men da vi senere blev lidt mere avancerede, begyndte vi også at samle andre svampe – lidt på må og få „blot for at øve os i at bestemme svampe efter Danske storsvampe“. Den 27. december, 1990 havde vi således en spøjs lille svamp med hjem – en svamp vi bestemte til at være en Pighud (*Dentipellis fragilis* (Pers.: Fr.) Donk). Belært af erfaringen tørrede vi svampen og overlod den så til eksperterne. Den følgende begejstring var stor: Første fund i Jylland af en svamp, som ellers kun er fundet på sjællandske lokaliteter med meget store, gamle bøgetræer (fx Suserup Skov, Store Bøgeskov og Jægersborg Dyrehave). Nu ville de lokale svampefolk have syn for sagn, men hvilken stamme var den fundet på? („I må da vide, at når I finder en svamp, der ligner en våd hund på maven, så er det en sjældenhed?“) Oh-oh!

Således indledtes jagten på kræet. flere gange drog en halv snes mennesker af sted for at lede. Hver stamme i området blev undersøgt, og hvis stammerne ikke havde været så tunge, var de sikkert også blevet vendt. Intet resultat! Heldigvis havde vi en lille pose i et herbarium at klynge os til, men alligevel. Så endelig, den 15. november 1992 blev svampen genfundet. Sjældent er en svamp blevet modtaget med så stor glæde – og dog! Vi havde næsten opbygget en hyggelig tradition for at vi en eller to gange om året skulle i Knagerne på jagt efter „den våde hund“.

Pighud, der danner meget karakteristiske, lang-piggede, hvidgule resupinate frugtlegerer, er tidligere beskrevet og illustreret i Svampe (Knudsen & Pedersen 1984). Vore eksemplarer voksede i store mængder i sprækkerne på siden af en meget gammel og formuldet, oversavet bøgestamme, og man kan kun glæde sig over at Silkeborg Statsskovdistrikt har valgt således at lade en hel skovdel passe sig selv til glæde for fugle, insekter og ikke mindst svampe.

Materiale: Ø-JYLL. Silkeborg Vesterskov, 27.12.1990, E. & P.-E. Brandt; 15.11.1992, J.H.Petersen (JHP-92.439) (begge C).

Ella & Poul-Erik Brandt

Nyt findested for Blånende Gråblad (*Lyophyllum paelochroum*)

Under indsamling af Gråhvid Melhat (*Clitopilus prunulus*) og Netstokket Indigo-Rørhat (*Boletus luridus*) til aftensmaden, traf jeg d. 31/7 1993, i selskab med bl.a. Karbol-Champignon (*Agaricus xanthoderma*), Høsletsvamp (*Panaeolus foenicisii*), Elledans-Bruskhat (*Marasmius oreades*), Ager-Bredblad (*Stropharia coronilla*) og hvad jeg tror var Grå Munkehat (*Melanoleuca schumacheri*), to ca. 1 m brede hekseringe af Blånende Gråblad (*Lyophyllum paelochroum*). Ialt var der ca. 40 eksemplarer på plænen foran fysioterapien på Sct. Hans Hospital, lige ud til Bistup Alle som består af gamle lindetræer.

Bortset fra hatfarvebetegnelsen „musegrå“ var bestemmelsen nem ved hjælp af „Danske storsvampe“ (Petersen & Vesterholt 1990), og der var en henvisning til et foto Svampe 18, s. 89, hvor man i rubrikken „usædvanlige danske svampefund“ finder en grundig beskrivelse (Vesterholt 1988: 90), og det fremragende foto viser, at farven mere er ovre i det okkerbrunlige til isabellafarvede end grå. Med alder og indtørring anløber hatten umbrabrunt.

Det fremgår, at arten kun er fundet på én dansk lokalitet: under forskellige træer i Frederiksberg Have i København. Jeg kiggede derfor lidt efter den andre steder på Sct. Hans og fandt faktisk tre-fire mycelier mere i nærheden; et i et busket, to-tre i en smal græsabat. Jeg har tidligere fundet svampen på hospitalsterrænet uden at være klar over, hvor sjælden den er.

Tørret materiale er nu overladt til Botanisk Museum, så der er belæg for Blånende Gråblad fra to danske lokaliteter.

Jeg kan ikke lade være med at tænke over, om den mon ikke også vokser ubemærket andre steder? Det er jo ikke nogen udpræget spektakulær svamp.

Bjørn Petersen

Pighud (*Dentipellis fragilis*) fundet på Bøg i Silkeborg Vesterskov, 15.11.1992 (JHP-92.439). Foto Jens H. Petersen.

En gul varietet af Tragt-Kantarel (*Cantharellus tubaeformis* var. *lutescens*) fundet af Ejgil Tryel i Palsgård Skov d. 14.9.1993 (JV93-916). Foto Jan Vesterholt.

Sødlig Rødblåd (*Entoloma ameides*) – en usædvanlig Rødblåd

Sejlads i de indre danske farvande bragte mig den 5. august 1993 til Samsø. Efter flere ugers hyppig regn var mine forventninger til svampfloret på øens mange overdrev store!

Jeg besøgte først et par lokaliteter i de stærkt kuperede Nordby Bakker – et af landets bedste overdrevsområder – men uden større held. Lidt gødningsvampe og nogle ormædte champignoner var alt hvad det kunne blive til; vokshatte og andre „rigtige“ overdrevssvampe glimrede ved deres fravær.

Meget bedre blev det i første omgang ikke, da jeg opsøgte en af de gode „lavlandslokaliteter“ – Frederikshåb Made beliggende ved Stavns Fjord. Denne lokalitet udgøres stort set af strandoverdrev med tusindvis af myretuer og spredte kampesten. Kun et mindre område bag vejen til Langør ligger på lidt højere bund og er derfor helt uden saltpræg. På denne del af overdrevet er der desuden en del kratvegetation, og det var først da jeg begyndte at snuse rundt i kanterne af dem, at overdrevssvampene dukkede frem. Ikke mindt var der forskellige arter af blåhatte (*Entoloma* underslægt *Leptonia*). Højdepunktet var dog en flok statelige men slanke svampe, som i første omgang voldte mig en del problemer. Først da jeg bemærkede den specielle lugt og opdagede det rosa sporestøv, som havde lagt sig på stoktoppen, ringede klokkerne – Sødlig Rødblåd (*Entoloma ameides*).

Først troede jeg faktisk det var en flok afblegede mørkhatte, jeg var stødt på – det passede staturen og de blegt lerfarvede hatte perfekt på. Da jeg plukkede svampene, viste det sig at lamellerne havde en besynderlig, lyst brungrå farve og ret tykke og svagt tværråede. Mit andet bud var faktisk, at det var en vokshat, jeg havde fundet. Men så var der altså lugten (og det rosa sporestøv) som gjorde alt klart – Sødlig Rødblåd lugter virkelig specielt.

I „Danske storsvampe“ (Petersen & Vesterholt 1990) nøgler den ud sammen med Duftende Rødblåd (*Entoloma pleopodium*) – begge arter beskrives som lugtende af hindbærbolcher. Der vil jeg nu nok sige, at der er stor forskel – lugten hos Duftende Rødblåd er sart og elegant hindbæragtig – Sødlig Rødblåd virkelig hørmer, både af hindbærbolcher og stærkt sødlig karamelagtigt – ikke ubehageligt.

Sødlig Rødblåd hører til de små, mere eller mindre huesvamp-agtige rødblåde (underslægt *Nolanea*), indenfor hvilke den er en af de kraftigste arter. Udover lugten er den meget lyse, i fugtigt vejr hygrofant randstribede og mere eller mindre puklede hat karakteristisk i kombination med de besynderligt grålige og ret tykke lameller. Mine eksemplarer udmærkede sig desuden ved en stærkt længdestribet, mere eller mindre rødaneløben og skør stok – jeg er i tvivl om den rødlige anløben er normal.

Sødlig Rødblåd er i øvrigt en af de sjældneste danske rødblåde med to andre fund fra nyere tid. Det ene er fra et krat på Vorsø (Læssøe 1989), det andet gjort på overdrev ved Tilst ved Århus af Ella og Poul Erik Brandt.

MATERIALE: Ø-JYLL.: Frederikshåb Made, 5.8.1993, J. Heilmann-Clausen.

Jacob Heilmann-Clausen

Brun Fluesvamp (*Amanita regalis*) fundet i Danmark

I nåleskovene i landene omkring os er Brun Fluesvamp ret almindelig. Nu er den også fundet i Marbæk Plantage nord for Esbjerg, hvor den stod i et brandbælte i en fyrrebeplantning.

Fundet blev indbragt på en kursusaften for Folkeuniversitet i Esbjerg, hvor den umiddelbart blev bestemt til Panter-Fluesvamp, som den har en overfladisk lighed med. De fælles træk er den brune hat med kamfuret rand og hvide flager af fællessvøb, den ustrubede ring og det hvide, ikke rødme kød. Det var dog påfaldende, at den afveg ved at være alt for stor og ved at have skælbælter ved stokkens basis i stedet for en opadvendt rand. En nærmere undersøgelse viste, at kødet under hathuden var orange, som hos Rød Fluesvamp, og dermed var bestemmelsen klar.

Brun Fluesvamp er den eneste art i slægten, der har brun hathud og orange kød lige under hathuden. I alle karakterer med undtagelse af hattens brune farve er Brun Fluesvamp i øvrigt identisk med Rød Fluesvamp, og den har undertiden været opfattet som en brun varietet af denne.

Fundet er interessant, fordi Brun Fluesvamp er giftig. Der er altså endnu en giftig art, man

skal være opmærksom på eksistensen af, hvis man har for vane at samle Rødmende Fluesvamp til spisebrug. De to arter adskilles dog ret let, for kødet hos Brun Fluesvamp rødmer ikke, ringen er ustrubet, og hatranden er kamfuret hos udvoksede eksemplarer.

Arten optræder undertiden i dansksprogede svampebøger, og den har derfor længe haft et dansk navn. F.eks. er der en udmærket illustration i „Gyldendals svampbog“ (Nilsson m.fl. 1986), der er oversat fra svensk. Også i „Danske storsvampe“ (Petersen & Vesterholt 1990) er svampen taget med ud fra den betragtning, at den måske kunne forventes at dukke op her i landet.

MATERIALE: V-JYLL.: Marbæk Plantage N for Esbjerg, 3.10.1993, B. Tosti Kristensen (JV93-1114) (C).

Jan Vesterholt

Blånende Nøgenhat – atter en for Danmark ny hatsvamp på træflis

Erik Ralds artikel i Svampe 19 (Rald 1990) om nye svampearter på træflis inspirerede mig til at studere svampfloret på adskillige træflis-lokaliteter i Virum-Sorgenfri-området. Artsudvalget har vekslet meget fra sted til sted, vel sagtens bl.a. på grund af flisens varierende oprindelse og alder.

En af lokaliteterne ligger i Malmmosen, hvor skovarbejderne deler stammer og grene fra området fældede træer i passende stykker, inden de køres væk. Resterne skæres op til flis. For et par år siden blev hele pladsen skrabet ren og jævnet, hvorefter der blev udlagt et tykt lag af denne lokale træflis.

Da jeg besøgte pladsen den 13. september 1993 var flisen virkelig gennemvåd efter de sidste ugers rigelige regnmængder, og svampfloret var godt igang. På den inderste del af pladsen, hvor der sjældent kommer tunge køretøjer, stod der en lille flok små, brunlige svampe, hvis myceliestrengene var godt fastvokset til træflisen. Jeg kendte ikke arten og tog derfor et par knipper med hjem til nærmere undersøgelse.

Det viste sig snart, at såvel stok som hatrand og lameller blånede ved berøring. Men desværre kunne jeg hverken i „Danske storsvam-

pe“ (Petersen & Vesterholt 1990) eller „Nordic Macromycetes“ (Hansen & Knudsen 1992) finde en beskrivelse, der passede på de små, brune svampe. Derfor tørrede jeg dem og sendte et par stykker til Erik Rald.

To dage senere modtog jeg et overordentligt spændende svarbrev med oplysninger om svampens identitet samt dens hidtil kendte udbredelsesområde. Det var *Psilocybe cyanescens* – en ny art for Danmark, som Erik Rald havde ledt forgæves efter i 10 år!

I Europa, hvor arten alle vegne er sjælden, er den hidtil kun fundet i England, Frankrig, Holland, Tyskland, Østrig, Schweiz, Serbien og Tjekkiet (Kriegelsteiner 1984). Desuden er den registreret som sjælden i Marokko, men derimod som almindelig langs Nordamerikas vestkyst. Mange steder er den karakteristisk for træflis, men de fleste steder i Europa optræder den på naturlige habitater som træstubbe og døde kviste og smågrene. *Psilocybe cyanescens* er tidligere rapporteret fra Danmark, Norge og Sverige, men disse angivelser har vist sig at bero på fejlbestemmelser.

Da jeg en uges tid senere sammen med Benny Olsen atter besøgte Malmmosen, var der kommet adskillige friske småklynger af den nye svampeart, som vel nok bør kaldes Blånende Nøgenhat på dansk. Der blev indsamlet materiale til yderligere studier. En beskrivelse gives herunder.

Hat 20-45 mm bred, først klokkeformet, men snart hvælvet med pukkel og efterhånden udbredt med uregelmæssigt bølget rand, hygrofan, fedtet, læderbrun, udtørrende til okkerbrun, tydeligt randstribet og med let aftrækkelig hat-hud. Hatkød hvidligt med svag melet smag og ubetydelig lugt. Lameller ret fjerne, smalle, tilvoksede eller svagt udrandede, okkerbrune. Sporestøv purpurbrunt til umbrabrunt. Stok 25-45 × 3-7 mm, hvid, silkeglinsende længdefibret, foroven fint fnugget, sej og hul med gulbrunt kød.

Svampen er knippevoksende og godt fastvokset til underlaget. Hathud, lamelrand og stokfibre blåner ved berøring, og denne reaktion, som også kan ses hos Spids Nøgenhat (*Psilocybe semilanceata*), antyder, at Blånende Nøgenhat er hallucinogen og altså giftig.

Betty Klug-Andersen

Duftende Rødblod (*Entoloma ameides*) er i 1993 fundet på Samsø af Jacob Heilmann-Clausen. Den afbildede indsamling er fotograferet på Færøerne, ved Eidi på Eysturoy, 20.8.1992 (F3386). Foto Jan Vesterholt.

Brun Fluesvamp (*Amanita regalis*) fra Norge, Røste, 12.9.1984. Foto Steen Elborne.

Blånende Nøgenhat (*Psilocybe cyanescens*), Malmmosen sydvest for Holte, 15.9.1993. Foto Erik Rald.

Lærke-Mælkehat (*Lactarius porninsis*). Jægersborg Dyrehave 1.10.1993. Foto Erik Rald.

Lærke-Mælkehat i Gribskov

Lærke-Mælkehat (*Lactarius porninsis* Rolland) er kun fundet få gange i Danmark. Henning Knudsen gjorde det første danske fund i Frederiksdal Skov 9.10.1978 (Vesterholt 1986). På Sjælland er den desuden kendt fra Jægersborg Dyrehave, hvor David Boertmann fandt den under et fritstående gammelt lærketræ 23.9.1985 (i Vesterholts artikel står der fejlagtigt 1978), og jeg har selv fundet den på samme mycelium 18.8.1987 og 24.9.-1.10.1993. Som en hjælp for dem, der gerne vil se Lærke-Mælkehat, anføres her UTM-koordinaterne med 100 meters nøjagtighed: 33UUB487852. På Bornholm blev den første gang fundet i Rø Plantage 6.10.1984 af O. From Petersen & C. Nielsen, og igen 11.10.1985 af L. Andersen & K. Nisbeth (Vesterholt 1986), samt i 1986 (Nisbeth & Andersen 1989) og 1989 (Andersen & Nisbeth 1991). I Paradisbakkerne blev den fundet 2.10.1988 (Nisbeth & Andersen 1989). Altså ialt 4 lokaliteter, alle i Nordsjælland og på Bornholm.

Nu foreligger der to fund fra Gribskov i Nordsjælland. Lise Holmberg fandt den 8.9.1991 ved Gl. Præstevej nord for Nødebo under et fritstående lærketræ (det. E. Rald, UTM: 33VUC348124). På en ekskursion til området øst for Gribsø 13.9.1993 (UTM: 33VUC319084) blev den fundet i en lille lærkebeplantning med både unge og gamle træer (det. E. Rald).

Lærke-Mælkehat er rimeligt let at kende på de livlige, orange farver kombineret med den ret milde smag, den zonerede hat, den hvide mælk og voksestedet under Lærk. Det er derfor bemærkelsesværdigt, at den ikke er registreret oftere i Danmark end disse få fund. I Sverige er den kendt fra Medelpad, hvor Eriksson m.fl. (1985) anfører den under navnet *Lactarius zonarius*, og hvor jeg også selv har set den.

Erik Rald

Summary

Amanita regalis and *Psilocybe cyanescens* are reported as new to Denmark. *Cantharellus tubaeformis* var. *lutescens*, *Dentipellis fragilis*, *Lyophyllum paelochromum*, *Entoloma ameides* and *Lactarius porninsis* are reported from new localities.

Litteratur

- Andersen, L. & K. Nisbeth 1991. 10 år med Svampevennerne. – Svampevennerne, Svaneke.
- Eriksson, C., R. Lidberg, H. Lindström, S. Muskos, J.O. Tedebrand & J.O. Wimo 1985. Medelpads Svampar. – Sundsvalls Mykologiska Sällskap, Sundsvall, 239 s.
- Hansen, L. & H. Knudsen (red.) 1992. Nordic Macromycetes. Vol. 1. – Copenhagen.
- Kriegelsteiner, G. 1984. Studien zum *Psilocybe cyanescens*-Komplex in Europa. – Beiträge zur Kenntnis der Pilze Mitteleuropas 1: 61-94.
- Knudsen, H. & Aa. Pedersen 1984. De danske koralpigsvampe – Svampe 10: 91-99
- Læssøe, T. 1989. Vorsø – mykologisk set. – Svampe 20: 59-80.
- Michael, E. & B. Hennig 1964. Handbuch für Pilzfreunde, 3. Band. – Jena.
- Nilsson, S., O. Persson & B. Mossberg 1986. Gyldenalds svampebog. – København
- Nisbeth, K. & L. Andersen 1989. Svampesæsonen på Bornholm 1988. – Svampe 20: 100.
- Petersen, J.H. & J. Vesterholt 1988. Danske stor-svampe. Basidiesvampe. – København.
- Rald, E. 1989. To for Danmark nye hatsvampe, der vokser på træflis: *Stropharia percevalii* og *Agrocybe putaminum*. – Svampe 19: 39.
- Rinaldi, A. & V. Tyndalo 1974. The Complete Book of Mushrooms (engelsk oversættelse af 'L'Atlante dei Funghi', 1972, Verona).
- Vesterholt, J. 1986. Nye eller sjældne mælkehatte. – Svampe 14: 54-58.
- 1988. Blånende Gråblad (*Lyophyllum paelochromum* Cléménçon) – Svampe 18: 91.

En parasolhat langt væk hjemmefra

Christian Lange, Biologisk Institut, Afd. f. Systematisk Botanik, Nordlandsvej 68, 8240 Risskov

Den 6. september var jeg sammen med Roar Poulsen & Morten Christensen en tur i Rugård Sønderkov på Djursland for at lede efter parasolhatte. Jeg havde en ide om, at det kunne være en god parasolhattelokalitet, da der findes partier af gamle kystnære løvtræskrat på en luftig, muldrig bund. Sådan noget kan parasollerne godt lide. Det viste sig at holde stik! Blandt fangsten var der en kollektion af en lille, gråfnugget sag, der ikke umiddelbart sagde mig noget, andet end at det var noget, der ikke var med i „Danske storsvampe“ (Petersen & Vesterholt 1990). Den var faktisk relativt hyppig; vi så den flere steder i skoven. Efter et par afteners detektivarbejde med Candusso & Lanzoni (1990) kom jeg frem til *Leucoagaricus melanotrichus* (Malençon & Bertault) Trimbach – men kunne det virkelig passe? En art, der var beskrevet fra Atlasbjergene i Marokko og kun kendt fra Middelhavsområdet og den sydlige Atlantkyst, bortset fra et fund i væksthuset i Helsingfors botaniske have (Bon 1981, Babos 1985)? Det viste sig at være rigtigt. Dr. Migliozzi fra Italien, der har skrevet en del artikler om parasolhatte, bekræftede bestemmelsen og årets mest spøjse fund var en realitet.

Leucoagaricus melanotrichus er en lille art; 25-35 mm høj og op til 15 mm bred, den er hvid og anløber ikke, men hatten har et fint, gråt, fnugget hyfelag, der trævler op mod den ikke-furede rand. Stokken er slank og skinnende, ringen tynd og hængende, på nogle af frugtlegemerne svagt grålig. Uden nogen lugt eller smag. Mikroskopisk er den bl.a. karakteriseret af bugtede, uregelmæssige cheilocystider og sporer på 6,2-7 × 3,9-4,7 µm uden spirepore.

At der er et mægtigt rod i afgrænsningen af parasolhatteslægterne, er denne art et godt eksempel på: Den ligner overhovedet ikke de andre arter af *Leucoagaricus* (Parasolchampignon), der er kendt fra Danmark. De er begge champignonlignende, mens denne art meget mere ligner en lille *Lepiota* (Parasolhat) eller *Leucocoprinus* (Furehat). Den kan hverken nøgles ud makroskopisk eller mikroskopisk i nøglerne hos Heilmann-

Clausen m.fl. (1992)! Med til rodet hører, at både slægten *Leucocoprinus* og *Leucoagaricus* er defineret som havende spirepore, men lige netop denne art har ikke spirepore! Derimod ligner den ganske meget Silkevid Parasolhat (*Sericomyces sericifera* (Locq.) Døssing), der heller ikke har spirepore, og som har en lignende hathudstype. Og makroskopisk er der en forbløffende lighed med samme størrelse og statur. Hvorfor disse to små parasolhatte ikke skal stå i samme slægt er mig en gåde. Candusso & Lanzoni (1990) tager dette skridt, men sætter dem begge i slægten *Leucoagaricus*, hvorefter Silkevid Parasolhat får navnet *Leucoagaricus sericeus* (Cool) Bon & Boiffard. Efter deres opfattelse er der ikke noget grundlag for at opretholde slægten *Sericomyces*, der reelt kun skilles fra *Leucoagaricus* på, om hathudshyferne er tiltrykte eller ±oprette. At bruge dette som skillekarakter for slægter synes også noget overdrevet. Candusso & Lanzonis opfattelse af *Leucoagaricus* dækker dog en enorm variation og er næppe den helt rigtige løsning.

Det er i sandhed en meget problematisk gruppe, hvilket Heilmann-Clausen (1992) også konkluderer. Det bliver heller ikke nemmere af, at mange af arterne er ganske sjældne. Forhåbentlig vil en modig person give sig i kast med dette problem engang.

Jeg vil foreslå navnet Gråhåret Parasolhat; både fordi den er gråhåret (de fine, grå hathudshyfer), og fordi den gav mig grå hår i forsøget på at bestemme den. Slægten *Leucoagaricus* hedder på dansk Parasolchampignon, men de enkelte arter beholder navnet Parasolhat i henhold til Rald m.fl. (1992). Det ville også være noget misvisende at lade denne lille spinkle art få navnet Gråhåret Parasolchampignon.

At det er en spændende lokalitet, den vokser på, bekræftes af nogle af de arter, den blev fundet sammen med: *Leucocoprinus badhamii*, *Lepiota griseovirens*, *Lepiota tomentella*, *Lepiota subincarnata*, *Lepiota subalba* og *Leucopaxillus rhodoleucus*. En lokalitet, der bestemt vil blive besøgt igen i 1994.

Gråhåret Parasolhat (*Leucoagaricus melanotrichus*). Rugård Sønderskov, 6.9.1993. Under Hyld (*Sambucus*), Tjørn (*Crataegus*), *Prunus* m.fl. CL93-215, dupl. Herb. Vincenzo Migliozi nr. 13/93. Foto Christian Lange.

Silkehvid Parasolhat (*Sericeomyces sericifera*). Skanderborg Dyrehave, 22.9.1992. På næringsrig bund under Bøg (*Fagus*) og nælde (*Urtica*). Foto Jens Mårbjerg.

Summary

The author reports *Leucoagaricus melanotrichus* (Malençon & Bertault) Trimbach as new to Denmark. It was found in a coastal thicket, growing with several other rare species of *Lepiota* s.l. The relation of this species to the other danish species of *Leucoagaricus* is not obvious, but has to be accepted for the moment. To the author, a relation with *Sericeomyces sericifera* (Locq.) Døssing seems more obvious due to the macro- and microscopic similarities.

Litteratur

Babos, M. 1985. Studies on Hungarian *Lepiota* s.l. species. VI. Glasshouse species. – *Agarica* 6(12): 197-218.

Bon, M. 1981. Cle Monographie des „Lepiotes“ d'Europe. – *Doc. Mycol.* 11(43): 1-77.
 Candusso, M. & G. Lanzoni 1990. *Fungi Europaei* 4: *Lepiota* s.l. – Saronno.
 Heilmann-Clausen, J. 1992. Rødmende furehatte (*Leucocoprinus* sekt. *Anomali*) i Danmark. – *Svampe* 26: 17-21.
 Heilmann-Clausen, J., C. Lange & E. Rald 1992. Introduktion til parasolhatte. – *Svampe* 26: 25-31.
 Petersen, J.H. & J. Vesterholt 1990. Danske stor-svampe. Basidiesvampe. – Gyldendal, København.
 Rald, E., J. Heilmann-Clausen & C. Lange 1992. 1991 – et godt år for parasolhatte. – *Svampe* 26: 33-39.

Fungi exsiccati Suecici . . .

Holm, L. & J.A. Nannfeldt, 1992. *Fungi exsiccati Suecici*, præsertim Upsalienses. Fasc. 69 (Nos 3401-3450). *Thunbergia* 16: 1-22. Samt Fasc. 70 (Nos 3451-3500). *Thunbergia* 17: 1-39.

Tørrede svenske svampe, især fra Uppsala-egnen – dette kunne være den danske oversættelse af den latinske titel på dette værk, som ved sit omfang og meget høje kvalitet altid vil forblive en af grundpillerne inden for klassisk mykologi.

Et exsiccata er en samling tørrede svampe, der er så stor at den lader sig dele, oftest i ti ens, repræsentative kollektioner, som fordeles på ti ansvarlige museer. Den 28. december 1933 konstitueredes i Uppsala Elias Fries komitéen med det formål at udgive et exsiccata-værk over svenske svampe, især fra et af Fries' klassiske indsamlingsområder. De faglige hovedkræfter var i mange år Seth Lundell, hvis læremester var Lars Romell, der var elev af Fries, samt Jon Axel Nannfeldt. Lundell var en anerkendt basidiomycet-specialist, Nannfeldt var den som tog sig af de andre svampegupper, især ascomyceterne. I *Thunbergia* 17 er der et portræt af J.A. Nannfeldt, der virkede fra exsiccataets oprettelse i 1934 til sin død i 1992. Lennart Holm, Uppsala, har forlængst, særdeles kvalificeret, erstattet Seth Lundell, der døde i 1966.

Fungi exsiccati Suecici var beregnet til at skulle omfatte mindst ti sæt (fasc.) med hver 50 numre, som skulle fordeles på ti museer, hvoraf København var det ene, heldige. De andre sæt blev placeret i Uppsala, Stockholm, Berlin, London, Paris, Wien, Prag, Leningrad og Washington.

Etiketterne til kollektionerne trykkes også i tidsskriftet *Thunbergia* (tidligere var det i „Publications from the Herbarium, University of Uppsala“). Som det fremgår af overskriften på denne notits har exsiccata nået en størrelse, der langt overgår det oprindelige mål. 3500 kollektioner af svampe er i sandhed en imponerende samling. Fasc. 69 og 70 indeholder især små discomyceter (skivesvampe), hvoraf en del er nye, fx *Holmiodiscus filipendulae* Svrcek n. gen. et n. sp. (n. 3444), *Naeviopsis carneola* Hein & Nannf. n. sp. (n. 3428) og *Cistella citrina* Nannf. & Svrcek n. sp. (n. 3451) foruden et antal nye kombinationer.

Der er mange værdifulde exsiccata i verden, men der er næppe nogen, der har samme størrelse og samtidig har en kvalitet, der bringer det i samme klasse som *Fungi exsiccati Suecici*. Det er måske det bedste exsiccata i verden! Der er planer om fremtidig at bringe tegninger i forbindelse med beskrivelse af nye arter. Dette vil gøre exsiccata endnu mere attraktivt.

Henry Dissing

Kinesisk svampemedicin

På en chartertur til Kina i forsommeren 1993 deltog jeg søndag den 23. maj i Xian i et besøg på et kinesisk medicinsk center på adressen: Jian She East Road Xian China Number One (som der stod på klinikens visitkort på engelsk). Klinik-besøget var varmt anbefalet af vor kvindelige kinesiske guide, og hele holdet var naturligt nok spændt på, hvad vi ville få præsenteret af kinesiske medicinske vidunderligheder.

En stab på fem af klinikens medarbejdere stod parat til at modtage os, men vor skepsis blev noget markant ved demonstration af nogle simple fysiske præstationer som en lampe, der lyste ved at blive placeret på hovedet af en medarbejder, som holdt i nogle elektriske lavspændingsledninger. Bedre blev det ikke, da den kvindelige chef kiggede deltagerne ind i øjnene og fortalte, hvilke svagheder eller småsygdomme, de led af. Et par massageeksempler var heller ikke overbevisende.

Mere interessant var det med „svampeøjne“ at observere, at klinikken bl.a. solgte et ekstrakt udvundet af Skinnende Lakporesvamp (*Ganoderma lucidum*), der havde ligget en halv måned i en 55 % spiritusopløsning, et brunt fluidum, der sagdes af være godt for træthed og blev anbefalet mod svækkelser. Det kunne kurere hoste, fordøjelsesbesvær og søvnløshed, alt sammen sikkert udmærket for den troende i overtroen, og også ganske uskadeligt.

På et spørgsmål om, hvorfra man fik lakporesvampene, lød svaret: Oppe fra bjergene.

Skinnede Lakporesvamp så vi også indlemmet som dekorationsgenstande i enkekejsersinde Cixi's kunstsamlinger i Sommerpaladset i Beijing, skænket af taknemmelige undersåtter, hvilket antyder, at denne svamp med sit glinsende ydre må være betragtet som en særlig og eftertragtet sjældenhed – naturligvis med undergørende virkning og bringende held og lykke. Lektor Henning Knudsen, Botanisk Museum, oplyser at lakporesvampen i dag dyrkes med stort held i Japan.

Det har muligvis været den japanske udgave, vi senere på turen så i den meget store og flotte butik med allehånde sære „medicinske“ præparater i Hong Kong, hos Eu Yan Sang på 109-115 Queens Road i den centrale bydel, hvor den blev kaldt *Ganoderma japonicum*.

En interessant iagttagelse på rejsen var det at konstatere, at der er dukket flere kunstigt fremdrevne svampe frem på den orientalske marked, end vi endnu kender herhjemme. Den kinesiske mad er meget ofte tilsat forskellige svampe – som man også kan købe på gademarkederne i tørret tilstand og i de mere moderne supermarkeder i friske, afmålte og plast-embalerede portioner. Bl.a. er Fløjlsfod dukket op, gule med lange stokke og små „hoveder“ – meget velsmagende. I Hong Kong, der er dyrere end Kina, kostede de for 453 g 13 HK\$, svarende til ca. 10,50 kr. Shi-Take stod til 7,80 HK\$ og Champignon til 27 HK\$ (kurs DKr. 80,75) for 453 gram.

Børge Rønne

Til højre ses Mr. Li Hong fra det medicinske behandlingscenter i Xian med den skinnende lakporesvamp og den medicin, der er udvundet ved at lægge svampen i en 55% spritlage. Til venstre ses klinikens kvindelige ekspert, der ved at kigge patienten i øjnene kunne fortælle hvilke lidelser, denne havde! Foto Børge Rønne.

Anmeldelser

R. Watling & N.M. Gregory: *British Fungus Flora, Agarics and Boleti. 7/ Cortinariaceae p.p.. Galerina, Gymnopilus, Leucocortinarius, Phaeocollybia, Phaeogalera, Phaeolepiota, Phaeomarasmius, Pleuroflammula, Rozites & Stagnicola.*

Royal Botanic Garden Edinburgh, 1989, 131 s. ISBN 1-872291-09-0. Pris 10 £.

Denne bog er det 7. bind i serien om de britiske hat-svampe. Det handler om små brune svampe med brunt sporestøv. Indlemmet i bindet er de to velkendte slægter Hjelmhæt og Flammehæt samt en række andre slægter med kun en enkelt eller nogle få britiske arter. Foranderlig Skælhat regnes for at være en Hjelmhæt. I alt behandles 73 arter, hvoraf de 49 tilhører slægten Hjelmhæt. Afsnittet om Flammehæt angives at være skrevet af P.D. Orton. Med bogen følger et farvekort med 84 farver, som også var vedlagt det nu udsolgte introduktionshæfte til serien.

Behandlingen er opbygget efter samme principper som i de tidligere bind med nøgler til slægter og arter. Bagest i bogen er der nyttige økologiske oversigter og registre samt 153 stregtegninger af såvel hele frugtlegemer som sporer, cystider osv. Der er ingen farvebilleder. Artsudvalget dækker godt den danske flora; dog medtages der en del former fra bjergtoppe, som næppe kan forekomme i Danmark.

Som i de tidligere bind anvendes også i dette bind en ret snæver slægts- og artsopfattelse. Slægterne *Leucocortinarius* og *Phaeogalera* regnes i andre værker ofte for synonymy til hhv. *Cortinarius* og *Galerina*. 10 af *Galerina*-arterne er beskrevet af P. D. Orton, mens hans *G. cephalescens* bliver regnet for et synonym. I bogen opereres der med de tre Flammehæt-arter *Gymnopilus penetrans* (med plettede lameller), *hybridus* (med ring) og *sapineus* (med skallet hat). I en artikel i tidsskriftet Mycotaxon fra 1990 har Klaus Høiland argumenteret for, at de tre arter skal slås sammen under det ældste navn, *G. sapineus*. Høilands kritik tages slet ikke op til drøftelse. Tilsvarende regner Gro Gulden *Phaeogalera zettlandica* og *stagninoides* for synonymy til *Phaeogalera* (eller *Galerina*) *stagnina*.

Bind 5 og 6 havde også Watling og Gregory som forfattere på omslaget. Lige som i disse er der en del sjuskefejl. Således angives om lugten hos *Galerina stylifera* s. 49 såvel, at den er utydelig, som at den er stærkt melagtig især ved gennemskæring! Det sidste gentages også som nøglepunkt, men synes ikke at finde støtte i „Nordic Macromycetes“ eller „Danske storsvampe“.

I nøglerne irriterer det, at de enkelte alternativer un-

der et punkt ikke altid indeholder lige mange kendetegn – man får en del information, som man ikke ved, hvad man skal bruge til. Til gengæld er det kedeligt, at *Galerina autumnalis*, en af de mest almindelige og som gift-svamp vigtige arter, mangler i nøglen, hvor den hører hjemme, nemlig under punkt 8, mens den sammen med arterne under punkt 8 er gentaget i punkt 41, for det tilfældes skyld, at pleurocystiderne skulle være sjældne eller mangle.

Stregtegningerne er gode, men de lider af, at de er presset sammen på kun 9 tavler. Det er vanskeligt at få overblik over, hvilke tegninger, der vedrører hvilke arter. Samtidig er det meget forskelligt, hvad der er illustreret for de enkelte arters vedkommende. Således er hvad angår de nærtstående, vanskeligt skelnelige arter for *Galerina paludinella* kun illustreret cheilocystiderne, for *G. praticola* kun sporerne, for *G. marginata* kun sporerne og habitus, og kun for *G. autumnalis* er sporer, cheilocystider, pleurocystider og habitus vist. Hvis alle disse fire for bestemmelsen vigtige kendetegn havde været illustreret for alle bogens arters vedkommende og sat op på en ensartet og overskuelig måde, så man selv kunne danne sig et billede af forskellene, havde bogen været en større hjælp, end den er nu.

I forordet til bogen præciseres det, at serien ikke giver sig ud for at være monografier over de pågældende grupper, men blot informationskilder for amatører og professionelle. Det er ærlig snak, men man kunne på visse punkter godt savne yderligere information, f.eks. om synonymy, forvekslingsmuligheder med ikke-britiske arter og udbredelse i Storbritannien. F.eks. står der om *Galerina pseudomycenopsis* blot, at den er vidt udbredt på de britiske øer i marker og i sumpe, mere almindelig i alpine og boreale samfund. Man ville gerne have mere at vide om, på baggrund af hvilket materiale forfatterne drog denne konklusion. Hvilke lavlandsfund foreligger der? Om *Galerina unicolor* står der blot, at den ikke er fundet i Storbritannien, og der henvises til en artikel af Gro Gulden, hvor man kan læse, hvordan den skal adskilles fra de britiske arter. Her kunne oplysninger om, hvordan den adskiller sig fra disse sikkert hjælpe med til, at den snart ville blive konstateret som britisk.

Skal man imidlertid sammenfatte fordele og mangler, må bogens lave pris (ca. 110 kr. inkl. forsendelse) og dens overskuelige format tale til dens fordel og overskygge alle manglerne. Sammen med sproget (engelsk) og artsudvalget (nær den danske flora) samt det faktum, at serien nu er udkommet med syv tynde bind siden 1969, gør det bogserien til det mest oplagte valg, hvis man vil investere i en mere tilbunds gående behandling af de danske svampe, end farvefloraerne kan give.

Eric Rald

A. Fraiture: Les Amanitopsis d'Europe (Genre Amanita, Agaricales, Fungi). Synthèse critique de la littérature.

Opera Botanica Belgica 5, 128 s. Pris 830 BeF inkl. porto, fransksproget.

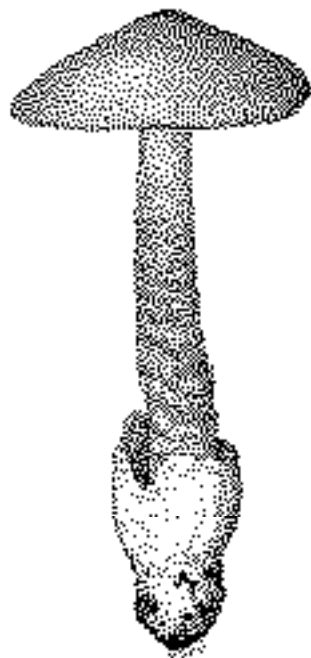
Kamfluesvampene er emnet for denne publikation, og det er en svampegruppe med betydelige taksonomiske problemer. Der er rigelig brug for en monografi til at løse de mange problemer, men som dette værks undertitel angiver, er der her tale om en kritisk sammenfatning af den foreliggende europæiske litteratur om denne gruppe af svampe, og ikke en egentlig revision.

Bogen er opdelt i tre afsnit. I det første afsnit gennemgås de makro- og mikroskopiske karakterer, og deres betydning vurderes. Fællessvøbets udseende fremhæves som en vigtig karakter, og der skelnes mellem fire hovedtyper. Det andet afsnit handler om nomenklatur og artsbestemmelse, og en dikotom nøgle til de 23 accepterede arter samt tre varieteter gives. Heri indgår bl.a. sporeformen, hatfarven og fællessvøbets udseende som vigtige karakterer. Ligeledes findes en synoptisk nøgle i dette afsnit. Der er ikke fotos af arterne, men der er nydelige tegninger, i hvert fald af flertallet af arterne. I det tredje afsnit gennemgås arterne med omfattende synonymlister, henvisninger til illustrationer og beskrivelser i andre publikationer. Der gives korte beskrivelser af arternes kendetegn med angivelser af økologi, og geografiske udbredelsesmønstre præsenteres gennem omfattende litteraturreferencer.

Hvis man gennemgår bogen med det formål at se hvilke arter, der er kendt fra Danmark, finder man talrige referencer og fuld overensstemmelse med den danske checkliste, sådan som den f.eks. kommer til udtryk i Nordic Macromycetes og Danske Storsvampe. Dette er i og for sig ikke underligt da førstnævnte kilde er citeret flittigt. Prøver man imidlertid at bestemme vanskelige indsamlinger ved hjælp af nøglen, får man problemer, for Fraiture erkender, at der er vanskelige artskomplekser, som skal udredes først, og det har der ikke været ambitioner om at gøre i forbindelse med denne publikation. Således behandles *Amanita lividopallascens* som et artskompleks, der består af to eller flere arter, som ikke er forsøgt udredt, og *A. umbrinolutea* tolkes i bred forstand.

Litteraturstudierne er tilsyneladende meget grundigt udført, og andre mykologers angivelser er vurderet kritisk, hvilket adskiller dem fra nogle af de nøgler, man kender fra flere andre fransksprogede publikationer. Problemet er bare, at så længe man nøjes med at sammenfatte andres iagttagelser, bliver man ikke i stand til at bidrage med noget nyt. Prisen på omkring 150 danske kroner er dog på ingen måde afskrækkende, for der er tale om en nydelig publikation, der kun kommer til kort, hvor den allerede eksisterende litteratur også gør det.

Jan Vesterholt

Gylden Kam-Fluesvamp (*Amanita crocea*) fra Les Amanitopsis d'Europe.

J.H. Petersen & J. Vesterholt. De danske svampenavne – en kommenteret navneliste.

Low Budget Publishing. Århus, 75 s. Pris 60 kr.

Jens H. Petersen og Jan Vesterholts arbejdsindsats er imponerende. Nu har de atter udgivet en større sag om svampe. Denne gang en kommenteret liste over de danske svampenavne. Udstyret er nærmest som en duplikeret rapport i A4-format, men den er langt pænere trykt og sat op.

I indledningen gennemgås svampenavnenes historie samt principper for den danske navngivning. Desuden gøres der rede for, hvorfor forfatterne foretrækker at skrive navnene med lille begyndelsesbogstav, en holdning jeg ikke er enig i!

Inden de egentlige navnelister gives der en fin systematisk oversigt over de danske svampeslægter, en oversigt som kan bruges i mange andre sammenhænge.

Der er fire lister over svampenavnene: to lister med slægtsnavne (latinsk-dansk og dansk-latinsk), den sidste kommenteret med f.eks. tidligere danske navne; og to lister med artsnavne (latinsk-dansk og dansk-latinsk), den sidste med indgang både på artsnavn og slægtsnavn; f.eks. som slimet vokshat og vokshat, slimet.

Listerne omfatter alle storsvampe og slimsvampe som har dansk navn, eller som forfatterne har givet dansk navn i forbindelse med udarbejdelsen af et nyt og kommende nøgleværk over sæksvampe.

Der er kun meget få fejl i listerne. Fx står et par henvisninger som „se side xxx“ og *Gyrodon* og *Gyroporus* er byttet om i den latinsk-danske slægtsliste.

Bogen er nydeligt „krydret“ med tegninger kopieret fra et par gamle danske svampeværker.

Køb bogen, brug den og vær med til at standardisere brugen af danske svampenavne.

David Boertmann

Forfatterne er blevet gjort opmærksom på et mindre antal slagfejl og „glemte arter“. Disse rettelser er sammenfattet i et rettellesblad, der kan fås ved henvendelse til Svampetryk.

Jan Vesterholt & Jens H. Petersen

M. Bon: Flore analytique d'Europe 1: Hygrophoraceae Lotzy.

Documents mycologiques Mémoire hors série n°1. 1990, 99 s. + 6 tavler. Pris 100 Fr (inkl. porto).

Det franske tidsskrift Documents mycologiques er begyndt på en række af særnumre, som tilsammen skal danne et nyt værk om den europæiske svampeflora. Dette første bind handler om vokshatte og sneglehatte.

Arterne behandles i nøgleform med rimeligt lange beskrivelser. Formatet er A5, teksten er maskinskrivet. Læsere af Documents mycologiques vil nikke genkendende til formen, idet Bon i dette tidsskrift har behandlet en række hatsvampegrupper under fællesbetegnelsen „Clés monographiques“, vokshatte og sneglehatte således i 1976-77. Der er imidlertid langt fra tale om et genoptryk.

For det første er dette hæfte langt bedre illustreret. Hver art har fået en tegning af sporer og hathud anbragt umiddelbart ved siden af af beskrivelsen – meget brugervenligt. Desuden er der her i den nye udgave farvetavler i form af akvareller af 56 arter og varieteter, fortrinsvis sådanne som ikke er afbildet i Bons feltflora.

For det andet er artsopfattelse og nomenklatur mange steder revideret ud fra de synspunkter, der har været fremsat i de mellemliggende år. Således er navnet *Hygrocybe ceracea* nu brugt på den samme art, som vi kalder ved dette navn. På andre punkter har forfatteren ikke taget kritikken til sig, f.eks. opererer han stadig med 7 sværtende arter af vokshatte, hvor andre finder det tilstrækkeligt med 1-2 arter. I det hele taget er artsafgrænsningen snævrere, end vi bruger det i Danmark, Tyskland og Holland.

Hæftet indledes og afrundes af introduktioner til gruppens makro- og mikroskopiske karakterer, økologi, nedstamning og spiselighed. Nøglernes ambition er at medtage alle arter kendt fra Europa, hvilket gør den

brugbar på rejser. Men den meget komprimerede tekst, der ikke levner megen plads til nomenklatur, fundangivelser og diskussioner af andres opfattelser, får let et skær af utroværdighed over sig.

Sammenfattende ser denne serie altså ud til at være ideel for dem, der gerne vil gå mere i dybden med de europæiske svampe, men lever på et beskedent budget, bor med begrænset reolplads og rejser med let bagage. Men den er altså på fransk og dermed mere eller mindre ulæselig for de fleste. Der skal imidlertid, efter hvad jeg har læst, også være kommet en tysk oversættelse (pris 48 DM ekskl. porto). Man kan få den franske udgave ved at skrive til forfatteren, Marcel Bon, 56 Rue de la Ferté, F-80230 St-Valery-sur-Somme, Frankrig. Den tyske udgave kan fås ved henvendelse til IHW-Verlag, I. & H. Schmid, Bert-Brecht-Strasse 18, D-8057 Eching, Tyskland.

Erik Rald

D.N. Pegler, B.M. Spooner og T.W.K. Young. British Truffles – A Revision of British Hypogeous Fungi.

Royal Botanic Gardens, Kew 1993. Pris 16.50£.

A. Montecchi & G. Lazzari. Atlante Fotografico di Funghi Ipogei.

Associazione Micologica Bresadola 1993. Pris 95.000 Lire.

Speciallitteratur om trøfler er bestemt ikke hverdagskost, så det er ikke mindre end forbløffende, at der netop er udkommet to værker om denne gruppe svampe. Englænderne, der har en lang tradition inden for studier af trøfler gennem Lillian Hawkers arbejde i 50'erne, har udgivet en ny revision af de i England fundne arter, nemlig British Truffles – A Revision of British Hypogeous Fungi af D.N. Pegler, B.M. Spooner og T.W.K. Young. Det er altså ikke bare de såkaldt ægte trøfler, ascotroflerne, men også basidietrøfler og koblingssvampe, der er medtaget. I bogen findes beskrivelser af slægter og arter med bestemmelsesnøgler til artsniveau. Under hver art findes en synonymliste, grundig beskrivelse med kommentarer og en liste over undersøgt materiale, primært fra England. For hver art findes stregtegninger af vigtige karakterer og bagest i bogen findes et sæt farveplancher af frugtleger og en serie scanning-fotos, primært af sporer.

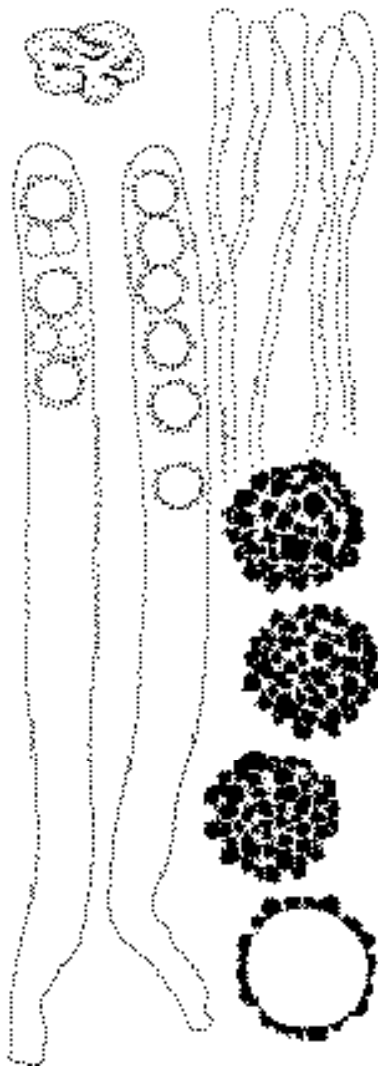
Da bogen er en egentlig revision ligger der altså et grundigt studium bag dette værk, hvilket også generelt giver sig udtryk i kvaliteten: Det er en værdig efterfølger til Hawkers værk om trøfler fra 1954. Det er et grundigt arbejde – og pænt: bogen er smukt trykt, tekst og figurer står klart. Typografisk er den enkelt, men overskueligt opsat. Den er i blødt bind og limet i ryggen, men virker solid nok. Slægterne og arterne er grundigt beskrevet og synonymt udredt. Nøglerne er generelt udmærkede og virker tilfredsstillende. De er

dichotome og punkterne er modsatte, så det burde være klart nok. De fleste af nøglerne er da også velstrukturerede, men der er dog punkter, hvor der er problemer. En slægt som Knoldtrøffel (*Hymenogaster*) er endnu ikke blevet mere medgørlig, på trods af, at det er en af de slægter, man hyppigst støder på. Et sted i nøglen skal man f. eks. først sige, at sporerne er over 26 µm, for så i næste punkt at have en art, hvor sporerne er 19-32 µm! Det gør jo ikke det hele nemmere. Jeg har fundet en enkelt fejl i en af nøglerne: I nøglen til Terfeziaceae på side 92 er sporekaraktererne blevet byttet om på de to slægter.

Trøfler er jo generelt bare nogle farvede knolde i jorden, så mikroskopering kommer man ikke udenom. Mikrokarakterer er vigtige og bruges næsten overalt, så brug af nøglerne kræver adgang til et mikroskop. Tegninger af mikrokarakterer finder jeg vigtige. Det er derfor rart at finde en bog, hvor mikrotegningerne er af fremragende kvalitet. Tegningerne er ikke små og gnidrede, men får lov at fylde en hel side og står meget flot og er en stor hjælp i bestemmelsen. Skulle jeg her finde noget at brokke mig over skulle det være, at anvendelsen af vægkaraktererne i slægten *Tuber* ikke er illustreret noget mere – det ville være rart, hvis de oftere havde illustreret netop de karakterer, de anvender. Farveplancherne. Jae, hvad skal man sige? Nu er det jo ikke let at lave vellignende akvareller af rynkede knolde, og her kan man roligt sige, at det ikke lykkedes særligt godt. De ligner altså ikke udpræget! Farverne er på nogle for fantasifulde og kraftige og overfladestrukturene ikke til at gennemskue. De er generelt ikke særligt vellignende. Scanningplancherne af (primært) sporerne er af udmærket kvalitet, men er egentlig en smule overflødig efter min mening (set i lyset af tegningernes kvalitet) – men det er da meget sjovt at fornemme sporenes rumlige struktur. Vi almindelige dødelige har næppe adgang til scanning-elektronmikroskopier.

Hvis jeg skal give en samlet vurdering af bogen, bliver det med tommelfingeren opad: Det er en grundig bog om trøfler, ikke særligt dyr (16.50 £) som man vil have stor glæde af. Der er kun få egentlige småfejl, uklarheder og så de dårlige farveplancher. Set med danske øjne er nøglerne godt dækkende. I forhold til Lange (1956) er der kun fire arter, der ikke er med i nøglen (*Endogone flavispora*, *Elaphomyces septatus*, *Tuber scruposum* og *Hymenogaster olivaceus*). Selvfølgelig er der arter med, der ikke er fundet i Danmark, men artssammensætningen i England er meget lig, hvad man må forvente herhjemme, så British Truffles vil være et godt køb og en god støtte i udforskningen af trøflerne.

Det andet værk om trøfler kommer fra Italien: Atlante Fotografico di Funghi Ipogei af A. Montecchi og G. Lazzari. Det er som den engelske en gennemgang af alle typer af trøfler: asco- basidie- og zygomyces-trøfler. Den italienske bog er en moppe på næsten 500 sider, i stift bind, smukt og solidt udført. Den er trykt på glittet

British Truffles' tegning til arten *Sphaerozonia ostioletum*, en trøffel, der ikke er fundet i Danmark.

papir og trykket står klart og smukt, både tekst og billeder – for her er der billeder! Farvefotos af 115 arter! Smukke, skarpe, velbelyste fotos af hele og gennemskårne frugtlegemer. Bogen er ikke nogen revision, men derimod en gennemgang af de fra Italien kendte trøffelarter. Hver art er derfor omtalt med en kort beskrivelse samt en kommentar fra forfatterne, farvefoto af arten og i mange tilfælde også et foto af mikrokarakterer (sporer). Artsomtalen er søgt samlet på et opslag, så ved hver art er fotoet på venstresiden og teksten på højresiden – smukt og overskueligt. Bagest i bogen findes nøgler til slægter og arter på italiensk, tysk og

engelsk (!) Nøglerne er udfærdiget af tyskeren G. Gross.

Efter at have haft bogen i et par måneder har jeg et noget ambivalent forhold til den. For det første er jeg meget imponeret: At illustrere nogle så kedelige svampe som trøfler med fotos af en kvalitet så man kan se forskel på arterne! Det er imponerende. Mikrofotografierne er jeg mindre begejstret for – her bliver de langt distanceret af kvaliteten af gode stregtegninger. Jeg synes forfatterne har været for lidt kritiske m.h.t. billederne her, hvilket er underligt, da netop de billeder er nemme at tage om, da man kan anvende tørret materiale. Bevares, mange af billederne er gode, men der er altså kiksere ind imellem. Og samtidig savner jeg angivelser af, hvilket kemikalium, der er anvendt. F.eks. er *Genea*-sporerne bestemt ikke så naturligt mørke, som de er afbildet – og det burde ikke være nødvendigt at skulle gætte, hvad der er anvendt.

Teksten derimod er jeg lidt skuffet over. Det er helt klart, at billederne er bogens bærende kraft. Jeg synes forfatterne har været for dovne hvad angår teksten. Den er meget kortfattet – på italiensk selvfølgelig – og da det ikke er nogen revision, er der ikke nogen afklaring af arterne eller synonymer inddraget. Og hvad med oplysninger om svampenes økologi og findesteder? Der må ligge et enormt arbejde og erfaring bag alle de billeder – hvorfor ikke skrive noget mere om de enkelte arters findesteder; hvilken jordbund, hvilke træarter? Dette er omtalt for nogle af arterne, men ikke dem alle. Nøglerne har jeg ikke haft så meget tid til at afprøve, men de ser ud til på mange punkter at være forskelligt opbyggede i forhold til den engelske, så de er sikkert et udmærket supplement til hinanden. De er dichotome (pånær et enkelt punkt) og med modsatte karakterer de fleste steder. Og der er selvfølgelig mange flere arter med i disse nøgler; varieteter og former er også udnøglede. Masser af dem vil selvfølgelig være årets overraskelse at finde her i landet, bl.a. de forskellige mykorrhizadannere med Soløje (*Helianthemum*) og Eukalyptus, men det er nu en gang en italiensk flora. Der findes en masse bizarre arter af trøfler sydpå! Spøjst nok medtager de slægterne *Sepultaria* (*Geopora*) og *Sarcosphaera* i bogen, selvom de er udprægede bagersvampe med aktiv sporeudskydning. Nogle få af de fra Danmark kendte arter er ikke illustrerede, men de er i de fleste tilfælde med i nøglerne. Der udnøgles mange arter, så bogen er ganske godt dækkende.

Jeg vil derfor fuldt ud anbefale bogen, hvis man er trøffelinteressert – man finder simpelthen ikke dens lige. Ok, billig er den ikke (95.000 Lire; omtrent 400 kr.), men den er meget smukt og solidt udført og skal nok holde – og så er eksemplarerne nummererede – jeg har nummer 308 ud af 1000!

Jeg tror mange vil tænke ligesom jeg efter at have kikket den igennem: Jeg vil til Italien og samle trøfler!

Christian Lange

H. Knudsen: Politikens svampeguide.

Politikens Forlag, udgivet i samarbejde med Foreningen til Svampekundskabens Fremme og Danmarks Naturfredningsforening. Pris 125 kr. (gennem Svampestryk).

„Politikens svampeguide“ er sidste nye skud på stammen af danske svampebøger. Forfatteren Henning Knudsen er lektor ved Københavns Universitet og kendt som en af de betydeligste danske mykologer, så forventningerne var for mit vedkommende høje til den nye svampebog.

Svampeguiden virker da også umiddelbart som en lækker bog med et prangende og smart designet omslag med svampe i pang-farver – helt i overensstemmelse med Politikens nye serie af naturbøger. Også når bogen åbnes, er indtrykket positivt – godt papir, godt tryk og en indbinding, der ser ud til at kunne holde i årevis. Som titlen antyder, er bogen ment som en feltguide og målgruppen defineres derfor af forfatteren som den lidt videregående svampesamler, som føler sig fortrolig med de almindeligste svampe, og som gerne vil lære flere at kende.

Umiddelbart opfylder svampeguiden disse mål udmærket; der afbildes 330 danske svampearter – betydeligt flere end f.eks. i „Politikens svampebog“ af samme forfatter – men stadig færre end hos de tunge drenge – Morten Langes „Nordens svampe“ og diverse udenlandske bøger (f.eks. den glimrende svenske „Svampar“). Samtidig har bogen et format, der gør at den med lethed kan tages med på svampeturen, f.eks. i en jakkelomme.

Det meget smalle format har dog også presset billedformatet ned til det absolut minimale. Det stiller meget store krav til skarpe billeder og billedkomposition (hellere få end mange svampe på hvert billede). De krav kan svampeguiden desværre ikke fuldt ud leve op til, og billedkvaliteten er meget svingende. Der er rigtig gode billeder ind i mellem, men også for mange brølere; en større omhu ved billedudvælgelsen havde lønnet sig. Billedproblemerne opvejes dog i nogen grad af gode artsbeskrivelser – jeg mindes ikke at have set bedre på dansk – korte, koncise og med fremhævelse af de vigtigste karakterer. Derimod gøres der ikke så meget ud af at henvise til eventuelle forvekslingsmuligheder.

Som noget forholdsvis usædvanligt præsenteres svampene ikke efter deres slægtskab eller tilfældige ligheder som i andre danske svampebøger – men efter deres økologi. Der er afsnit om svampe i løvskov, i nåleskov, i åbent land, m.v. Disse afsnit underopdeles igen; løvskovsafsnittet således i jordboende arter, arter på blade, arter på kvas og træboende arter.

Idéen er spændende men bestemt ikke uproblematisk. På den ene side åbnes der mulighed for at præsentere særlige økologiske svampegupper samlet – en mulighed der udnyttes glimrende, især i nogle af de mindre afsnit – f.eks. dem om svampe på brandpletter,

klitsvampe og svampe på overdrev; grupper som ofte lever en skintilværelse i svampebøggerne.

På den anden side har mange svampe en så bred økologi, at de ikke lader sig indordne i snævre kategorier, og hvad med blandskov? Det kan næppe undgå at blive et irritationsmoment, at den Rabarber-Parasolhat, man lige har fundet i en bøgeskov skal findes i nåleskovsafsnittet, mens den Stor Parasolhat, man har fundet ved en skovvej i nåleskov skal findes under grå klit.

Tilsvarende er det ikke mig indlysende, at Almindelig Tragthat gror på jord i løvskove, mens Tåge-Tragthat derimod skal findes på blade.

Forfatteren gør naturligvis opmærksom på problemet i artsbeskrivelserne, men der er svipsere, og systemet er ikke så brugervenligt, som det sikkert er tænkt.

Opbygningen svækkes yderligere ved, at der gøres meget lidt ud af svampenes systematik. Det må åbenbart være forfatterens mening, at brugeren skal have en rimelig idé om svampenes systematik på forhånd; i hvert fald er der ikke megen hjælp at finde. Ganske vist findes der i bogens indledning en kortfattet systematisk oversigt og en nøgle til hovedgrupper af svampe. Nøglen er dog meget omstændelig at bruge – adskillige nøglepunkter ender i mere end 20 arter spredt over hele bogen, og den systematiske oversigt er interessant men næppe en hjælp for den, der ikke ved en del på forhånd. I artsbeskrivelserne gøres der heller ikke rigtig opmærksom på, hvad der f.eks. er karakteristisk for skørhattene eller trælhattene, men kun hvad der karakteriserer de enkelte arter.

Det er så hvad det er og betyder blot, at bogen må bakkes op af andre svampebøger med en mere systematisk vægtning.

Derimod er det forstyrrende at arterne inden for bogens enkelte afsnit præsenteres efter et ret besynderligt system – som det ikke helt er lykkedes mig at gennemskue. Ganske vist præsenteres slægterne samlet, men det samme kan ikke siges om familierne. Under afsnittet med jordboende løvskovssvampe findes ridderhattene således ikke sammen med de oplagte forvekslingsmuligheder munkehattene som endda er nært beslægtede. Disse står isoleret fra Vårmusseron, som mest af alt ligner en Ridderhat men for nylig er flyttet til Fagerhat-slægten.

Alt i alt finder jeg altså anledning til flere forbehold over for svampeguiden. Jeg vil ikke anbefale bogen som første og eneste svampebog, men gerne som supplement til mere begynderprægede bøger. Udvalget af illustrerede arter er fint, især synes jeg det er godt med flotte og karakteristiske arter tilknyttet mere usædvanlige voksesteder – det skal nok få nogle til at eftersøge nye svampejagtmarker. Formatet er et andet plus, der

gør svampeguiden oplagt til at have med på svampetur. Endelig synes jeg – trods alt – at der er grund til at fremhæve vægtningen af de økologiske aspekter som en spændende nyskabelse indenfor danske svampebøger.

Jacob Heilmann-Clausen

Lis og Ejgil Tryel: Svamp & bær.

Forlaget Centrum, 132 s. Pris 145 kr.

Lis og Ejgil Tryel har i fællesskab skrevet en lille bog, der på en gang er en brugsbog om de spiselige sager, vi kan finde i naturen og en samling beskrivelser og anekdoter, der dokumenterer parrets glæde ved at færdes i det fri.

Bogen er delt i to hovedafsnit, et om svampe og et om bær, begge afsnit følger i store træk årets gang i naturen – svampeafsnittet begynder med morkler, slutter med østershatte og beskæftiger sig med ialt 21 forskellige, spiselige svampe. Hver art får sit kapitel, og hvert kapitel slutter med en opskrift.

Bogen har desværre tre svagheder. Den første er, at den ikke har nogen illustrationer af svampene. Når det gælder svampe, siger et billede mere end nok så mange ord – og i begynder-hænder vil bogens beskrivelser være aldeles utilstrækkelige. Når man derefter ser på bogens anden svaghed, nemlig at den går meget let hen over eventuelle forvekslingsmuligheder, bliver det alvorligt. Når så Tryel'erne oven i købet undlader at angive latinske navne og ofte benytter hjemmelavede samlebegreber for flere, nærtbeslægtede arter, er man virkelig på gyngende grund.

Til gengæld kan man rose opskrifterne for at tage højde for den typiske situation, når man kommer hjem i køkkenet efter en lang dag i naturen: hvis der er noget, man ikke har lyst til, er det at kaste sig ud i de store, gastronomiske udfoldelser. De fleste opskrifter benytter råvarer, man som regel har på lager, og de kræver ikke lang tid i køkkenet. Her er altså chancen for at udvide repertoiret fra flødestuvende svampe og svampesuppe til en mere varieret hverdagskost for svampejægere.

Til en svampetur i lænestolen, når årstid og vejr lig ikke lokker én udendørs, kan bogen anbefales. De to „skovtrolde“ (deres egen betegnelse) er hyggeligt selskab og deres glæde ved at færdes i naturen, som lyser ud af bogen, er næsten smitsom. Man får vældig lyst til at trække i gummistøvlerne, finde svampekurven frem og gå på jagt efter nye oplevelser – med svampe som påskud.

Anita Lillevang Nielsen

Noter om svampenavne (2)

Flemming Rune, Dansk Teknologisk Institut, Afd. for Bioteknik, Gregersensvej, 2630 Taastrup

Den nyeste videnskabelige gruppering af svampene (deres taksonomi) og de jævnlige ændringer af navngivningsreglerne (nomenklaturen) medfører til stadighed nye latinske navne for gode svampearter. Ved den uophørlige granskning af 1700- og 1800-tallets svampebøger opdages med mellemrum hidtil oversete svampenavne, og ved nærlæsning af Fries' *Systema mycologicum* fra 1821 findes ofte fejl og unøjagtigheder.

I lighed med den foregående artikel „Noter om svampenavne“ her i Svampe (Rune 1993), henvises svampeplukkere, der ikke er fortrolige med navngivningsreglerne, til kapitlet „Navngivning og systematik“ i Jens H. Petersen & Jan Vesterholt: *Danske storsvampe* (1990), hvor der side 12-18 gives et overblik over grundtrækkene i navngivningsarbejdet.

Nomenklatur-ændringer vedtaget på den 15. internationale botaniske kongres i Tokyo, August 1993

Siden sidste nummer af Svampe blev skrevet, har der været afholdt international botanisk kongres i Japan, og i løbet af et års tid fremkommer en nyrevideret udgave af den botaniske kode, hvori navngivningsreglerne er formuleret. Heri kommer en række ændringer, der vil få betydning for mange af de nye, mærkelige svampenavne, som det fra tid til anden lykkes at opstøve i gamle mykologiske værker.

Til den ugelange nomenklaturesession, der blev afholdt i Yokohama i dagene 23.-27. august 1993, var der siden den foregående internationale botaniske kongres i Berlin 1987 stillet 321 ændringsforslag til koden (Greuter & McNeill 1993). Og i tidsskriftet *Taxon* er netop i november publiceret resultatet af marathon-afstemningen om de mange forslag, så man selv kan slutte sig til den nye kodes ordlyd (McNeill 1993).

Af vigtige beslutninger kan nævnes:

1) et forslag om at fravige kravet om latinske diagnoser ved nye artsbeskrivelser blev tradition tro nedstemt. Men amerikanerne var ikke nær så negative som de mere stive europæere.

2) efter 1. januar 2000 skal alle nye plantena-

ve straks efter publicering sendes til registrering hos en instans godkendt af International Association of Plant Taxonomy for at blive betragtet som gyldige (forslaget skal dog godkendes endeligt ved næste botaniske kongres i 1999).

3) latinske plantena-ve må ikke længere indeholde æ; det skal skrives ae, ligesom oe skal skrives separat.

4) artsnavne må ikke længere indeholde apostrof, som det kan ske når en plante opkaldes efter f.eks. en irer, der bruger apostrof i sit navn.

– Og endelig den beslutning, der fik bragt sindene allermest i kog ved kongressen:

5) man kan fremover få plantena-ve konserveret, som noget nyt også i de tilfælde, hvor arterne ikke har „major economic importance“. I praksis betyder det, at alle svampenavne, der er almindeligt udbredt, i princippet vil kunne konserveres, således at de fortrænger mindre kendte, men nomenklatorisk mere korrekte.

Dermed vil „sluserne åbnes på vid gab“ for nye konserveringer for at bevare gode, gammelkendte navne, når man opdager, at de pludselig iflg. navngivningsreglerne ikke længere er gyldige.

Hensigten med denne ændring i koden er særdeles sympatisk, for hvem har egentlig gavn af de evindelige navneændringer. Der skrives direkte i den nye kode, at ethvert nyt navn der indebærer et uheldigt navneskift kan foreslås kasseret, og at det ikke må bruges, så snart forslaget blot er fremsat. Først hvis kasserings-forslaget senere afvises på en kongres, må navnet bruges.

Amerikanerne var ved kongressen voldsomme modstandere af, at alle velkendte, men „ukurante“ navne skulle kunne konserveres fremover. De så hellere at man brugte kodens regler fuldt ud, og så accepterede et rask navneskift en gang imellem. Men de mere konservative europæere og australiere løb altså af med sejren.

Fra foregående „Noter om svampenavne“ vil de nye navne for Rodfordærver (*Heterobasidium cryptarum*) og Brunporesvamp (*Phaeolus spadiceus*) derfor antagelig på længere sigt blive afvist til fordel for de mere kendte navne *Heterobasidium annosum* og *Phaeolus schweinitzii*.

Sodet Parasolhat blev oprindeligt beskrevet af Bulliard som *Agaricus aimatospermus*. I dag skal den derfor hedde *Melanophyllum aimatospermum* og ikke *M. haematospermum*. Foto Jan Vesterholt.

I de følgende navne-diskussioner tages konserverings- og afvisningsmulighederne med i betragtning. De navne, der angives i hvert afsnits overskrift er de p.t. gyldige, men i teksten kan der gøres opmærksom på en mulig eller sandsynlig konservering af et mere kendt navn.

Sodet Parasolhat (*Melanophyllum aimatospermum* (Bull. : Fr.) Kreisel)

I 1821 beskrev Fries to svampe: *Agaricus haematospermus* og *A. echinatus*, som de fleste mykologer i dag mener er den samme art, nemlig Sodet Parasolhat. Det første navn stammer fra den franske botaniker Pierre Bulliards værk „Histoire des champignons“ (1793), mens det andet blev lavet af den tyske botaniker Albrecht Wilhelm Roth i „Catalecta botanica“ (1800), hvor han også lavede et ualmindelig smukt, lille farvelagt stik af svampen.

Bulliards navn er altså ældst, så det er det, der skal anvendes. Navnet *Agaricus echinatus* blev for øvrigt allerede i 1772 brugt af nordmanden Johan Ernst Gunnerus i Flora norvegica om en anden

svamp, som han på norsk kaldte „Bustsopp“ eller „Röstikla“, og som ligner en Krumskællet Skærlhat (*Pholiota squarrosa*). Men da kun Roths *Agaricus echinatus* er medtaget i Systema mycologicum, udgår Gunnerus' navn ifølge kodens regler.

Stavemåden aimatospermus er nok ukendt for de fleste, selv om det faktisk var den, Bulliard anvendte i 1793. Fries ændrede stavemåden til hæmatospermus, fordi han ønskede at få h-lyden med ved transskriberingen af det græske ord haima, der betyder blod (hentyder til det vinrøde sporeaftryk). Det betyder imidlertid ikke, at Bulliards stavemåde kan afvises som en „ortografisk fejl“, så den skal bruges.

Fries' stavemåde med h blev så udbredt, at de fleste har anvendt den helt op til vor tid, således også Kreisel, da han kombinerede arten ind i den lille parasolhat-slægt og kaldte den *Melanophyllum haematospermum* (Kreisel 1984). Den første, der henførte arten til *Melanophyllum*, var Singer (1951). Han kaldte den *M. echinatum*.

Da begge navne har været brugt sideløbende de seneste årtier, vil en konservering af echinatum næppe komme på tale.

Sodfarvet Skærlhat har været kaldt *Pluteus atricapillus*, men navnet *Pluteus cervinus* er ældre. Foto Jan Vesterholt.

Kuglekoldet Fluesvamp (*Amanita mappa* (Batsch) Qué.)

Kuglekoldet Fluesvamp er en af de forholdsvis få let genkendelige, store hatsvampe, som Fries ikke fik med i Systema mycologicum. Der findes altså ikke noget sanktioneret navn, som skal bruges, og så gælder det bare om at finde det ældste gyldigt publicerede.

I 1774 kaldte tyskeren Jacob Schaeffer arten for *Agaricus citrinus* i sit værk over Bayerns svampe, mens *Agaricus mappa*, først blev foreslået af den tyske botaniker Batsch i „Elenchus fungorum“ (1783). Batsch kendte udmærket til Schaeffers navn, men tillod sig alligevel at foreslå et andet. Og det skulle senere vise sig at være ganske klogt.

For hvad Schaeffer ikke vidste var, at navnet *Agaricus citrinus* allerede var optaget af en helt anden organisme, da han fandt på det. I andet bind af Flora norvegica havde Gunnerus brugt navnet om noget helt andet, der efter hans tegning mest af alt minder om sporehuset fra en levermos.

Persoon kendte heller ikke til Gunnerus' bog,

så i det grundlæggende værk, „Tentamen dispositionis methodicæ fungorum“, fra 1797, hvor han som den første anvendte slægtsnavnet *Amanita* om fluesvampene, kaldte han arten *Amanita citrina*. Det fik mykologer til at anvende det navn helt op til nu, men det var altså optaget helt fra begyndelsen af.

Det korrekte navn for Kuglekoldet Fluesvamp er derfor *Amanita mappa*, og den kombination blev lavet af franskmanden Lucien Quélet i første del af hans gennemgang af svampene i Vogeserne og Jura-bjergene i 1872.

Begge navne er velkendte for de fleste, så en konservering af *Amanita citrina* er nok usandsynlig.

Sodfarvet Skærlhat (*Pluteus cervinus* (Schaeff.) P. Kumm.)

Med de nye ændringer på kongressen i Tokyo 1993 har en af vore allermost almindelige, store hatsvampe fået nyt navn – eller mere korrekt: den har fået sit gamle navn tilbage. I de senere år har vi kaldt Sodfarvet Skærlhat for *Pluteus atri-*

capillus, et navn der blev introduceret af Batsch i 1786 og kombineret ind i *Pluteus* af schweizeren Fayod i 1889. Men i det meste af dette århundrede – og det forrige med – kaldtes den som regel ved det ældre navn *Pluteus cervinus*, der stammer helt tilbage fra Schaeffer (1774). Han kaldte den *Agaricus cervinus*, og Kummer (1871) kombinerede navnet ind i *Pluteus*.

Grunden til, at man gik bort fra *cervinus* var, at Fries i 1821 havde sanktioneret navnet *A. cervinus* Hoffmann (1789) for en helt anden art (en *Clitocybe*), og så var Schaeffers navn ikke længere tilgængeligt for Sodfarvet Skærmhat.

Men ifølge den nye kode, kan et sådant utilgængeligt, men i øvrigt gyldigt publiceret artsnavn godt anvendes igen, hvis det kombineres ind i en anden slægt end den, hvortil det sanktionerede navn hører. Og da *cervinus* historisk set er langt mere brugt end *atricapillus*, kan det ikke risikere at blive afvist til fordel for dette, så altså: *Pluteus cervinus*.

Nu vil nogle måske spørge, om Fries dog ikke inkluderede (og sanktionerede) noget navn for en så almindelig art som Sodfarvet Skærmhat. Og det gjorde han faktisk. Han brugte Batsch's navn fra 1801, *Agaricus pluteus*. Men her griber koden ind og forbyder „tautonymer“, dvs. plantnavne hvor slægts- og artsnavn er ens. Et navn som *Pluteus pluteus* er altså ikke tilladt i botanikken. Drejer det sig om zoologi er sagen lige modsat. Man skal dog være opmærksom på, at hvis man en dag finder på at sætte Sodfarvet Skærmhat i en anden slægt end *Pluteus*, så er det artsnavnet *pluteus*, der skal anvendes. Hvor er der dog vedtaget mange sære regler i botanisk nomenklatur!

Flad Lakporesvamp (*Ganoderma lipsiense* (Batsch) G.F.Atk.)

Flad Lakporesvamp har i dette århundrede for det meste været kaldt *Ganoderma applanatum*, efter at franskmanden Patouillard i 1889 havde kombineret Persoons gamle navn *applanatum* fra 1799 ind i *Ganoderma*-slægten.

Læser man amerikaneren G.F. Atkinsons 11 sider lange diskussion af artens identitet og navn i tidsskriftet *Annales Mycologici* i 1908 skal man dog være temmelig stædig for ikke at godtage hans argumenter for at anvende navnet *G. lipsiense* i stedet.

Det var tyskeren Batsch, der døbte arten *Boletus lipsiensis* efter byen Leipzig i anden del af sit værk „*Elenchus fungorum*“ (1786). Han lavede et smukt stik af svampen i lighed med alle øvrige beskrevne arter. Batsch's værk er i øvrigt nok det smukkeste illustrerede svampeværk fra 1700-tallet overhovedet.

De fleste moderne forfattere har helt korrekt brugt navnet *G. lipsiense* om arten (Rauschert 1990). Men enkelte har været konservative og holdt sig til det gamle, velkendte *G. applanatum*, deriblandt Leif Ryvarden, der er vor tids mest produktive forfatter af samleværker om poresvampe (bl.a. Ryvarden & Gilbertson 1993). Og med de nye ændringer i den botaniske kode, kommer han nok til at trække det længste strå.

For *applanatum* er særdeles velindarbejdet op gennem 1900-tallet, mens *lipsiense* har været lidt brugt med undtagelse af de allersene år. At *applanatum* er et langt bedre navn for arten i dets beskrivende egenskab kan ikke diskuteres, og det varer næppe længe, før der stilles konserveringsforslag med stor chance for accept. Så hér er det nok værd at være „gammeldags“ et stykke tid endnu – og anvende *applanatum* – for det tilfælde at *lipsiense* atter skulle gå i glemmebogen.

Perigord-Trøffel (*Tuber gulosorum* (Scop.) F.H. Wigg.)

Fries (1821) havde ikke forstand på trøfler. Flere af hans bekrivelser i *Systema mycologicum* er særdeles tvetydige, og han synonymiserer så meget med *Tuber cibarium*, at mykologer har valgt at se bort fra navnet, selv om franskmændenes forgudede Perigord-Trøffel vistnok er indeholdt under det. Den ældste gyldige publicering af arten har derfor i mange år været anset for at være italieneren Vittadinis i hans grundlæggende værk „*Monographia Tubercarum*“ fra 1831. Det var det værk, der lavede orden i trøflerne: både navnene for Perigord-Trøffel (*Tuber melanosporum*), Sommer-Trøffel (*Tuber aestivum*), Vinter-Trøffel (*Tuber brumale*), Plettet Trøffel (*Tuber maculatum*), Stinkende Trøffel (*Tuber foetidum*), Borchs Trøffel (*Tuber borchii*), Rødbrun Trøffel (*Tuber ferrugineum = rufum*) og flere andre stammer fra Vittadinis værk.

Men Perigord-Trøfllen har faktisk et ældre, gyldigt navn. Allerede i 1772 beskrev den øst-

rigsk-italienske læge og botaniker Joannes Antonius Scopoli en svamp i sit værk „*Flora carniolica*“, som utvivlsomt er en Perigord-Trøffel:

„En underjordisk støvbold . . . mørkebrun udenpå, sort indeni. Vokser i det varmere Carniolens egeskove. Særlige hunde, oplært med den yderste tålmodighed, lugter denne svamp, graver den op og anviser den for dens herre. Kødet købes for en høj pris af mennesker, der er hengivne til »bordets og sengens glæder«“ (venligst oversat fra latin af Tyge Christensen).

Scopoli kaldte arten *Lycoperdon gulosorum*, et navn, der 8 år senere af Wiggers blev kombineret ind i slægten *Tuber*.

Med ændringen af den botaniske kode i Sydney 1983, hvor starttidspunktet for svampenavne blev flyttet fra 1821 tilbage til 1753, blev dette navn gjort gyldigt. Allerede Linné havde to trøfler med i *Species plantarum*, hvoraf den ene „*Lycoperdon tuber*“ muligvis var Perigord-Trøfllen. Men beskrivelsen er tvivlsom, og koden tautonymregel forbyder under alle omstændigheder et navn som *Tuber tuber*.

Om Scopolis navn nogensinde får væsentlig udbredelse er imidlertid et spørgsmål. Navnet *T. melanosporum* er så velindarbejdet både i mykologiske og i kommercielle kredse, at en konservering må være indlysende. Så man skal nok være tilbageholdende med at bruge *T. gulosorum*, selv om det er det ældste, p.t. gyldige navn.

Litteratur

- Atkinson, G.F. 1908. On the Identity of *Polyporus „applanatus“* of Europe and North America. – *Ann. Mycol.* 6 (3): 179-191.
- Batsch, A.J.G.C. 1783. *Elenchus fungorum*. Accedvnt icones lvii. fungorum nonnullorum agri Jenensis, secvndvm natvram ab auctore depictae; aeri incisae et vivis coloribvs fvcatae a I. S. Capietvs. – Halle.
- 1786. *Elenchi fungorum*. Continvatio prima describens cxxv. species et varietates totidem iconibvs lix – clxxxiii. repraesentatas. – Halle.
- Bulliard, J.P.F. 1791ff. *Histoire des Champignons de la France*. – Paris.
- Fayod, V. 1889. *Prodrome d'une histoire naturelle des Agaricinées*. – *Annales des sciences naturelles*. A. Botanique ser. 7. 9: 181-411.
- Fries, E. 1821. *Systema mycologicum*, sistens fungorum ordines, genera et species, huc usque cognitae. Vol. 1. – Lund.
- Greuter, W. & J. McNeill 1993. *Synopsis of Proposals on Botanical Nomenclature* – Tokyo 1993. A

- review of the proposals concerning the International Code of Botanical Nomenclature submitted to the XV International Botanical Congress. – *Taxon* 42 (1): 191-271.
- Gunnerus, J. E. 1772. *Flora norvegica*, observationibvs praesertim oeconomicis panosqve norvegici locvpletata. Vol. 2. – København (Hafniae).
- Hoffmann, G. F. 1789. *Nomenclator fungorum*. Pars. 1. Agarici. – Berlin.
- Kreisel, H. 1984. Beitrag zur Nomenklatur einiger Großpilze II. – *Feddes Repertorium* 95 (9-10): 699-700.
- Kummer, P. 1871. *Der Führer in die Pilzkunde*. 1st ed. Zerst.
- Linnaeus, C. 1753. *Species plantarum*. Tomus II. Stockholm.
- McNeill, J. 1993. Preliminary mail vote and report of Congress action on nomenclatural proposals. – *Taxon* 42 (4): 907-922.
- Patouillard, N. 1889. Le genre *Ganoderma*. – *Bull. Soc. Myc. Fr.* 5 (2): 64-80.
- Persoon, C.H. 1797. *Tentamen dispositionis methodicae fungorum in classes, ordines, genera et familias*. – Leipzig.
- 1799. *Observationes mycologicae. Seu descriptiones tam novorum quam notabilium fungorum exhibitae*. Vol. 2. – Leipzig & Lucerne (Lipsiae et Lucernae) (publ. 1800).
- Petersen, J.H. & J. Vesterholt 1990. *Danske stor-svampe. Basidiesvampe*. – København.
- Quélet, L. 1872. *Les Champignons du Jura et des Vosges* 1. – *Memoires de la Société d'emulation de Montbéliard* ser. 2. 5: (43)-332.
- Rauschert, S. 1989. *Der Sydney-Code und Probleme der Sanktionierung von Pilznamen*. – *Intern. J. Mycol. and Lichenol.* 4 (1-2): 205-297.
- 1990. *Nomenklatorische Studien bei Höheren Pilzen*. II. Porlinge (Polyporales s. lat.). – *Feddes Repertorium* 101 (11-12): 639-644.
- Roth, A. W. 1800. *Catalecta botanica quibvs plantae novae et minvs cognitae describvntvr atqve illvstrantvr*. Vol. 2. – Leipzig.
- Rune, F. 1993. *Noter om svampenavne* (1) – *Svampe* 28:7-9.
- Ryvarden, L. & R.L. Gilbertson 1993. *European Polypores*. Vol. 1. – Oslo.
- Schaeffer, I.C. 1774. *Fvngorum qvi in Bavaria...* Vol. 4. – Regensburg.
- Scopoli, I.A. 1772. *Flora carniolica exhibens plantas carnioliae indigenas et distribvtas in classes, genera, species, varietates, ordine Linnaeano*. Vol. 2. – Wien
- Singer, R. 1949. *The Agaricales (Mushrooms) in modern taxonomy*. – *Lilloa* 22: 1-832 (publ. 1951).
- Vittadini, C. 1831. *Monographia Tubercarum*. – Milano.
- Wiggers, F.H. 1780. *Primitae floriae holsaticae*. – Kiel.

Region Nordjylland

Efter to tørre år håbede vi nordjyder på en kanonsæson, og da nedbøren var rigelig og temperaturen behersket, tegnede alt lyst. Foråret var gået som det plejede, dog uden for mange ascomyceter, men dog fine fund, så som *Krusblad (Plicaturopsis crispa)*.

Juni gav tidlige forekomster af de gængse arter, til tider troede vi, at vi var i august måned. Selve august var ekstraordinært artsrig med gode fund, f.eks. *Dunstokket Posesvamp (Volvariella hypopithys)*.

Kantarelår var det, især i august og september, og det var på tide. Flere medlemmer oplevede „de gode gamle dage“ med 2 fyldte kurve samme dag, og de normale udfald mod turisterne sydfra forstummede for nogen tid. Det var en fryd at have gæster fra Sjælland og andre øsamfund i den periode, de troede ikke deres egne øjne.

Ensfarvet Hjelmorkel (*Cudonia confusa*) kom flere gange, men årets hyppigste var Peberørhat – den fik fiduspokalen på vort afsluttede møde. Men der var et aberdabei; rørhattene mangler i vore fryserer! Her i det fattige Nordjylland, hvor det næsten er vor eneste proteinkilde i de mørke måneder, er der tomt på hylterne. Der var orm og myg og skimmel i de gode spiserørhatte, og efter august var forekomsterne ringe.

En trøst var det, at de sene efterårssvampe kom allerede i september, hvor Tragtkantarel, Høstmusseron og slige sildige vækster florerede. Træls var det derfor at slæbe sig igennem oktober og november.

Heldigvis har vi lidt bjæsk tilbage, som vi fornøjer os med i skrivende stund; læg 12 tragtkantareller i en flaske Brøndum, vent så længe du kan, og smag så de fine nuancer fra efterårets sanselige, romantiske forfald.

Men gør det med måde.

Hilsen fra FSF Nord.
Ole Faaborg

Østjylland

Svampeåret 1993 stod i regnens tegn – aldrig har så mange mennesker holdt så våde ture i løbet af så lang en sæson; aldrig er så mange opløste svampe hældt ned i så smattede svampekurve!

Men for nu at begynde ved begyndelsen: Vi startede året med vores årlige østjyske „forårsmøde“ med foredrag og generalforsamling, og fulgte derefter op med specialeekskursioner i isnende koldt vejr efter små ting på pinde (kernesvampe mm.). Hen i maj gik så den egentlige forårssæson med de årlige morkelture ind, og 1993 vil blive husket som året hvor svampeforeningen og Botanisk Forening havde annonceret forårsture til samme skov, samme mødested og samme starttidspunkt! Et imponerende sammentræf, der resulterede i en meget hurtig udrykning hos visse svampefolk i forsøget på at nå først til morklerne.

Hen gennem sommeren var der rigtig godt med småsvampe (som fx arter af skivesvampe), og fra juli bare regnede det uge efter uge. Resultatet var en strålende tidlig sæson, med masser af mykorrhizadannere (fx skørhatte) i august måned. Senere på sæsonen var svampemængderne til gengæld jævnt aftagende, hvilket sandsynligvis skyldtes en træthed hos mycelierne, der på trods af gode fugtforhold ikke syntes at orke at fortsætte fruktificeringen hele efteråret ud. Der blev dermed vendt op og ned på mange forekomst-tidspunkter i dette efterår, fx fandtes Tåge-Tragthat så tidligt som sidst i juli og også Violet Hekseringshat var på færde langt tidligere end normalt. Ligeledes fandtes allerede i juli/august ganske mange knoldslørhatte (der ellers er mere typiske for september), mens de fleste store rørhatte kun forekom yderst sparsomt dette efterår. At rørhattene svigtede, har sikkert også noget at gøre med udmattelse: Året 1992 var nemlig et fremragende rørhatte år (nogle husker sikkert de helt ustyrlige mængder at Sommer-Rørhat og Karl-Johan), og det var som om de simpelthen lurepassede dette efterår – vi må så håbe at se dem med ekstra kraft i den kommende sæson. En svampegruppe, der virkelig nød godt af den lange, fugtige sæson var

bægersvampene (i bredeste forstand: Bægersvampordenen). Et godt eksempel er en art som Blåmæket Bægersvamp, der i Østjylland bestemt ikke plejer at blive set hvert år, men som pludselig var ganske almindelig visse steder i de lerede kystskove syd for Århus. (Saften hos Blåmæket Bægersvamp har iøvrigt den mest lysende blå farve jeg til dato mindes at have set i svamperiget!) Også talrige arter af trøfler blev fundet og til dem knytter der sig en særlig, lille historie: Vi var enedes om at pudse Christian Lange på at holde en specialeekskursion efter trøfler. Derfor gik han i løbet af sensommeren igang med at træne, og resultaterne lod ikke vente længe på sig: Gang på gang mødte han op med små æsker med trøfler han havde skrabet op af jorden forskellige steder i Marselisborgskovene. Jeg tror at mange af foreningens østjyske medlemmer fik forevist deres første trøffel i løbet af 1993 (mere om „trøffelgrise“ og trøffeljagt i artiklen side 1).

På ekskursionssiden blev 1993 et ganske normalt år med små 30 ture arrangeret fra det østjyske. Begynderkurset var en succes, ligesom der var en rimelig interesse for det genoplivede kursus i videregående svampebestemmelse. Den mest positive oplevelse var dog det arrangement vi kaldte „Svampedag i Århus“, hvor vi slog vor årlige offentlige ekskursion sammen med en lille svampeudstilling på Naturcenter Ørnereden. På dagen blev vi begavet med godt vejr (!), og dermed med masser af mennesker, men hele arrangementet kørte – på grund af stor fleksibilitet – stille og roligt: Når der var behov for ture, gik et par ledere afsted med en gruppe, og når deltagerne så kom tilbage kunne de i ro og mag gå på udstilling og studere de almindelige svampe. Det blev til fem ture á cirka 50 deltagere, altså ialt cirka 250 besøgende – en stor succes.

I det kommende år vil vi fortsætte med vore ture, kurser, svampedag etc., og det er igen sæson for en weekendtur til en udsøgt østjysk lokalitet. Mere om dette i programmerne, men husk: *Alle* foreningens medlemmer (også de der ikke bor i Østjylland) er velkomne på vore arrangementer – meld jer blot i god tid så vi er sikre på at have pladser nok!

Jens H. Petersen

Fra Fyn a'

Pahati – den fynske studiegruppe – har igen i år gennemlevet en af de sæsoner, der vil gå over i lokalhistorien som et mindeværdigt år. Og denne gang er det ikke kun en retorisk bemærkning! Mestendels har sæsonens aktiviteter dog været udfoldt indendøre, men udbyttet hér har vist sig ikke at være ringere, end det, der times os, når vi en sjælden gang drager af hus for at komme ud i naturen.

Landsdelens ældste grønne forening, Naturhistorisk Forening for Fyn, har i år fejret sit 75 års jubilæum og i den anledning har foreningen udgivet et festskrift, hvor medlemmer af Pahati har haft lejlighed til at gøre reklame for svampene. Med initiativet er en lang tradition videreført, idet en af dansk mykologis fremmeste skikkelser, Jakob E. Lange, allerede i foreningens første publikation „Af Fyns Flora og Fauna“ fra 1943 bidrog med en artikel, der var betitlet „Iagttagelser fra Hatsvampefloraens Omraade“.

Forstander Langes artikel var et referat af et foredrag, der var holdt i Botanisk Forening, idet Lange døde inden han havde fået en planlagt artikel til bogen færdig.

I foreningens nyeste bog „Natur og Miljø på Fyn“ har flere medlemmer af Foreningen til Svampekundskabens Fremme bidraget.

Formanden Bent Buhl-Petersen har været mester for forordet – foruden det vigtige hverv at rejse midler til bogens udgivelse, mens Henrik Tranberg foruden en artikel om vegetationen på oldtidshøje har skrevet om de fynske vokshatte. Mogens Holm har berettet om svampefloret i Snarup Mose, mens advokat Hans Folkmar i artiklen „Svampe, svampelokalteter og svampeture“ bl.a. har berettet om de mange ekskursioner i mykologisk regi, NFF gennem sit 75-årige virke har tilbudt sine medlemmer. For sin store indsats som ekskursionsleder blev Hans Folkmar i øvrigt udnævnt til æresmedlem af foreningen ved jubilæumsmødet i Odense i december.

Undertegnede har dels skrevet en notits om bemærkelsesværdige svampfund på Fyn, dels påført læserne en alenlang traktat om lavforekomster på øen de sidste halvandet hundrede år. Disse ydmyge organisationer er sørgeligt oversete, idet hverken de traditionelle botanikere eller mykologerne interesserer sig for dem. De er

ikke rigtige blomster, da de beviseligt hører til kryptogamerne, men da de plejer omgang med den helt umulige organismegruppe, algerne, vil heller ikke svampefolk vide af dem.

Dog: Ingen skal tro, året udelukkende har været tilbragt bag skrivebordet. Der er blevet tid til enkelte ekskursioner, hvis det ikke har været for varmt eller for vådt.

Således har traditionen med at drage til Sverige i ødegård atter haft tag i nogle af medlemmerne, mens andre, mindre kosmopolitiske naturer har valgt de mere nære lokaliteter. Her er turen blandt andet gået til Helnæs, hvor der i nærheden af skoven på østkysten under Syren blev fundet Krave-Stjernebold (*Geastrum striatum*), mens der ved Lunckeris Skov på Tåsinge blev (gen)fundet utallige, sjældne rørhatte.

Bent Søby Madsen, Pahati

Sjælland

1993 var atter et ret aparte svampeår. På en hekseringstur midt i marts til Frederiksdal noteredes 60 arter, men efterfølgende tørke decimerede atter fundantallene. Opløftende var derfor et fund den 4. april af Rynket Klokkemorkel (*Verpa bohemica*) på Vestvolden ved Glostrup. Søndagen efter var svampen dukket op på begge sider af voldgraven i pæne flokke. At den ikke er konstateret tidligere på dette sted kan skyldes, at denne art kommer næsten en måned før Glat Klokke-morkel (*Verpa conica*) og Hætte-Morkel (*Morchella semilibera*) som i flere tidligere sæsoner er fundet på samme lokalitet. I hele maj og juni var udbyttet beskedent. Foreningens forårstur 9. maj til Boserup Skov gav ikke mange arter udover morklerne. Først henover midten af juni begyndte der at komme en del regn, og de første små kantareller dukkede op ved midsommertid. Regnen fortsatte gennem juli måned og på en række hekseringsture konstateredes 11. juli 35 arter, ugen efter 80 arter og den 3. august 150 arter. Derefter begyndte artsantallet at dale kraftigt igen. I uge 33 og 34 til ca. 125 arter og 30. august til ca. 80 arter. Resten af året var vejret fugtigt men usædvanligt koldt med gennemsnitstemperaturer i lange perioder tæt ved 10 grader. Dette forhindrede dog ikke at Svampefesten ved Hvidkilde i Gribskov blev en succes. Turen, som var 10 års jubilæum for dette arrangement, samlede ifølge gæstebogen 163 deltagere. Der var rigeligt med Spiselig Rørhat og Tragtkantarel, som sammen med en

usædvanlig flot indsamling af kæmpeeksemplarer af Almindelig Pigsvamp og mange andre spisesvampe bevirkede at alle kunne få deres lyst til svampesuppe styret. Bortset fra enkelte varme dage holdt temperaturen sig omkring de 10 grader indtil midten af oktober hvorefter den faldt til 5 grader. Resultatet var, at de fleste svampe udeblev, og man kunne godt opgive at lede efter rørhatte. Endelig satte vinteren ind en måned før tiden. For mykofagerne blev afslutningen på sæsonen dog ikke så dårlig endda, idet efterårsskovene viste sig at rumme myriader af af tragtkantareller. 1993 vil også blive husket for masseforekomsterne af Stor Trompetsvamp.

Det blev så som så også med de sjældnere arter i år. 4. juli Sortblånende Rørhat (*Boletus pulverulentus*) og Netåret Skærmhat (*Pluteus phlebophorus*) i Fredensborg Slotspark; 18. juli en gulringet form af Rødmende Fluesvamp (*Amanita rubescens* f. *annulosulphurea*) i Horserød Hegn; 8. august Kastanie-Rørhat (*Gyroporus castaneus*) i Nyrup Hegn; 15. august Grønskællet Parasolhat (*Lepiota grangei*), Dunstokket Posesvamp (*Volvariella hypopithys*) samt Bøge-Rødblåd (*Entoloma placidum*) ved Frederiksværk; 22. august Halsbånd-Mælkehat (*Lactarius rubrocinctus*) i Grib Skov; 31. august Blåfodet Kødpigsvamp (*Sarcodon scabrosus*) ved kanten af Lyngby Åmose; 18. september Grå Kantarel (*Cantharellus cinereus*) i Næsseskoven og 29. september Krybende Kødporesvamp (*Oligoporus wynnei*) i Rude Skov. Bævretunge (*Tremiscus helvelloides*) viste sig atter på nåletræsflis-lokaliteten i Sorgenfri og blev desuden fundet på Lyngby Parkkirkegård i en slået græsplæne under Skov-Fyr 4. oktober.

Basidietrøflen *Melanogaster ambiguus* må have haft særlig gode forhold i år. Den blev fundet på to lokaliteter på Sjælland (Hvidekilde den 12. september og Sorgenfri Kirkegård i uge 37) og endvidere på Skåne-turen 18. september. Af interesse er et fund 26. juni af Vellugtende Løvtrøffel (*Arcangeliella asterosperma*) under gammel bøg i Norske Skov ved Sorgenfri Slot. Et nærmere eftersyn afslørede ialt ca. 25 eksemplarer liggende lige i jordoverfladen og adskillige eksemplarer hakket i stykker af fugle. Samme sted dukkede uge 32 en hvidlig bægersvamp op, som lignede den meget sjældne art *Peziza pudica* (Boud.) Moser.

Børge Rønne og Preben Graae Sørensen

Forfattervejledning

Manuskripter

Indlæg til SVAMPE kan afleveres på en datadiskette såvel fra IBM-PC kompatible som fra Macintosh computere. Vi kan læse alle disketteformater, men foretrækker 3,5" disketter. Kommer teksterne fra IBM-PC skal de være lagret som ASCII-dokumenter (også kaldet DOS-tekst). Hvis du er i tvivl så kontakt Jan Vesterholt, tlf: 75 89 34 42.

Indlæg til bladet kan naturligvis også afleveres maskinskrevet.

Manuskripter sendes til Jan Vesterholt, Kærvænget 32B, Gl. Sole, 8722 Hedensted.

Illustrationer

Fotografier, der ønskes bragt i farve, afleveres som farvedias. Fotografier til sort/hvid illustration afleveres som dias eller som papirkopi i formater op til A4. Stregtegninger afleveres i dobbelt størrelse, dog maksimalt i A4 format.

Udbredelseskort, diagrammer, tabeller og lignende afleveres som skitser, der overføres til og rentegnes på computer.

Ved spørgsmål angående illustrationer, kontakt Jens H. Petersen, tlf.: 86 10 00 96.

Navnebrug

Dansk svampenavngivning skal følge Danske svampenavne (1985) med rettelser trykt i Svampe 20 (1989) samt Danske storsvampe (1990). Findes intet navn i disse værker, kan forfatteren selv foreslå et nyt navn. Forslag vil blive vurderet af redaktionen.

Afleveringsfrister

Stof til efterårsnummeret af Svampe skal være redaktionen i hænde senest den 1. maj; stof til forårsnummeret senest 15. november.

SVAMPE er et medlemsblad for **Foreningen til Svampekundskabens Fremme**, hvis formål det er at udbrede kendskabet til svampe, såvel videnskabeligt som praktisk med hensyn til disses anvendelse som fødemiddel. Foreningen afholder ekskursioner, arrangerer svampeudstillinger og sørger for afholdelse af foredrag og kurser om svampe.

Indmeldelse sker ved at indsende 110 kr. (ved bopæl i udlandet 120 kr.) samt tydeligt navn og adresse til:

Foreningen til Svampekundskabens Fremme
postboks 168
2670 Greve
giro 9 02 02 25

SVAMPE udkommer to gange årligt, næste gang til august. Manuskripter skal være redaktionen i hænde senest den 1. maj.

SVAMPE is issued twice a year. Subscription can be obtained by sending Dkr. 120 to:

The Danish Mycological Society
postboks 168
DK-2670 Greve, Denmark
telephone/fax: +45 4369 9802

Please give name and address clearly.

REDAKTIONEN

Jørgen Albertsen
Olsbæk Strandvej 71A, 2670 Greve
tlf. & fax: 43 69 98 02

Jens H. Petersen
Fuglesangsallé 88, 8210 Århus V.
tlf.: 86 10 00 96

Preben Graae Sørensen
Rønnebærvej 40, 2840 Holte
tlf.: 42 42 53 47

Jan Vesterholt
Kærvænget 32B, Gl. Sole, 8722 Hedensted
tlf.: 75 89 34 42

SVAMPE 29 er opsat på en Macintosh computer, fotosat hos PR FOTOSATS og trykt hos RØNSHOLT TRYKKERI A-S.

Indholdsfortegnelse

- 1 **Et år med trøfler**
Christian Lange
- 5 **Diplomtagere 1993**
- 6 **Sæsonens art: Dukatbæger**
Jens H. Petersen
- 8 **En svampeelsker: John Cage 1912-1992**
Kasper Nefer Olsen
- 11 **Egern-deponerede svampe**
Annelise & Birger Jensen
- 13 **De rodslående og sødtduftende arter af Tåreblad (*Hebeloma*)**
Jan Vesterholt
- 28 **Svampebørn**
Jens H. Petersen
- 29 **Et eventyr om Almindelig Østershat**
Lis & Ejgil Tryel
- 30 **Svampeturen til Tjekkiet og Prag**
Jørgen Albertsen & Preben Graae Sørensen
- 31 **Usædvanlige danske svampefund**
red.: Jan Vesterholt
- 39 **En parasolhat langt hjemmefra**
Christian Lange
- 41 **Fungi exsiccati Suecici . . .**
Henry Dissing
- 42 **Kinesisk svampemedicin**
Børge Rønne
- 43 **Anmeldelser: „Cortinariaceae p.p.“, „Les Amanitopsis d’Europe“,
„De danske svampenavne“, „Flore analytique d’Europe 1“, „British Truffles“,
„Atlante Fotografico di Funghi Ipogei“, „Politikens svampeguide“ og „Svamp & bær“**
- 49 **Noter om svampenavne (2)**
Flemming Rune
- 54 **Landsdelsrapporter**
red.: Jens H. Petersen

Forsidebillede:

Almindelig Fløjlsfod (*Flammulina velutipes*) er en af vore hyppigste hatsvampe i vinterhalvåret. Den vokser på grene og stubbe af løvtræer, fx Pil og Elm. Foto Jan Vesterholt.

ISSN 0106-7451